



**ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ**

**ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ & ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ**

**«ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ»**

**Διπλωματική εργασία**

**Η ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ:**

**ΛΟΓΟΙ, ΑΙΤΙΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ**

**Ματάγκα Δήμητρα**

**Α.Μ. : 511**

**Επιβλέπων Καθηγητής : Πασχαλούδης Δημήτριος**

**Σέρρες, 2023**

## Περίληψη

Όλες οι χώρες, όλες οι κοινωνίες, για να μπορέσουν να λειτουργήσουν σαν οργανωμένα σύνολα, για να μπορέσουν να επιτελέσουν την αποστολή τους, έχουν ανάγκη από πόρους και χρήματα. Αυτοί οι πόροι και τα χρήματα προέρχονται από τους πολίτες και από τις επιχειρήσεις οι οποίοι εργάζονται. Ένα μέρος του εισοδήματος των επιχειρήσεων και των πολιτών, το κράτος με διάφορους τρόπους, το παρακρατεί ή επιβάλλει να το καταβάλλουν οι πολίτες και επιχειρήσεις σαν φόρο. Οι φόροι είναι η κινητήριος δύναμη μιας πολιτείας, γιατί βάσει των φόρων, πληρώνονται οι συντελεστές της κρατικής μηχανής, υπάλληλοι, κτίρια λειτουργικά έξοδα, διενεργείται εκ μέρους του κράτους η κοινωνική πολιτική μέσω μεταβιβαστικών πληρωμών. Επί πλέον, το κράτος εξισορροπεί κάποια θέματα όπως τον πληθωρισμό και μπορεί να δώσει ώθηση σε άλλα θέματα όπως οικονομική ανάπτυξη. Οι φόροι για πάρα πολλά κράτη είναι μία ανοικτή πληγή, γιατί ενώ βεβαιώνονται δεν εισπράττονται ή και σε πολλές περιπτώσεις υπάρχει αδυναμία βεβαίωση φόρων ώστε να εισπραχθούν από τις φορολογικές αρχές. Από τα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν διάφορες κρατικές και φορολογικές αρχές, όπως και της Ελλάδας, είναι και η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος. Στην Ελλάδα, εδώ και αρκετά χρόνια, γίνεται μία προσπάθεια ούτως ώστε να μπορέσει η κρατική μηχανή, οι φορολογικές αρχές, να βεβαιώσουν περισσότερο και καλύτερα τους φόρους και να εισπράξουν περισσότερα. Φαίνεται ότι τα τελευταία χρόνια υπάρχει μία βελτίωση σε αυτό το θέμα. Στην εργασία αυτή και για αυτούς τους λόγους έγινε μία πρωτογενής έρευνα. Τα συμπεράσματά έδειξαν ότι στην Ελλάδα η πολυπλοκότητά του φορολογικού συστήματος είναι μεγάλη και αυτό επηρεάζει στην ύπαρξη της φοροδιαφυγής, της διαφθοράς, στη μείωση των φορολογικών εσόδων και της φορολογικής συνείδησης και συμμόρφωσης. Επιπλέον το φορολογικό πλαίσιο είναι και πολύπλοκο αλλά και ασταθές και το σύστημα εκπαίδευσης δεν επαρκεί για την ενίσχυση της φορολογικής συνείδησης.

*Λέξεις –κλειδιά: φορολογία, είσπραξη φόρων, προβλήματα, Ελλάδα, πολυπλοκότητα, φορολογικό σύστημα*

## Abstract

All countries, all societies, in order to be able to function as organized entities, in order to be able to carry out their mission, need resources and money. These resources and money come from the citizens and from the businesses who work. A part of the income of businesses and citizens, the state in various ways, withholds or requires citizens and businesses to pay it as a tax. Taxes are the driving force of a state, because on the basis of taxes, the factors of the state machinery, employees, buildings, operating costs, social policy is carried out on behalf of the state through transfer payments. Furthermore, the state balances some issues such as inflation and can give impetus to other issues such as economic development. Taxes are an open sore for too many states, because while they are assessed they are not collected or in many cases there is an inability to assess taxes so that they can be collected by the tax authorities. One of the main problems faced by various state and tax authorities, including Greece, is the complexity of the tax system. In Greece, for several years now, an effort has been made so that the state machine, the tax authorities, can do more and better tax collection and collect more taxes. It seems that in recent years there has been an improvement in this matter. In this paper and for these reasons a primary research was done. The findings showed that in Greece the complexity of the tax system is great and this affects the existence of tax evasion, corruption, the reduction of tax revenues and tax consciousness and compliance. Moreover, the tax framework is both complex and unstable and the education system is not sufficient to enhance tax consciousness.

*Keywords: taxation, tax collection, problems, Greece, complexity, tax system*

## Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

ABSTRACT

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ - ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

**Σελίδα**

### ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Ο ΦΟΡΟΣ

1. Οι φόροι	12
2. Η λειτουργία των φόρων	13
3. Οι κατηγορίες των φόρων	13
4. Τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα των μορφών φόρου	15
5. Οι αναλογικοί και προοδευτικοί φόροι	17
6. Οι κύριες αρχές των φόρων	18

### ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ

2.1 Η φορολογική πολιτική	20
2.2 Η δημοσιονομική και φορολογική πολιτική	23
2.3 Η αξιολόγηση των φορολογικών συστημάτων	27

### ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΟΙ ΦΟΡΟΙ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

3.1. Η Ελληνική Φορολογία σήμερα	29
----------------------------------	----

### ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΚΑΙ Η ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ

4.1 Η ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ	35
4.1.1 Εισαγωγή	35
4.1.2 Παράγοντες δημιουργίας φοροδιαφυγής	38
4.1.3 Οι συνέπειες της φοροδιαφυγής	40

4.1.4 Η μείωση ή εξάλειψη της φοροδιαφυγής	41
<b>4.2 Φορολογική συνείδηση</b>	
4.2.1 Ο ορισμός	42
4.2.2 Οι παράγοντες επηρεασμού της φορολογικής συνείδησης	43
4.2.3 Η μέτρηση της φορολογικής συνείδησης	44
4.2.4 Τεχνικές αύξησης της φορολογικής συνείδησης	45
4.2.5 Η εκπαίδευση και η φορολογική συνείδηση	46
<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ</b>	
5.1 ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	49
5.2 ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑ	50
5.3 ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ	51
5.4 ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	51
<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ</b>	
6.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ	52
6.2 ΕΠΑΓΩΓΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ	57
6.2.1 Έλεγχος αξιοπιστίας μέσω δείκτη εσωτερικής συνέπειας Cronbach's $\alpha$ .	57
6.2.2 Έλεγχος ερευνητικών υποθέσεων	58
6.3 ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	64
<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ</b>	
7.1 ΣΥΖΗΤΗΣΗ	87
7.2 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ-ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	88
<b>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</b>	89
<b>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ- Ερωτηματολόγιο Έρευνας</b>	94

## Κατάσταση Πινάκων

Πίνακας	Σελίδα	
2.1	Η αξιολόγηση των φορολογικών συστημάτων	25
2.2.	Οι επιδράσεις της αξιολόγησης του φορολογικού συστήματος	27
3.1	Τα έσοδα από φόρους το διάστημα 2022-2021 (σε εκ. ευρώ)	29
3.2	Η εξέλιξη των φορολογικών εσόδων (2018-2022) σε εκατ. ευρώ.	31
3.3	Έσοδα από τον φόρο εισοδήματος σε εκατ. ευρώ.	32
3.4	Κατηγορίες των φορολογικών εσόδων με τη μεγαλύτερη συνεισφορά (2022)	36
4.1	Μέτρα προς ενίσχυση της οικονομικής αποτελεσματικότητας	37
4.2	Μέτρα προς ενίσχυση της ισότητας και δικαιοσύνης.	39
4.3	Μέτρα προς ενίσχυση της απλότητας, διαφάνειας και σταθερότητας του φορολογικού συστήματος	39
4.4	Μέτρα προς μείωση του διοικητικού κόστους και του κόστους συμμόρφωσης	41
6.1	Φύλο	52
6.2	Ηλικία	53
6.3	Εκπαίδευση	54
6.4	Απασχόληση	54
6.5	Επίπεδο Γνώσεων στους Η/Υ	55
6.6	Το φορολογικό πλαίσιο είναι περίπλοκο	56
6.7	Το φορολογικό πλαίσιο είναι σταθερό	56
6.8	Η απλοποίηση του φορολογικού πλαισίου μεγιστοποιεί τα φορολογικά έσοδα	57
6.9	Το παρόν φορολογικό σύστημα στηρίζει την διαφθορά	57
6.10	Η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος ευνοεί την φοροδιαφυγή	58
6.11	Η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος δυσχεραίνει την φορολογική συμμόρφωση	58
6.12	Η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος οφείλεται στον κεντρικό σχεδιασμό.	59
6.13	Η γραφειοκρατία επηρεάζει τη φορολογική πολυπλοκότητα	60
6.14	Η εισαγωγή και η χρήση των πληροφοριακών συστημάτων μειώνει την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος	60

6.15	Η χρήση των πληροφοριακών συστημάτων έχει καταφέρει να μειώσει την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος	61
6.16	Οι φορολογούμενοι έχουν τις γνώσεις πληροφοριακών συστημάτων ώστε να ανταποκρίνονται στις φορολογικές υποχρεώσεις	62
6.17	Το φορολογικό σύστημα συμβάλλει στη φορολογική συνείδηση	62
6.18	Η φορολογική νομοθεσία έχει ως στόχο την αύξηση της φορολογικής συνείδησης	63
6.19	Η απλοποίηση του φορολογικού συστήματος θα βοηθήσει σε θέματα κοινωνικής δικαιοσύνης	64
6.20	Το σύστημα εκπαίδευσης ενισχύει τη φορολογική συνείδηση των πολιτών	64
6.21	Περιγραφική Στατιστική	65
6.22	Περιγραφική Στατιστική	65
6.23	Περιγραφική Στατιστική	66
6.24	Περιγραφική Στατιστική	67
6.25	Δείκτης εσωτερικής συνέπειας Cronbach's $\alpha$	68
6.26	Στατιστικός Έλεγχος Ανεξαρτησίας	68
6.27	Στατιστικός Έλεγχος Ανεξαρτησίας	69
6.28	Στατιστικός Έλεγχος Ανεξαρτησίας	69
6.29	Στατιστικός Έλεγχος Ανεξαρτησίας	70
6.30	Στατιστικός Έλεγχος Ανεξαρτησίας	70
6.31	Στατιστικός Έλεγχος Ανεξαρτησίας	71
6.32	Στατιστικός Έλεγχος Ανεξαρτησίας	71
6.33	Στατιστικός Έλεγχος Ανεξαρτησίας	72
6.34	Συνάφειας Επίπεδο Γνώσεων στους Η/Υ- Οι φορολογούμενοι έχουν τις γνώσεις των πληροφοριακών συστημάτων ώστε να ανταποκρίνονται στις φορολογικές τους υποχρεώσεις.	74
6.35	Στατιστικός Έλεγχος Ανεξαρτησίας $\chi^2$ Επίπεδο Γνώσεων στους Η/Υ- Οι φορολογούμενοι έχουν τις γνώσεις των πληροφοριακών συστημάτων ώστε να ανταποκρίνονται στις φορολογικές τους υποχρεώσεις.	74

6.36	Συνάφειας Ηλικία- Το φορολογικό μας σύστημα ενισχύει τη φορολογική συνείδηση	75
6.37	Στατιστικός Έλεγχος Ανεξαρτησίας $\chi^2$ Ηλικία- Το φορολογικό μας σύστημα ενισχύει τη φορολογική συνείδηση	76
6.38	Συνάφειας Απασχόληση- Η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος ευνοεί τη φοροδιαφυγή	77
6.39	Στατιστικός Έλεγχος Ανεξαρτησίας $\chi^2$ Απασχόληση- Η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος ευνοεί τη φοροδιαφυγή	79
6.40	Συνάφειας Απασχόληση- Το παρόν φορολογικό σύστημα υποστηρίζει την διαφθορά	78
6.41	Στατιστικός Έλεγχος Ανεξαρτησίας $\chi^2$ Απασχόληση- Το παρόν φορολογικό σύστημα υποστηρίζει την διαφθορά	79
6.42	Συνάφειας Επίπεδο γνώσεων στους Η/Υ - Η εισαγωγή και η χρήση των πληροφοριακών συστημάτων μειώνει την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος	80
6.43	Στατιστικός Έλεγχος Ανεξαρτησίας $\chi^2$ Επίπεδο γνώσεων στους Η/Υ - Η εισαγωγή και η χρήση των πληροφοριακών συστημάτων μειώνει την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος	81
6.44	Συνάφειας Φύλο- Το φορολογικό πλαίσιο είναι περίπλοκο	81
6.45	Στατιστικός Έλεγχος Ανεξαρτησίας $\chi^2$ Φύλο- Το φορολογικό πλαίσιο είναι περίπλοκο	82
6.46	Συνάφειας Η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος ευνοεί τη φοροδιαφυγή - Η φορολογική νομοθεσία έχει ως στόχο την αύξηση της φορολογικής συνείδησης	83
6.47	Στατιστικός Έλεγχος Ανεξαρτησίας $\chi^2$ Η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος ευνοεί τη φοροδιαφυγή - Η φορολογική νομοθεσία έχει ως στόχο την αύξηση της φορολογικής συνείδησης	83



## **Κατάσταση Γραφημάτων- Διαγραμμάτων**

<b>Γράφημα</b>		<b>Σελίδα</b>
1.1	Η κατάταξη και ομαδοποίηση των Φόρων	14
1.2	Οι ειδικοί φόροι στην Ελλάδα	15
2.1	Η επίδραση της φορολογίας	21
2.2	Η εισπραξιμότητα των φόρων σε χώρες του ΟΟΣΑ και στη Ελλάδα.	26
3.1	Οι μεταβολές των εσόδων στις βασικές κατηγορίες φόρων (2022- 2021), σε εκατ. ευρώ.	30
3.2	Επίτευξη στόχων στις 7 κατηγορίες φορολογικών εσόδων (έτος, 2022).	33
3.3	Τα κύρια φορολογικά μεγέθη (έτος, 2022)	34
6.1	Διάγραμμα Συχνοτήτων: Φύλο	52
6.2	Διάγραμμα Συχνοτήτων: Ηλικία	53
6.3	Διάγραμμα Συχνοτήτων: Επίπεδο Γνώσεων στους Η/Υ	55

## Εισαγωγή

Ο φόρος, ένα απαραίτητο εισόδημα του κράτους, της κρατικής μηχανής, για να μπορέσει να λειτουργήσει υπάρχει σαν θεσμός, σαν έννοια από αρχαιότητας. Οι εργαζόμενοι είτε φυσικά πρόσωπα, είτε επιχειρήσεις, ένα μέρος του εισοδήματός τους, υποχρεωτικά εκ του νόμου, καταβάλλουν στο κράτος ούτως ώστε το κράτος, συγκεντρώνοντας έσοδα να μπορέσει να λειτουργήσει. Υπάρχουν διάφορα είδη φόρων τα οποία «εφευρίσκονται» ανάλογα την εποχή, ανάλογα τις ανάγκες ενός κράτους. Υπάρχουν κατηγορίες φόρων που σχετίζονται με το εισόδημα των ατόμων, με τα κέρδη των επιχειρήσεων, αλλά και φόροι οι οποίοι επιβάλλονται σε αγαθά και ιδιαίτερα ακίνητα που κατέχουν πολίτες ή οι επιχειρήσεις. Επιπλέον υπάρχουν και κάποιοι άλλοι ειδικοί φόροι ανάλογα την οικονομία και ανάλογα την εποχή.

Στην εργασία αυτή παρουσιάζεται το σύστημα φορολόγησης στην Ελλάδα, και επίσης ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που είναι η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος.

Στο πρώτο κεφάλαιο αυτής της εργασίας γίνεται αναφορά στην έννοια του φόρου, στα στοιχεία που απαρτίζουν το φόρο και το χαρακτηρίζουν, τη λειτουργία τους αλλά και στις διάφορες κατηγορίες που υπάρχουν. Στην συνέχεια αναφέρονται τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα των διαφόρων μορφών φόρου και με μία ιδιαίτερη επισήμανση στους αναλογικούς και προοδευτικούς φόρους που υπάρχουν. Κατόπιν, περιγράφονται οι βασικές αρχές των φόρων όπως η αρχή της οικονομικότητας, του ελέγχου, της απλότητας, της βεβαίωσης του φόρου κ.ά.

Στην συνέχεια και στο δεύτερο κεφάλαιο, καταγράφεται ή περιγράφεται η φορολογία. Αρχικά αναφέρεται η φορολογική πολιτική και τι σημαίνει για μία κοινωνία. Παρουσιάζονται θέματα της επίδρασης της φορολογίας και του φορολογικού συστήματος όπως στη μεγέθυνση των κρατικών εσόδων, στην αναδιανομή του πλούτου, στην οικονομική σταθερότητα κ.ά. Στην συνέχεια γίνεται μία σύνδεση της φορολογικής και δημοσιονομικής πολιτικής ενός κράτους. Αναφέρονται επίσης θέματα όπως είναι η φορολογική πολιτική, η πολιτική δημοσίων επενδύσεων κ.ά. Κατόπιν, δίδονται μερικά στοιχεία που αφορούν την αξιολόγηση των φορολογικών συστημάτων, και πώς κατά βάση, πρέπει να είναι αυτά.

Στο τρίτο κεφάλαιο της εργασίας, εφόσον ελήφθησαν στοιχεία από την Α.Α.Δ.Ε., και με πίνακες και διαγράμματα, παρουσιάζεται η φορολογία σήμερα στην Ελλάδα, τα διάφορα είδη φόρων, τα ποσά και ποσοστά των διαφόρων κατηγοριών του φόρου που μπόρεσε το Ελληνικό φορολογικό σύστημα να συγκεντρώσει.

Στο τέταρτο κεφάλαιο της εργασίας αυτής αναφέρονται θέματα φοροδιαφυγής και φορολογικές συνείδησης. Η φοροδιαφυγή είναι ένα από τα βασικά ζητήματα που απασχολούν όλες τις φορολογικές αρχές όλων των κρατών, γιατί ένα μικρό ή μεγάλο μέρος σε όλες τις οικονομίες του κόσμου, αποφεύγεται να δηλωθεί το εισόδημα και συνεπώς να μην φορολογηθεί. Αυτό έχει σαν συνέπεια, τα κράτη, τα κρατικά ταμεία να έχουν λιγότερους πόρους και να μην μπορούν να επιτελέσουν την κύρια αποστολή τους. Στη συνέχεια παρουσιάζονται θέματα φορολογικής συνείδησης, σχετικά μία νέα έννοια, όπου καταβάλλονται προσπάθειες, τουλάχιστον από τα ανεπτυγμένα κράτη, ώστε να πειστούν οι πολίτες να διαμορφώσουν ένα νέο χαρακτήρα, να καταβάλουν τους φόρους, γιατί αυτή η ενέργεια, η καταβολή των φόρων είναι προς όφελος όλων, και των ίδιων των φορολογουμένων. Αναφέρονται παράγοντες που επηρεάζουν τη φορολογική συνείδηση, οι τεχνικές που μπορεί να αυξηθεί αυτή και η επίδραση που έχει η εκπαίδευση στην φορολογική συνείδηση των πολιτών.

Στο πέμπτο κεφάλαιο της εργασίας αυτής περιγράφεται η μεθοδολογία της έρευνας, ο σκοπός και οι υποθέσεις της, η επιλογή μεθόδου της δειγματοληψίας του πληθυσμού και του δείγματος της έρευνας.

Στο έκτο κεφάλαιο αναφέρονται τα αποτελέσματα της έρευνας και συγκεντρωτικά συμπεράσματα που προήλθαν και από το θεωρητικό μέρος αλλά και από την πρωτογενή έρευνα που διενεργήθηκε.

Στο έβδομο κεφάλαιο παρουσιάζονται γενικότερα συμπεράσματα της έρευνας, οι περιορισμοί της και διατυπώνονται οι μελλοντικές μας προτάσεις.

Η εργασία ολοκληρώνεται με τη βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε στο θεωρητικό τμήμα.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

### Ο ΦΟΡΟΣ

#### 1.1 Οι φόροι

Φόρος θεωρείται το μέρος του εισοδήματος ενός νομικού ή φυσικού προσώπου, το οποίο καταβάλλεται στο δημόσιο, ώστε το δημόσιο να μπορέσει να συγκεντρώσει όλους εκείνους τους πόρους, όλα εκείνα τα κεφάλαια, για να μπορέσει να λειτουργήσει, είτε μέσω των δημοσίων επενδύσεων είτε μέσω μεταβιβαστικών πληρωμών και πληρωμής μισθών, συντάξεων και άλλων υποχρεώσεων που έχει προς τους πολίτες (Ρέππας, 2003). Οι δημόσιες δαπάνες προγραμματίζονται και εκτελούνται από κάθε κράτος, από κάθε κυβέρνηση για να μπορέσει το κράτος να παρέχει στους πολίτες και στις επιχειρήσεις τις ευκολίες, τις υποδομές και τα αγαθά, σύμφωνα με τον ορισμό ενός οργανωμένου κράτους (Τομπουλίδης, 2015).

Για να συμβεί αυτό, χρειάζονται κεφάλαια, τα οποία συγκεντρώνονται από τους φόρους που πληρώνουν οι εταιρείες, οι επιχειρήσεις, τα φυσικά πρόσωπα σε χρήμα στο κράτος, δηλαδή η φορολόγηση δεν είναι προαιρετική, ούτε με εκούσια βούληση αλλά γίνεται μέσω αναγκαστικών νόμων από διάφορες αρμόδιες υπηρεσίες (Κόντος, 2021). Συνεπώς οι δημόσιες επενδύσεις χρηματοδοτούνται στην ουσία από κεφάλαια πολιτών και επιχειρήσεων, τα οποία μεταφέρονται μέσω φορολόγησης το κράτος, και συνέχεια γίνονται και οι δημόσιες επενδύσεις. Ο φόρος καταβάλλεται από φυσικά πρόσωπα που εργάζονται ή διαμένουν σε μία χώρα και επίσης από επιχειρήσεις οι οποίες δραστηριοποιούνται σε αυτήν τη χώρα (Γεωργακόπουλος, 2012).

Μερικά βασικά στοιχεία των φόρων (Σταματόπουλος και Καραβοκύρης, 2020).

A) Ο φόρος είναι άμεσος. Ο υπόχρεος για φόρο, είτε επιχείρηση, είτε φυσικό πρόσωπο, καταβάλει χρήματα στο κράτος.

B) Ο φόρος είναι υποχρεωτικός. Ο φόρος είναι υποχρεωτικός. για τις εταιρίες, τις επιχειρήσεις και για τα φυσικά πρόσωπα. Μέσω διαφόρων νόμων ο φόρος είναι υποχρεωτικός και όχι εκούσιος.

Γ) Ο φόρος δεν είναι ανταποδοτικός. Όταν εισπράττει το κράτος έναν φόρο, δεν ανταποδίδει κάτι άμεσα στον πολίτη, στην επιχείρηση, αλλά ανταποδίδει υπηρεσίες γενικότερα, σε όλες τις επιχειρήσεις σε όλους τους πολίτες.

Δ) Επίσης, όταν καταβάλλονται φόροι, αυτοί σχετίζονται με την κρατική λειτουργία. Η φορολόγηση υπάρχει για να μπορέσει ένα κράτος να λειτουργήσει και να δράσει πληρώνοντας μισθούς, συντάξεις, μεταβιβαστικές πληρωμές και υλοποιώντας τις δημόσιες επενδύσεις όπως έχει προγραμματίσει (Φλώρος, 2010).

## 1.2 Η λειτουργία των φόρων

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, οι φόροι επιτελούν κάποιες λειτουργίες. Οι κυριότερες από αυτές είναι (Ρέππας, 2003):

Α) Η ταμειακή λειτουργία. Η εισπραξη των φόρων φέρει χρήματα στα δημόσια ταμεία, χρήματα τα οποία προέρχονται από τα άτομα, τους πολίτες αλλά και τις επιχειρήσεις. Τα χρήματα αυτά μεταφέρονται στα δημόσια ταμεία, και η κυβέρνηση πλέον, έχει διαθέσιμους πόρους για να μπορέσει να επιτελέσει τη λειτουργία της.

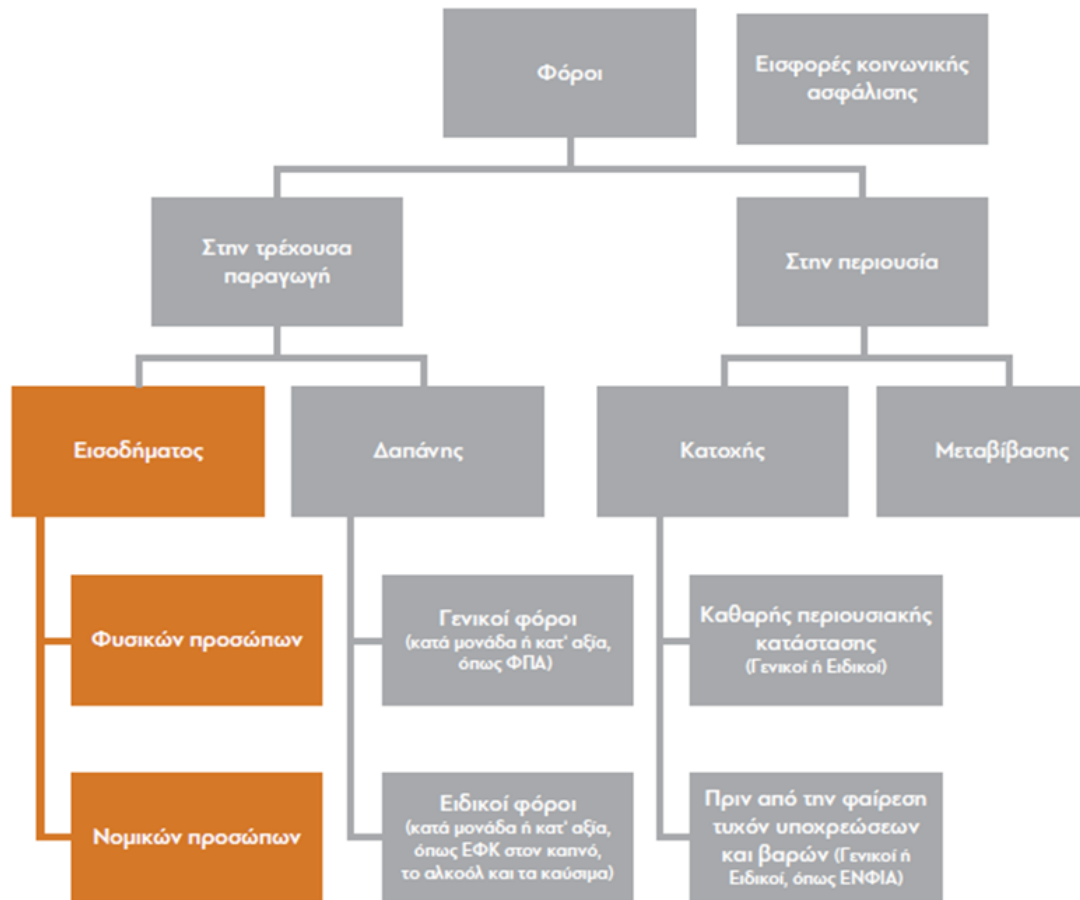
Β) Η οικονομική λειτουργία. Κάθε κυβέρνηση, προγραμματίζει να υλοποιήσει το κυβερνητικό της πρόγραμμα που έχει θέσει, που έχει καταστρώσει και το οποίο αναμένουν και οι πολίτες. Ένα μέρος του κυβερνητικού έργου υλοποιείται από τους φόρους οι οποίοι έχουν εισπραχθεί από τους πολίτες και από τις επιχειρήσεις. Η οικονομική πολιτική μπορεί να αφορά τη σταθεροποίηση της οικονομίας, την συγκράτηση του πληθωρισμού, την μείωση της ανεργίας κ.ά. (Σέλλας, 1989).

Γ) Η κοινωνική λειτουργία. Από τους βασικούς ρόλους μιας κυβερνητικής πολιτικής, και της ύπαρξης ενός κράτους, είναι και η βοήθεια αναξιοπαθόντων ατόμων με τους φόρους. Οι φόροι επίσης χρησιμοποιούνται ώστε να γίνει μία αναδιανομή εισοδημάτων σε άτομα τα οποία έχουν πραγματική ανάγκη (Κορομηλάς, 2017).

## 1.3 Οι κατηγορίες των φόρων

Όλοι οι φόροι δεν αφορούν μία συγκεκριμένη περίπτωση, μία συγκεκριμένη κατηγορία, μία συγκεκριμένη κατάσταση. Υπάρχουν διάφορες κατηγορίες φόρων και εισφορών και οι οποίες οι οποίοι κατατάσσονται σε φόρους στην τρέχουσα παραγωγή και στους φόρους της περιουσίας (Γεωργακόπουλος και Πάσχου, 2022).

Γράφημα 1.1 Η κατάταξη και ομαδοποίηση των Φόρων



Πηγή: Δράκος, 1996

Α) Οι φόροι της τρέχουσας παραγωγής εμπεριέχουν τους διάφορους φόρους στο εισόδημα των φυσικών προσώπων αλλά και των νομικών προσώπων (επιχειρήσεων κ.λ.π.). καθώς δε και οι φόροι οι οποίοι σχετίζονται με τις δαπάνες που δημιουργούν άτομα ή επιχειρήσεις όταν καταναλώνουν υπηρεσίες και διάφορα αγαθά, όπως είναι ο ΦΠΑ, οι διάφοροι ειδικοί φόροι για συγκεκριμένα και εξειδικευμένα προϊόντα, όπως ο καπνός, τα πετρελαιοειδή, τα αλκοολούχα ποτά κ.ά. (Κόντος, 2021).

## Γράφημα 1.2 Οι ειδικοί φόροι στην Ελλάδα



Πηγή : Βέττας κ.ά., 2020

Β) Οι φόροι που σχετίζονται με την περιουσία, είναι αυτοί οι φόροι, που επιβάλλονται σε άτομα ή εταιρείες (επιχειρήσεις) όταν κατέχουν κάποια περιουσιακά στοιχεία είτε όταν τα μεταβιβάζουν αυτά. Επίσης μία επιπλέον κατηγορία φόρων είναι και οι ασφαλιστικές εισφορές των ατόμων ή των επιχειρήσεων για τον κλάδο της κοινωνικής ασφάλισης (Ρέππας, 2003).

### 1.4 Τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα των μορφών φόρου

Οι περισσότερες κυβερνήσεις, οι φορολογικές αρχές των διαφόρων κρατών, προβληματίζονται για το ύψος των άμεσων και έμμεσων φόρων, δηλαδή ποιο θα είναι το ποσοστό άμεσης φορολογίας στα συνολικά έσοδα και πόσο θα είναι το ποσοστό της έμμεσης φορολόγησης (Καράγιωργας, 1981). Και οι άμεσοι αλλά και οι έμμεσοι φόροι έχουν μία σειρά πλεονεκτημάτων αλλά επίσης έχουν και μία σειρά μειονεκτημάτων.

Τα πλεονεκτήματα που χαρακτηρίζουν τους άμεσους φόρους, περιγράφονται παρακάτω και είναι:

- Στην άμεση φορολόγηση κυριαρχεί η δικαιοσύνη εκ μέρους των φορολογουμένων, γιατί ο καθένας πληρώνει σύμφωνα με τις δυνατότητές του.
- Η πληρωμή φόρων από τους πολίτες, μπορεί να είναι σταθερή για μία σειρά ετών.

- Η είσπραξη αυτών, των βεβαιωμένων φόρων, γίνεται εύκολα χωρίς ιδιαίτερο κόστος και για τις φορολογικές αρχές.
- Ο υπολογισμός αυτών των φόρων θεωρείται εύκολος.
- Οι άμεσοι φόροι χαρακτηρίζονται από μία προοδευτικότητα, δηλαδή ανάλογα το ύψος του εισοδήματος της εταιρείας, του φυσικού προσώπου, καταβάλλεται και το αντίστοιχο ποσό και συνεπώς είναι πιο δίκαιο αυτοί οι φόροι.

Υπάρχει όμως και μία σειρά μειονεκτημάτων η οποία χαρακτηρίζει τους άμεσους φόρους και αυτά είναι (Κόντος, 2021):

- Οι άμεσοι φόροι βοηθούν πάρα πολλά άτομα και επιχειρήσεις να φοροδιαφύγουν, δηλαδή να μην καταβάλουν τους αντίστοιχους φόρους, προφασιζόμενοι διάφορα τεχνάσματα.
- Για μία σειρά άμεσων φόρων υπάρχουν διαδικασίες δύσκολες και οι οποίες πάντα δεν είναι και εύκολες στην βεβαίωση αυτών των φόρων αλλά ούτε και στην είσπραξη.

Οι έμμεσοι φόροι χαρακτηρίζονται από μία σειρά πλεονεκτημάτων και τα κυριότερα είναι:

- Η είσπραξη αυτών των φόρων γίνεται πιο εύκολα από ότι των άμεσων φόρων, γιατί γίνεται με τις αγορές προϊόντων ή υπηρεσιών.
- Το κράτος δεν έχει ιδιαίτερο διαχειριστικό κόστος για να εισπράξει αυτούς τους φόρους.
- Προτιμάται αυτή η μέθοδος για μία σειρά φόρων γιατί δεν είναι υποχρεωτική παρά δε βασίζονται στην αγορά προϊόντων ή αγαθών και στην κατανάλωση αυτών. Συνεπώς τα άτομα που έχουν μεγαλύτερη δυνατότητα κατανάλωσης, πληρώνουν και περισσότερους φόρους.
- Οι έμμεσοι φόροι δεν ευνοούν τόσο τη φοροδιαφυγή όσο την ευνοούν οι άμεσοι φόροι



## 1.5 Οι αναλογικοί και προοδευτικοί φόροι

Όλοι οι φόροι δεν έχουν τον ίδιο συντελεστή. Υπάρχουν φόροι με τον σταθερό συντελεστή 24% στην αξία των προϊόντων ή υπηρεσιών, υπάρχει ο συντελεστής 13% ο οποίος είναι μειωμένος και για άλλα αγαθά και υπηρεσίες υπάρχει και ο υπερμειωμένος συντελεστής που είναι μόνο 6%. (Σωτηρόπουλος και Χριστόπουλος, 2016). Αυτοί οι φόροι εκφράζονται με ένα σταθερό συντελεστή όταν γίνεται η ανάλωση για αγορά προϊόντων και υπηρεσιών. Αντίθετα υπάρχουν και φόροι οι οποίοι χαρακτηρίζονται από μία προοδευτικότητα και αυξάνει το ποσοστό των φόρων όσο αυξάνεται το φορολογητέο εισόδημα της επιχείρησης ή του φυσικού προσώπου (Τομπουλίδης, 2015).

Και οι προοδευτικοί φόροι και οι ανάλογοι φόροι έχουν τα δικά τους πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα και αυτά είναι (Σταματόπουλος και Καραβοκύρης, 2020):

Οι αναλογικοί φόροι και τα πλεονεκτήματά τους.

- Οι αναλογικοί φόροι εύκολα υπολογίζονται, εύκολα εφαρμόζεται ο προσδιορισμός και η είσπραξη από το κράτος.
- Εάν τα ποσοστά είναι λογικά, βοηθούν σημαντικά στην επιχειρηματικότητα μιας χώρας.

Οι αναλογικοί φόροι και τα μειονεκτήματά τους.

- Η δικαιοσύνη των αναλογικών φόρων δεν είναι τόσο ιδιαίτερα μεγάλη και δεν βοηθάν στη σύγκλιση των κοινωνικών ανισοτήτων ατόμων και νοικοκυριών.

Οι προοδευτικοί φόροι έχουν πλεονεκτήματα όπως :

- Το κράτος, οι φορολογικές αρχές, μπορούν πιο εύκολα να αποκτήσουν περισσότερους φόρους στα κρατικά ταμεία για να κάνουν την κοινοτική τους πολιτική, φορολογώντας πλούσιους για να βοηθήσουν τις ασθενέστερες τάξεις, τους ασθενείς τους πολίτες. Συνεπώς αυτοί που έχουν αρκετά κεφάλαια και τα χρήματα και τα εισοδήματα πληρώνουν περισσότερα και έτσι μπορεί το κράτος να επιτελέσει και την κοινωνική του πολιτική (Ρέππας, 2003).

Οι προοδευτικοί φόροι έχουν μειονεκτήματα όπως :

- άτομα ή επιχειρήσεις δεν προσπαθούν να έχουν περισσότερα εισοδήματα και να μην κερδίσουν περισσότερα για να μην δηλώσουν περισσότερα, επειδή ένα μεγάλο μέρος από αυτά, θα καταλήξουν στα κρατικά ταμεία.

## 1.6 Οι κύριες αρχές των φόρων

Ένα φορολογικό σύστημα πρέπει να διέπεται από κάποιους κανόνες και νόμους, ώστε να είναι και δίκαιο προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, προς αυτούς που εισπράττονται οι φόροι αλλά και επίσης να είναι αποδοτικό για τα κυβερνητικά ταμεία, δηλαδή να συγκεντρώνεται ένα ικανοποιητικό ποσό φόρων. Το φορολογικό σύστημα εάν κατορθώσει και πετύχει αυτά τότε είναι ικανοποιητικό και δίκαιο (Τομπουλίδης, 2015).

Οι φόροι επιβάλλονται από τα κρατικά όργανα στις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά ενός κράτος, και πρέπει να επιβάλλονται, εφόσον προηγουμένως έχει αναγνωριστεί και έχει καταγραφεί και η φοροδοτική ικανότητα αυτών, δηλαδή των επιχειρήσεων αλλά και των ατόμων (Σωτηρόπουλος και Χριστόπουλος, 2016). Συνεπώς όλοι πρέπει να αντιμετωπίζονται φορολογικά, βάση της ικανότητας που έχει κάποιος να πληρώσει φόρο, και η φορολογική αντιμετώπιση πρέπει να είναι καθολική και να γίνονται ιδιαίτερες εξαιρέσεις (Καραγιώργος, 2016).

Ένα φορολογικό σύστημα ,για να μπορέσει να θεωρηθεί δίκαιο, πρέπει να έχει σχεδιαστεί σωστά και να έχουν ληφθεί υπόψη όλοι οι παράμετροι και της επιχειρηματικότητας αλλά και των ατόμων και των νοικοκυριών και να ακολουθεί κάποιες βασικές αρχές, όπως (Τσουρουφλής και Φορτσάκης, 2022) :

A) Η αρχή της οικονομικότητας του φόρου. Με αυτή την αρχή, πρέπει ο νομοθέτης να προβλέπει ώστε ο προσδιορισμός της καταβολής του φόρου να γίνεται με τον πιο οικονομικό τρόπο, δηλαδή το κόστος διαχείρισης αυτών των φόρων να είναι όσο το δυνατόν λιγότερος.

B) Η αρχή του ελέγχου της φορολογίας. Βάσει αυτής της αρχής, οι επιχειρήσεις ή τα άτομα που έχουν φορολογηθεί, εάν αμφιβάλλουν για τα ποσοστά ή για το ύψος του φόρου, για τον τρόπο που προσδιορίστηκαν αυτά, να μπορούν να έχουν τις αντιρρήσεις τους, τις ενστάσεις τους. Στην συνέχεια, να μπορούν να λάβουν νομικές συμβουλές, ώστε να διεκδικήσουν το δίκιο τους. Οι φορολογικές αρχές σε ένα δίκαιο φορολογικό σύστημα, πρέπει να

προτρέπουν τους φορολογούμενους, εάν θεωρούν ότι αδικούνται, ότι κάτι δεν υπολογίστηκε σωστά, να υποβάλουν τις προτάσεις τους και ενστάσεις τους.

Γ) Η αρχή της απλότητας. Με αυτή την αρχή, ο ορισμός του φόρου πρέπει να είναι κατανοητός σε όλους, δηλαδή να γίνεται με απλές πράξεις αλλά και η είσπραξη να μην είναι ιδιαίτερα χρονοβόρα και πολύπλοκη και να μην υπάρχουν παρερμηνείες.

Δ) Η αρχή της βεβαίωσης του φόρου. Με βάση αυτή την αρχή, οι φορολογικές υπηρεσίες, πρέπει να κοινοποιούν ευθύς εξαρχής, πριν επιβληθεί ο φόρος, τα ποσοστά, το τελικό ποσό και με ποιους τρόπους θα εισπραχθεί και σε ποιο χρονικό διάστημα. Επίσης με αυτήν την αρχή, ένα δίκαιο φορολογικό σύστημα, φροντίζει ώστε το ύψος του φόρου, τα ποσοστά να είναι σταθερά και να μην έχουν αναδρομική ισχύ.

Ε) Η αρχή της αποφυγής της διπλής ή πολλαπλής φορολόγησης. Με την αρχή αυτή πρέπει να φροντίζουν οι φορολογικές αρχές, να ελέγχουν ιδιαίτερα στις περιπτώσεις όπου το ίδιο αντικείμενο, η ίδια φορολογική βάση, το εισόδημα κ.ά. φορολογούνται με διαφορετικούς φόρους και συνεπώς επιβαρύνονται περισσότερο και οι πολίτες και οι επιχειρήσεις. Συνεπώς με αυτήν την αρχή για το ίδιο φορολογητέο αντικείμενο δεν πρέπει να υπάρχει η διπλή ή πολλαπλή φορολόγηση.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

### Η ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ

#### 2.1 Η φορολογική πολιτική

Η φορολογία είναι ένα σύστημα, βάσει του οποίου, μία χώρα, προσδιορίζει τους τρόπους με τους οποίους οι επιχειρήσεις και οι πολίτες, οι οποίοι έχουν επιχειρηματική δραστηριότητα ή εργάζονται ή διαμένουν μέσα στο κράτος, καταβάλλουν το φόρο που έχει προσδιοριστεί, στα δημόσια ταμεία (Μπάρμπας και Φινοκαλιώτης, 2011).

Όλες οι κυβερνήσεις, όλων των χωρών, νομοθετούν ώστε οι πολίτες και επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται μέσα στα όρια της χώρας, να καταβάλλονται τους αντίστοιχους φόρους όχι μόνον άμεσα, αλλά και έμμεσα, όπως είναι πολλοί άλλοι φόροι, όπως φόροι στα εισαγόμενα προϊόντα, στα χαρτόσημα, ειδικές εισφορές, τέλη, κ.ά. (Σταματάκης, 2000)

Ο χαρακτήρας της φορολόγησης είναι υποχρεωτικός και επιβάλλεται από την νομοθεσία του κράτους. Ο κύριος σκοπός της φορολόγησης επιχειρήσεων και πολιτών, είναι να υπάρχει στα κρατικά ταμεία ένα ελάχιστο ποσό χρημάτων, για να μπορέσει το κράτος να λειτουργήσει, δηλαδή να λειτουργήσουν τα διάφορα υπουργεία, οι διάφορες υπηρεσίες και να ανταποκριθούν στις αναγκαίες δαπάνες που πρέπει να κάνουν για υπηρεσίες και αγαθά. Αυτές τις υπηρεσίες και αγαθά, είναι αυτά που πρέπει να προσφέρει η κάθε κυβέρνηση της κάθε χώρας στους πολίτες της (Γεωργακόπουλος, 2012). Όμως πρέπει η κάθε χώρα, να λαμβάνει μέτρα, ώστε αυτή η διαδικασία της φορολόγησης και της επιβολής των φόρων, να αποκτήσει έναν δίκαιο χαρακτήρα ώστε τα ποσοστά φόρων να είναι λογικά και δίκαια ώστε αυτή η δικαιοσύνη να έχει σκοπό να μην αδικήσει τους πολίτες αλλά και οι πολίτες να έχουν έναν αξιόπιστο λόγο και αιτία να πληρώσουν τους φόρους (Τσουρουφλής και Φορτσάκης, 2022) :

Από τη βιβλιογραφία φαίνεται ότι μέχρι σήμερα, δεν έχει βρεθεί ένα ιδανικό σύστημα φορολόγησης, με την έννοια ότι να είναι δίκαιο, το οποίο όμως παράλληλα θα μπορεί και να αυξάνει τα έσοδα του κράτους για να επιτελέσει και αυτό την αποστολή του, χωρίς όμως να επιβαρύνει ιδιαίτερα στις επιχειρήσεις και τους πολίτες και ίσως και σπουδαιότερο να μην διώχνει επιχειρήσεις έξω από την χώρα και να μην αποθαρρύνει επενδυτικές δραστηριότητες (Ρέππας, 2003).

Η επιβολή των φόρων σε μία οικονομία είναι απαραίτητη, ώστε να μπορέσει το κράτος, να έχει τα απαραίτητα έσοδα για να μπορέσει να χρηματοδοτήσει τις

λειτουργίες του, οι οποίες εκφράζονται μέσω των δαπανών που κάνουν, που διενεργούν, οι διάφορες υπηρεσίες και τα διάφορα υπουργεία (Σωτηρόπουλος και Χριστόπουλος, 2016).

Ως συνήθως, μία χώρα πρώτα υπολογίζει τις δαπάνες που έχει για την επόμενη χρονιά, και ανάλογα το ύψος των δαπανών καθορίζει και τους φόρους που πρέπει να εισπράξει, τα διάφορα ποσοστά που θα έχουν διάφορα είδη φόρων. Οι περισσότερες κρατικές δαπάνες κατευθύνονται στην πληρωμή συντάξεων, σε μεταβιβαστικές πληρωμές, σε εκτέλεση δημοσίων έργων, σε συντήρηση των δημοσίων υποδομών κ.ά. Επίσης, οι δαπάνες αφορούν την εσωτερική και εξωτερική ασφάλεια της χώρας κ.ά. (Τομπουλίδης, 2015).

### Γράφημα 2.1. Η επίδραση της φορολογίας



Πηγή: IOBE, 2018.

Ένα κύριο χαρακτηριστικό των κυβερνητικών προθέσεων και πολιτικών, είναι να στηρίξει τους πολίτες, όταν αυτοί βρίσκονται σε δύσκολες καταστάσεις, αλλά και να βελτιώσει τις συνθήκες και το περιβάλλον διαβίωσης, των πολιτών της χώρας. Για να μπορέσει να σταθεί αντάξιο της αποστολής του ένα κράτος, πρέπει να έχει κάποια βασικά γνωρίσματα (Γεωργακόπουλος, 2012).

Έτσι ένα φορολογικό σύστημα πρέπει να στοχεύει:

- Στην μεγέθυνση των κρατικών εσόδων. “Όλες οι χώρες, μέσω των κυβερνήσεών τους, θέλουν να παρέχουν στους πολίτες τους τα καλύτερα, και

συνεπώς με την πάροδο των ετών, και οι πολίτες απαιτούν περισσότερα από τις κυβερνήσεις τους. Για να μπορέσουν να υλοποιηθούν αυτά, πρέπει να κράτος να έχει αυξημένα έσοδα. Τα αυξημένα έσοδα σημαίνει αυξημένους φόρους. Συνεπώς η αύξηση των εσόδων είναι από τις επιδιώξεις ενός φορολογικού εισοδήματος, ώστε η κυβέρνηση, το κράτος να έχει στη διάθεσή του αυξημένους πόρους για να μπορέσει να λειτουργήσει και να προσφέρει τα καλύτερα στους πολίτες (Τσουρουφλής και Φορτσάκης, 2022) :

- Στην αναδιανομή του πλούτου. Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, ιδίως, οι κοινωνίες απαιτούν περισσότερο συμβολή του κράτους στην καταπολέμηση της φτώχειας και της στήριξης των πολιτών, με ιδιαίτερα οικονομικά ή άλλα προβλήματα. Για να συμβεί αυτό, το κράτος πρέπει να έχει αυξημένους πόρους και βάσει αυτών των πόρων, το κράτος να κατανέμει και στους αναξιοπαθούντες συμπολίτες, ώστε και αυτοί άσχετα τι έσοδα έχουν ή τι φόρο πληρώνουν, να μπορέσουν να έχουν ένα ελάχιστο επίπεδο διαβίωσης (Κόντος Γ. (2021).
- Στην οικονομική σταθερότητα. Η ενεργός ζήτηση των καταναλωτών, των νοικοκυριών για διάφορα προϊόντα ή υπηρεσίες, αλλά και εκ μέρους των επιχειρήσεων, μπορεί να προκαλέσει πληθωριστικά φαινόμενα. Εάν αυξηθεί η φορολογία μέσω κυβερνητικής πολιτικής, αυξάνονται και τα κρατικά έσοδα, αλλά επίσης παράλληλα μειώνεται και η αγοραστική δύναμη των ατόμων, και αυτό βοηθάει μερικώς στην συγκράτηση του πληθωρισμού. Η φορολογία σε πάρα πολλές περιπτώσεις, σε πάρα πολλές οικονομίες, χρησιμοποιήθηκε σαν αποπληθωριστικό μέτρο, δηλαδή επιβάλλεται φόρος για να μπορέσει να μειωθεί το εισόδημα των πολιτών και να συγκρατηθεί και η ζήτηση και το επίπεδο των τιμών, δηλαδή να υπάρξει διαβίωση του πληθωρισμού (Σωτηρόπουλος και Χριστόπουλος, 2016).
- Στην οικονομική ανάπτυξη. Η ανάπτυξη ενός κράτους και ιδιαίτερα η οικονομική, είναι κυβερνητική υπόθεση. Η κυβέρνηση κάθε χώρας, διαχειρίζεται ζητήματα που σχετίζονται με την οικονομία, την ανάπτυξη και η φορολογία διαδραματίζει έναν σπουδαίο ρόλο σε αυτές τις αποφάσεις. Οι κυβερνήσεις όλων των χωρών, θέλουν να επιτύχουν ένα υψηλό ποσοστό απασχόλησης των εργαζομένων, να αξιοποιήσουν τα δυνατά σημεία της οικονομίας και της χώρας, και να μπορέσουν να παράσχουν στη χώρα τους ένα αναπτυξιακό μέλλον και προοπτική. Για να συμβεί αυτό, χρειάζονται κεφάλαια και χρήματα, τα οποία η κάθε κυβέρνηση, βρίσκει μέσω φορολόγησης Κόντος Γ. (2021),

Συνεπώς, η κυβέρνηση κάθε χώρας, μέσω αύξησης ή μείωσης της φορολογίας, μπορεί να κατευθύνει χρήματα και κεφάλαια, τα οποία έχει εισπράξει από τις επιχειρήσεις και από τους πολίτες μέσω της φορολόγησης, για την αποταμίευση είτε για την κατανάλωση είτε για επενδύσεις (Μπάρμπας και Φινοκαλιώτης, 2011).

## 2.2 Η δημοσιονομική και φορολογική πολιτική

Από τους βασικούς πόλους της δημοσιονομικής πολιτικής ενός κράτους, είναι η δίκαιη φορολόγηση των πολιτών και επιχειρήσεων. Η δημοσιονομική πολιτική είναι ο τρόπος βάσει του οποίου μία χώρα διαμορφώνει τους κανόνες με τους οποίους θα συγκεντρωθούν τα έσοδα και πόσα, και επίσης πώς υπολογίζει τα έξοδα που έχει να κάνει (Κορομηλάς, 2017).

Με τη δημοσιονομική πολιτική, η κάθε κυβέρνηση καταβάλλει προσπάθειες ώστε να φανεί αντάξια της αποστολής της και του σκοπού της, δηλαδή να φέρει την ευημερία στη χώρα, αναπτύσσοντας την οικονομία και να διαχειριστεί δίκαια και αποτελεσματικά τα έσοδα που έχουν εισρεύσει στα κρατικά ταμεία από φόρους, είτε πολιτών είτε επιχειρήσεων (Μπάρμπας και Φινοκαλιώτης, 2011).

Οι βασικοί πόλοι της δημοσιονομικής πολιτικής ενός κράτους είναι:

A) Η φορολογική πολιτική. Ως φορολογική πολιτική εννοείται το πόσα κεφάλαια, πόσοι φόροι εισπράττονται εκ μέρους του κράτους από τις επιχειρήσεις και τους πολίτες, οι οποίοι δραστηριοποιούνται επιχειρηματικά ή διαμένουν μόνιμα μέσα στο κράτος.

B) Η δανειακή πολιτική. Δανειακή πολιτική θεωρείται η πολιτική που θα εφαρμόσει η κυβέρνηση, εάν διαπιστώσει ότι υπάρχουν διάφορα ελλείματα που υπάρχουν, είτε λόγω μειωμένων φόρων είτε λόγω αυξημένων επενδύσεων ή πληρωμών ή άλλων χρηματοδοτήσεων. Έτσι, εάν οι φόροι υπολείπονται των εξόδων, κάθε κυβέρνηση δανείζεται, και ανάλογα τα κεφάλαια και τα επιτόκια και τον τρόπο δανεισμό αυτό καλείται δανειακή πολιτική.

Γ) Η πολιτική δημοσίων επενδύσεων. Η πολιτική δημοσίων επενδύσεων αφορά τους τρόπους και τους στόχους που έχει κάποιο κράτος για να χρηματοδοτήσει τις δημόσιες επενδύσεις και αν θα επιλέξει να χρηματοδοτήσει μεγάλες κοστοβόρες επενδύσεις ή να χρηματοδοτήσει μόνο μικρότερα έργα, με λιγότερο κόστος (Σωτηρόπουλος και Χριστόπουλος, 2016). Έτσι με την δημοσιονομική πολιτική, παρουσιάζεται η πρόθεση μιας κυβέρνησης στο να μειώσει ή να αυξήσει τις κρατικές δαπάνες και ανάλογα

εάν μειωθούν ή αυξηθούν οι κρατικές δαπάνες θα υπάρξει παράλληλα και μείωση ή αύξηση και των φορολογικών συντελεστών και συνολικά της φορολόγησης επιχειρήσεων και πολιτών (Μπάρμπας και Φινοκαλιώτης, 2011).

Η κάθε κυβέρνηση, για κάθε χρονιά που έρχεται, προϋπολογίζει το ελάχιστο επίπεδο εξόδων και δαπανών που έχει να κάνει και στη συνέχεια, ανάλογα το ύψος αυτών των συνολικών δαπανών λειτουργίας του, υπολογίζει και τους φόρους που πρέπει να εισπράξει από τις επιχειρήσεις και τους πολίτες (Τομπουλίδης, 2015).

Επειδή φαίνεται ότι δύσκολο για μία χώρα να μπορεί να εισπράττει όσα ξοδεύει και δαπανά για τις λειτουργίες του, όλα τα κράτη αναγκάζονται να δανειστούν μέσω ομολόγων δημοσίου ή εντόκων γραμματίων δημοσίου. Ο δανεισμός, για τα περισσότερα κράτη, είναι ένα μικρό ποσοστό στο σύνολο των εσόδων, απλώς όταν υπάρχει μεγάλος δανεισμός τότε και το κράτος είναι ασταθές οικονομικά και μπορεί να έχει σύντομα προβλήματα (Γεωργακόπουλος, 2012).

Ένα σημαντικό ζήτημα που απασχολεί τους οικονομολόγους, κυβερνητικούς, υπουργούς οικονομικών, υψηλόβαθμα στελέχη και κρατικούς λειτουργούς, είναι το ύψος της φορολόγησης. Η φορολόγηση πρέπει να είναι και ελεγχόμενη και σε λογικό ύψος, γιατί εάν το κράτος επιδιώκει μεγαλύτερους φόρους, υψηλότερους φόρους, τότε μπορεί να υπάρξει και το αντίθετο αποτέλεσμα (Σέλλας, 1989). Τις περισσότερες φορές δηλαδή οι πολίτες και οι επιχειρήσεις, σε μία τέτοια κατάσταση, προσπαθούν είτε να φοροδιαφύγουν είτε να φοροαποφύγουν και επίσης οι επιχειρήσεις μεταναστεύουν σε άλλα κράτη, με χαμηλότερο φορολογικό συντελεστή, όπως συνέβη σε πάρα πολλά κράτη αλλά και στην Ελλάδα, και το τελικό αποτέλεσμα θα είναι το κράτος να συγκεντρώσει στο τέλος λιγότερους φόρους από ότι είχε προϋπολογίσει (Τράπεζα της Ελλάδας, 2021).

Σημαντικό αρνητικό αποτέλεσμα μιας τέτοιας κατάστασης είναι και η αρνητική ανάπτυξη γιατί η υψηλή φορολόγηση ανάγκασε αρκετές επιχειρήσεις ή πολλές επιχειρήσεις να αλλάξουν έδρα, να αλλάξουν κράτος (Σταματάκης, 2000).

Όταν μειώνονται οι φόροι που εισπράττει το κράτος, το κράτος αδυνατεί να επιτελέσει πλήρως τις λειτουργίες του, να καλύψει όλες τις ανάγκες και των αδύναμων πολιτών αλλά και όλων των πολιτών μέσω δημοσίων επενδύσεων. Ακολουθεί συνεπώς μία μείωση του επιπέδου ζωής, γιατί διατίθενται πλέον λιγότερα χρήματα, λιγότερα κεφάλαια για άμυνα, για ασφάλεια, για παιδεία, για όλες τις κρατικές λειτουργίες κ.ά. (I.N.E. - Γ.Σ.Ε.Ε (2021).



## Πίνακας 2.1 Η αξιολόγηση των φορολογικών συστημάτων

### Κριτήρια αξιολόγησης φορολογικών συστημάτων

Οικονομική αποτελεσματικότητα (efficiency)	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Κίνητρα και ευκαιρίες για εργασία και επιχειρηματική δραστηριότητα</li> <li>• Κίνητρα για αποταμίευση και επένδυση</li> <li>• Ανάλυση κινδύνων και καινοτομία από άτομα και επιχειρήσεις</li> <li>• Απώλεια παραγωγής και ευημερίας - "Υπερβάλλον βάρος" (deadweight loss)</li> </ul>
Οικονομική δικαιοσύνη (equity)	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Αρχή της φοροδοτικής ικανότητας (ability-to-pay principle)</li> <li>• Οριζόντια δικαιοσύνη (οι ίδιοι αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο)</li> <li>• Κάθετη δικαιοσύνη (άτομα με μεγαλύτερα εισοδήματα πληρώνουν περισσότερο)</li> <li>• Αναδιανομή εισοδήματος για μείωση ανισοτήτων</li> </ul>
Απλότητα	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Δημοκρατικός έλεγχος και ενημέρωση των πολιτών</li> <li>• Σαφής ορισμός της φορολογικής βάσης</li> <li>• Βεβαιότητα για το ποσό του φόρου για κάθε φορολογητέο αντικείμενο</li> <li>• Διαφάνεια (π.χ. για να είναι φανερές μη δικαιολογημένες παρακωρήσεις σε ομάδες συμφερόντων)</li> </ul>
Διοικητικό κόστος και κόστος συμμόρφωσης	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ελαχιστοποίηση κόστους διαχείρισης του φορολογικού συστήματος (παρακολούθηση, επιβολή)</li> <li>• Ελαχιστοποίηση ιδιωτικού κόστους συμμόρφωσης των φορολογούμενων</li> </ul>
Ευελιξία και σταθερότητα	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ευελιξία στο πλαίσιο της μακροοικονομικής διαχείρισης</li> <li>• Ευελιξία στο πλαίσιο διαφορετικών πολιτικών φιλοσοφιών</li> <li>• Σταθερότητα ώστε να είναι εφικτή η λήψη αποφάσεων από τους φορολογούμενους</li> </ul>

Πηγή: Moade, J. (1978), *The Structure and Reform of Direct Taxation: Report of a Committee chaired by Professor J. E. Moade for the Institute for Fiscal Studies*, London: George Allen & Unwin.

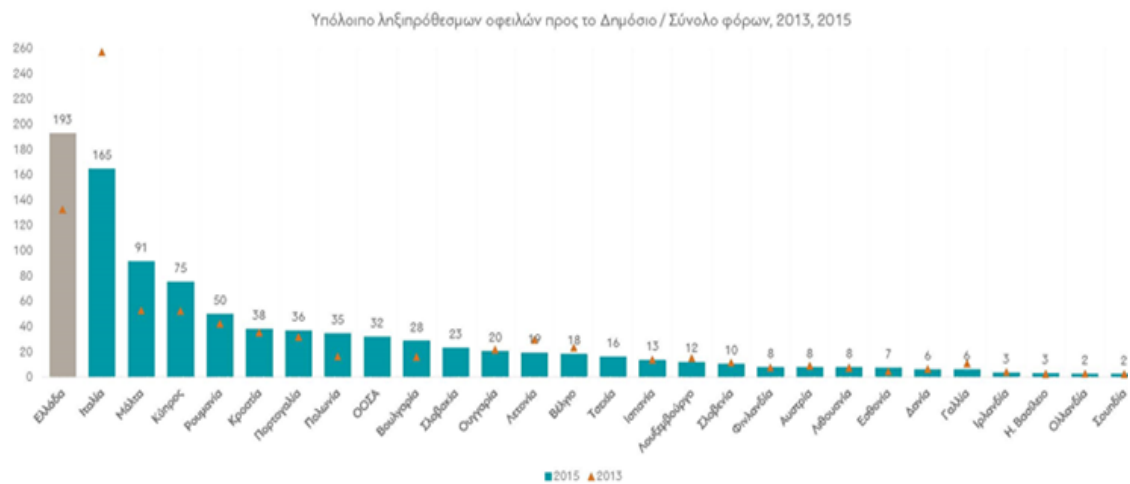
**Θεμελιώδες ζήτημα (trade-off): Η βελτίωση της οικονομικής δικαιοσύνης (μείωση ανισοτήτων) συνεπάγεται μείωση της οικονομικής αποτελεσματικότητας (μείωση εισοδήματος)**

Πηγή: IOBE, 2018.

Ένα από τα ζητήματα στην Ελλάδα, που αφορούν τη φορολόγηση και δημιουργεί προβλήματα αυτή η κατάσταση, είναι ότι ενώ το κράτος μπορεί να βεβαιώσει φόρους σε επιχειρήσεις και σε πολίτες, δεν μπορεί εύκολα να τους εισπράξει (Τράπεζα της Ελλάδας, 2021). Ιδιαίτερα δε το διάστημα της οικονομικής κρίσης, όπου η μειωμένη επιχειρηματική δραστηριότητα, και η μείωση του βιοτικού επιπέδου και των εσόδων των Ελλήνων πολιτών και νοικοκυριών, αδυνατούσαν να καταβάλουν τους αντίστοιχους φόρους και συνεπώς το κράτος δεν μπορούσε να εισπράξει και να έχει τους απαραίτητους πόρους (I.N.E.- Γ.Σ.Ε.Ε (2021).

Γράφημα 2.2 Η εισπραξιμότητα των φόρων σε χώρες του ΟΟΣΑ και στη Ελλάδα.

**Αδυναμία εισπραξιμότητα στην Ελλάδα, με σημαντική συσσώρευση ληξιπρόθεσμων οφειλών**



Σημείωση: Περιλαμβάνονται οι ληξιπρόθεσμες οφειλές όλων των ειδών φορολογίας (εσοδήματος, ΦΠΑ κ.ά.).  
 Πηγή: OECD, Tax Administration 2017.

**Στο 193% των ετήσιων φόρων οι ληξιπρόθεσμες οφειλές στην Ελλάδα, έναντι 32% κατά μέσο όρο στον ΟΟΣΑ**

Πηγή: IOBE, 2018.

Σύμφωνα με το Γράφημα 2.2 φαίνεται ότι η Ελλάδα έχει το μεγαλύτερο ποσοστό ληξιπρόθεσμων οφειλών στους ετήσιους φόρους, έναντι των άλλων χωρών του ΟΟΣΑ.

Συγκεκριμένα, η Ελλάδα εμφανίζει αδυναμία εισπραξιμότητας στις ληξιπρόθεσμες οφειλές σε ποσοστό 93% επί των ετήσιων φόρων, δεύτερη είναι η Ιταλία με 165% και Τρίτη η Μάλτα με 91%. Ο μέσος όρος για τον ΟΟΣΑ, όπως καταγράφεται, είναι 32% ενώ το χαμηλότερο ποσοστό 2% εμφανίζει η Σουηδία και η Ολλανδία, με 3% είναι το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιρλανδία, με 6% η Γαλλία και η Δανία.

Η αδυναμία είσπραξης βεβαιωμένων φόρων είναι ένα από τα σημαντικά προβλήματα της Ελληνικής οικονομικής πραγματικότητας.

## 2.3 Η αξιολόγηση των φορολογικών συστημάτων

Η φορολόγηση των πολιτών, των φυσικών προσώπων αλλά και των νομικών προσώπων, δηλαδή των επιχειρήσεων, για κάθε μορφή οικονομικής και επιχειρηματικής δραστηριότητας, επηρεάζουν τα έσοδα του κράτους αλλά και τις πολιτικές που μπορεί να σχεδιάσει και να υλοποιήσει ένα κράτος (Απέργης, 2017).

Συνεπώς, το φορολογικό σύστημα, είναι κυρίαρχο στον σχεδιασμό και την υλοποίηση ενός κυβερνητικού προγράμματος γιατί από αυτό εξαρτάται και η είσπραξη των φόρων που είναι απαραίτητο στοιχείο για να υλοποιηθεί το κάθε κυβερνητικό πρόγραμμα. Υπάρχουν διάφορα κριτήρια τα οποία αξιολογούν ένα φορολογικό σύστημα και τα κυριότερα από αυτά τα κριτήρια είναι (Λιανός και Μπένος, 2013).:

Α) Κατά πόσο το φορολογικό σύστημα είναι δίκαιο προς όλους, εξασφαλίζοντας παράλληλα και για τα κρατικά ταμεία μία οικονομική αποτελεσματικότητα.

Πίνακας 2.2. Οι επιδράσεις της αξιολόγησης του φορολογικού συστήματος

Κριτήριο	Βασικές επιδράσεις ή επιδιώξεις
Οικονομική αποτελεσματικότητα (efficiency)	Απώλεια παραγωγής και ευημερίας - "Υπερβάλλον βάρος" (deadweight loss) <ul style="list-style-type: none"><li>• Κίνητρα και ευκαιρίες για εργασία και επιχειρηματική δραστηριότητα</li><li>• Κίνητρα για αποταμίευση και επένδυση</li><li>• Ανάλψη κινδύνων και καινοτομία από άτομα και επιχειρήσεις</li></ul>
Οικονομική δικαιοσύνη και ισότητα (equity)	Θεωρία της φοροδοτικής ικανότητας (ability-to-pay principle) <ul style="list-style-type: none"><li>• Οριζόντια ισότητα (οι ίσοι αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο)</li><li>• Κάθετη ισότητα (άτομα με μεγαλύτερα εισοδήματα πληρώνουν περισσότερο)</li><li>• Αναδιανομή εισοδήματος για μείωση ανισοτήτων (προοδευτικότητα)</li></ul>
Απλότητα και διαφάνεια	<ul style="list-style-type: none"><li>• Σαφής ορισμός της φορολογικής βάσης</li><li>• Βεβαιότητα για το ποσό του φόρου για κάθε φορολογητέο αντικείμενο</li><li>• Διαφάνεια (π.χ. για να είναι φανερές μη δικαιολογημένες παρακωρήσεις σε ομάδες συμφερόντων)</li><li>• Δημοκρατικός έλεγχος και ενημέρωση των πολιτών</li></ul>
Διοικητικό κόστος και κόστος συμμόρφωσης	<ul style="list-style-type: none"><li>• Ελαχιστοποίηση κόστους διαχείρισης του φορολογικού συστήματος (παρακολούθηση, επιβολή)</li><li>• Ελαχιστοποίηση ιδιωτικού κόστους συμμόρφωσης των φορολογούμενων</li></ul>
Ευελιξία και σταθερότητα	<ul style="list-style-type: none"><li>• Ευελιξία στο πλαίσιο της μακροοικονομικής διαχείρισης</li><li>• Ευελιξία στο πλαίσιο διαφορετικών πολιτικών ιδεολογιών</li><li>• Προβλεψιμότητα ώστε να είναι εφικτή η λήψη αποφάσεων από τους φορολογούμενους</li></ul>

Πηγή : Mirrlees at a., 2011

Β) Κατά πόσο μειώνεται η αποτελεσματικότητα αυτή, με βάση, σύμφωνα με το επίπεδο εσόδων που είναι επιθυμητό από τις φορολογικές αρχές.

Γ) Πόσο κοστοβόρο είναι στην εφαρμογή του αυτό το πρόγραμμα, δηλαδή τι κόστη θα απαιτηθούν, δημόσια κόστη, ώστε και οι πολίτες αλλά και οι επιχειρήσεις να εφαρμόσουν τη σχετική νομοθεσία.

Δ) Κατά πόσο αυτό το φορολογικό σύστημα είναι κατανοητό, διάφανο και είναι απλοϊκό για να γίνει κτήμα των πολιτών και των επιχειρήσεων.

Ε) Κατά πόσο είναι σταθερό μέσα στο χρόνο, και δεν αλλάζει συνεχώς, αλλά και κατά πόσο εάν χρειαστεί σύμφωνα με τις απαιτήσεις των εποχών είναι ευέλικτο.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

### ΟΙ ΦΟΡΟΙ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

#### 3.1. Η Ελληνική Φορολογία σήμερα

Σύμφωνα με την ΑΑΔΕ (2022), και όπως παρατηρήθηκε στον Πίνακα 3.1 , για το 2022 τα δημόσια έσοδα της Ελλάδας ήταν 55.252 εκατ. ευρώ, ενώ το 2021 ήταν μόνο 48.133 εκατ. ευρώ.

Πίνακας 3.1 Τα έσοδα από φόρους το διάστημα 2022-2021 (σε εκ. ευρώ)

Πίνακας 1: Συνολικά έσοδα από φόρους 2022/2021 σε εκ. € (3ος βαθμός ανάλυσης)					
Έσοδα από φόρους	2021	2022	% Συμμετοχής 2022	Απόλυτη Μεταβολή 2022/2021	Ποσοστιαία Μεταβολή 2022/2021
Φόροι επί αγαθών και υπηρεσιών (Α.Λ.Ε. 111)	26.736,03	31.591,12	57,2%	4.855,09	18,16% ↑
Φόροι και δασμοί επί εισαγωγών (Α.Λ.Ε. 112)	304,88	431,34	0,8%	126,47	41,48% ↑
Τακτικοί φόροι ακίνητης περιουσίας (Α.Λ.Ε. 113)	2.652,18	2.696,61	4,9%	44,43	1,68% ↑
Λοιποί φόροι επί παραγωγής (Α.Λ.Ε. 114)	1.086,69	1.166,69	2,1%	80,00	7,36% ↑
Φόρος εισοδήματος (Α.Λ.Ε. 115)	14.702,20	17.031,48	30,8%	2.329,27	15,84% ↑
Φόροι κεφαλαίου (Α.Λ.Ε. 116)	197,98	226,24	0,4%	28,26	14,27% ↑
Λοιποί τρέχοντες φόροι (Α.Λ.Ε. 119)	2.452,22	2.107,72	3,8%	-344,49	-14,05% ↓
<b>Σύνολο φόρων (Α.Λ.Ε. 11)</b>	<b>48.132,18</b>	<b>55.251,21</b>	<b>100,0%</b>	<b>7.119,02</b>	<b>14,79% ↑</b>

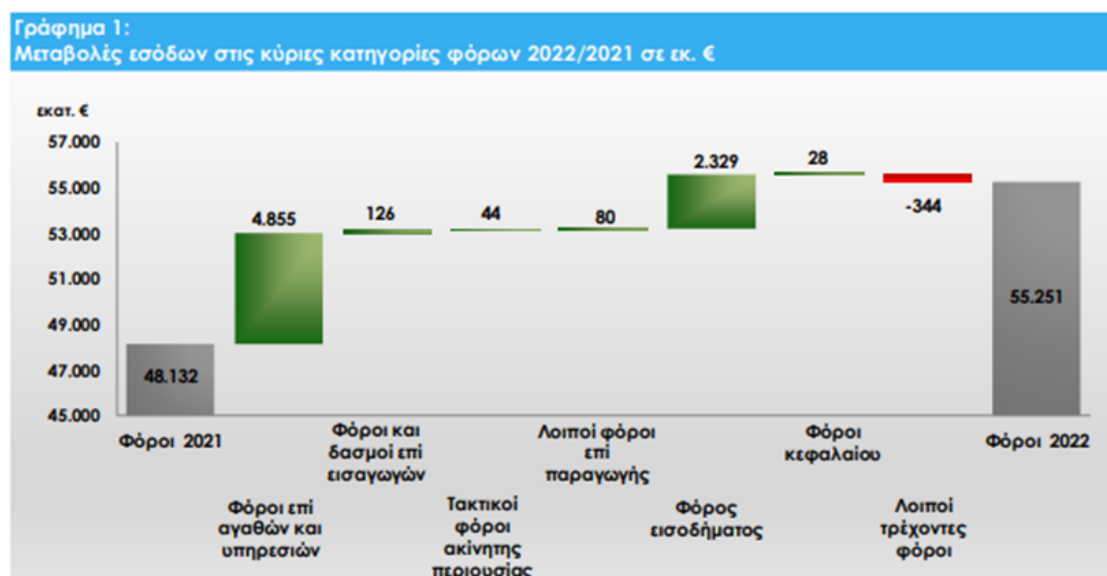
Πηγή δεδομένων: Γενικό Λογιστήριο του Κράτους

Πηγή: ΑΑΔΕ (2022)

Αυτά τα φορολογικά έσοδα για το 2022, είχαν αυξηθεί από το 2021 κατά 7.120 εκατ. ευρώ ή ποσοστιαία 15,8% περίπου. Βλέποντας τις επιμέρους κατηγορίες στον Πίνακα, φαίνεται ότι όλες οι κατηγορίες φόρων παρουσίασαν μεγαλύτερα ποσά και έδωσαν περισσότερους φόρους στα κρατικά ταμεία το 2022, σε σχέση με το 2021 . Όλες οι κατηγορίες απέδωσαν περισσότερο στα κρατικά ταμεία, εκτός των λοιπών τρεχόντων φόρων, οι οποίοι είχαν μία πτώση περίπου 14%, ενώ την υψηλότερη αύξηση είχε η κατηγορία φόρου δασμών επί των εισαγωγών, ποσοστιαία 41,5% περίπου ενώ το χαμηλότερο ποσοστό παρουσίασαν οι τακτικοί φόροι ακίνητης περιουσίας με 1,7% περίπου.

Όπως φαίνεται και στο παρακάτω Γράφημα 3.1, υπήρξε μία πολύ μεγάλη αύξηση που είχε το κράτος στα φορολογικά έσοδα μεταξύ των ετών 2021 και 2022 .

Γράφημα 3.1 Οι μεταβολές των εσόδων στις βασικές κατηγορίες φόρων (2022- 2021), σε εκατ. ευρώ.



Πηγή δεδομένων: Γενικό Λογιστήριο του Κράτους

Πηγή: ΑΑΔΕ (2022)

Στον Πίνακα 3.2 εμφανίζονται οι φόροι και η εξέλιξη αυτών την τελευταία πενταετία. Φαίνεται ότι από το 2018 μέχρι το 2019, η βελτίωση ήταν σχετικά μικρή. Στην συνέχεια όμως, τα ελληνικά και διεθνή γεγονότα που μεσολάβησαν το 2020, λόγω της πανδημίας, όπως η αναστολή λειτουργίας των τουριστικών επιχειρήσεων, η αναστολή των εγχώριων και διεθνών μεταφορών, η αναστολή λειτουργίας πολλών κλάδων επιχειρηματικής δραστηριότητας, μείωσε και τους φόρους σημαντικά και από 51.410 εκατ. το 2019 υποχώρησαν το 2020 στα 43.199 εκατ. Ευρώ.

Πίνακας 3.2 Η εξέλιξη των φορολογικών εσόδων (2018-2022) σε εκατ. ευρώ.

<b>Πίνακας 2:</b> Διαχρονική εξέλιξη εσόδων από φόρους κατά την τελευταία 5ετία (2018-2022) σε εκ. €					
Έσοδα από φόρους	2018	2019	2020	2021	2022
Φόροι επί αγαθών και υπηρεσιών (Α.Λ.Ε. 111)	27.437,14	28.013,91	23.945,06	26.736,03	31.591,12
Φόροι και δασμοί επί εισαγωγών (Α.Λ.Ε. 112)	231,60	298,19	244,66	304,88	431,34
Τακτικοί φόροι ακίνητης περιουσίας (Α.Λ.Ε. 113)	3.081,63	2.785,87	2.427,22	2.652,18	2.696,61
Λοιποί φόροι επί παραγωγής (Α.Λ.Ε. 114)	1.238,35	990,57	1.069,18	1.086,69	1.166,69
Φόρος εισοδήματος (Α.Λ.Ε. 115)	16.548,06	16.710,63	13.589,15	14.702,20	17.031,48
Φόροι κεφαλαίου (Α.Λ.Ε. 116)	161,40	244,72	180,05	197,98	226,24
Λοιποί τρέχοντες φόροι (Α.Λ.Ε. 119)	2.564,44	2.365,27	1.743,36	2.452,22	2.107,72
<b>Σύνολο φόρων (Α.Λ.Ε. 11)</b>	<b>51.262,61</b>	<b>51.409,15</b>	<b>43.198,67</b>	<b>48.132,18</b>	<b>55.251,21</b>

Πηγή δεδομένων: Γενικό Λογιστήριο του Κράτους

Πηγή: ΑΑΔΕ (2022)

Στη συνέχεια, η επάνοδος, όχι πλήρως της οικονομικής δραστηριότητας, του τουρισμού, των μεταφορών ανέβασε και την οικονομική δραστηριότητα και τις διεθνείς πηγές φορολόγησης του ελληνικού κράτους όπως είναι ο τουρισμός και άλλες δραστηριότητες. Έτσι, τα 43.199 εκατ. ευρώ το 2020 έγιναν 48.133 εκατ. ευρώ το 2021 και η μάλλον πλήρης επάνοδος των οικονομιών στην φυσιολογική του δραστηριότητα για το 2022, έφερε πολύ μεγάλη αύξηση των φόρων σε συνολικό ποσό 55.252 εκατ. ευρώ.

Από τον Πίνακα 3.3, παρατηρείται ότι διάφορες κατηγορίες των εσόδων, οι οποίες προέρχονται από φόρους εισοδήματος μεταξύ των ετών 2020 και 2021 παρουσίασαν σημαντική αύξηση, και μόνη εξαίρεση είχε κατηγορία των φόρων «επί των κερδών διακράτησης» και οι οποίοι μειώθηκαν 45% περίπου, αλλά σαν ποσά ήταν πολύ χαμηλά.

Πίνακας 3.3 Έσοδα από τον φόρο εισοδήματος σε εκατ. ευρώ.

Έσοδα από φόρο εισοδήματος	2021	2022	Ποσοστά Συμμετοχής 2022	Απόλυτη Μεταβολή 2022/2021	Ποσοστιαία Μεταβολή 2022/2021
Φόρος εισοδήματος πληρωτέος από Φυσικά Πρόσωπα (ΦΠ) (Α.Λ.Ε. 11501)	10.178,91	11.066,62	65,0%	887,70	8,72% ↑
Φόρος εισοδήματος πληρωτέος από εταιρίες (ΝΠ) (Α.Λ.Ε. 11502)	3.374,25	4.629,60	27,2%	1.255,35	37,20% ↑
Φόροι επί κερδών διακράτησης (Α.Λ.Ε. 11503)	31,51	17,27	0,1%	-14,25	-45,21% ↓
Φόροι επί κερδών από λαχεία και τυχερά παίγνια (Α.Λ.Ε. 11504)	116,98	167,42	1,0%	50,44	43,12% ↑
Φόρος εισοδήματος κατοίκων αλλοδαπής (Α.Λ.Ε. 11505)	58,99	69,97	0,4%	10,98	18,62% ↑
Φόρος εισοδήματος ειδικών κατηγοριών (Α.Λ.Ε. 11506)	941,56	1.080,60	6,3%	139,04	14,77% ↑
Σύνολο φόρων εισοδήματος (Α.Λ.Ε. 115)	14.702,20	17.031,48	100,0%	2.329,27	15,84% ↑

Πηγή δεδομένων: Γενικό Λογιστήριο του Κράτους

Πηγή: ΑΑΔΕ (2022)

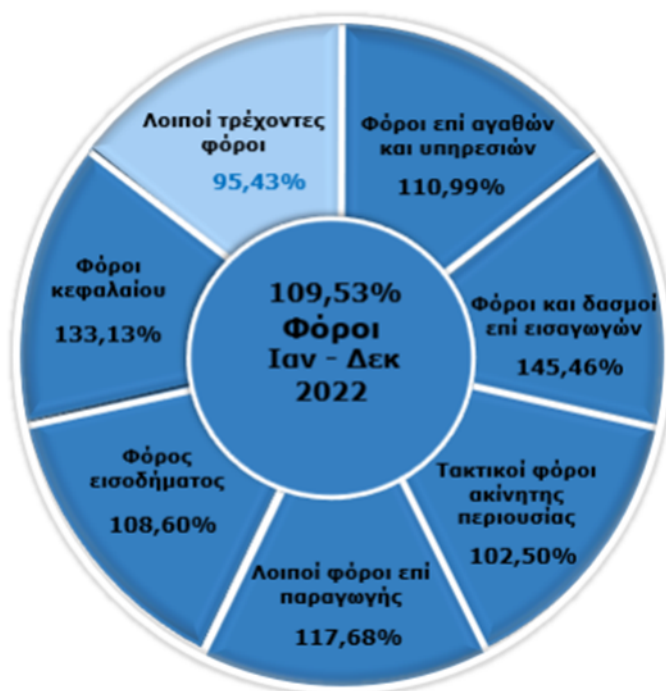
Η συνεχής μεγέθυνση του επιπέδου των φόρων, υποδηλώνει και μία δυναμική στην οικονομική δραστηριότητα της χώρας.

Η ελληνική Πολιτεία κατέβαλε μεγάλη προσπάθεια ώστε να αυξηθούν οι φόροι στα δημόσια ταμεία για να μπορέσει να επιτελέσει το έργο, αλλά και για να αντιμετωπιστούν τα ποικίλα δημοσιονομικά ελλείμματα και επίσης να μπορέσει να ανταπεξέλθει η χώρα στο δύσκολο περιβάλλον της παγκόσμιας πανδημίας. Φαίνεται ότι οι προσπάθειες απέδωσαν, γιατί οι στόχοι που είχαν θέσει οι φορολογικές αρχές και το υπουργείο οικονομικών επιτεύχθηκαν.

Όπως φαίνεται και στο Γράφημα 3.2, από τις επτά κατηγορίες στις έξι επιτευχθήκαν οι στόχοι και μόνο στην έβδομη ελάχιστα υπήρξε υστέρηση, όπου και στην έβδομη κατηγορία το ποσοστό επίτευξης ήταν πολύ σημαντικό κοντά στο 96%.



Γράφημα 3.2 Επίτευξη στόχων στις 7 κατηγορίες φορολογικών εσόδων (έτος, 2022).



Πηγή: ΑΑΔΕ (2022)

Συνολικά οι φόροι που ανέμενε το υπουργείο οικονομικών καλύφθηκαν κατά 110% περίπου για το 2022. Αυτά τα ποσοστά ήταν μία μεγάλη επιτυχία για το υπουργείο και τις φορολογικές αρχές.

Σύμφωνα με την ΑΑΔΕ (2022), η κατηγορία με τη μεγαλύτερη συνεισφορά για το στόχο του 2022 ήταν ο ΦΠΑ και Οι λοιπές κατηγορίες εισφορών που καταβάλλονται στις εφορίες, όπως είναι η παρακράτηση και ο φόρος εισοδήματος στους μισθωτούς, ο ΦΠΑ των τελωνείων όπως φαίνεται και στο Πίνακα 3.4.

### Πίνακας 3.4 Κατηγορίες των φορολογικών εσόδων με τη μεγαλύτερη συνεισφορά (2022)

Σε επίπεδο 5<sup>ου</sup> βαθμού ανάλυσης, οι πέντε επιμέρους κατηγορίες εσόδων με τη μεγαλύτερη συνεισφορά στην επίτευξη του στόχου 2022, είναι οι εξής:

1. Φ.Π.Α. λοιπών περιπτώσεων που εισπράττεται μέσω Δ.Ο.Υ. (Α.Λ.Ε. 1110189)  
Ποσοστό συμμετοχής στην επίτευξη στόχου: **27,43%**
2. Φόρος στο εισόδημα από μισθούς - παρακράτηση (Α.Λ.Ε. 1150103)  
Ποσοστό συμμετοχής στην επίτευξη στόχου: **9,55%**
3. Φ.Π.Α. λοιπών περιπτώσεων που εισπράττεται μέσω τελωνείων (Α.Λ.Ε. 1110289)  
Ποσοστό συμμετοχής στην επίτευξη στόχου: **7,04 %**
4. Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων (ΕΝΦΙΑ) (Α.Λ.Ε. 1130104)  
Ποσοστό συμμετοχής στην επίτευξη στόχου: **5,27%**
5. ΦΠΑ στα πετρελαιοειδή και στα παράγωγα αυτών (Α.Λ.Ε. 1110201)  
Ποσοστό συμμετοχής στην επίτευξη στόχου: **5,07%**

Πηγή: ΑΑΔΕ (2022)

Γενικά, όπως παρουσιάζεται και στο Γράφημα οι στόχοι που είχε θέσει η κυβέρνηση για το 2022 ήταν υλοποιήσιμοι και καλύφθηκαν κατά 110% περίπου τα προβλεπόμενα έσοδα από φόρους.

### Γράφημα 3.3 Τα κύρια φορολογικά μεγέθη (έτος, 2022)



Πηγή: ΑΑΔΕ (2022)

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

### Η ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΚΑΙ Η ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ

#### 4.1 Η φοροδιαφυγή

##### 4.1.1 Εισαγωγή

Η φοροδιαφυγή υπάρχει όταν ο υπόχρεος καταβολής φόρου, είτε είναι φυσικό πρόσωπο είτε είναι επιχείρηση, αποφεύγει δολίως να δηλώσει ένα μέρος ή όλα τα εισοδήματά του (Κούνη, 2020). Συνεπώς, η ύπαρξη φοροδιαφυγής προϋποθέτει

A) μη δήλωση ενός μέρους του φόρου επειδή θέλει, ή επιθυμούσε ο φορολογούμενος

B) μη καταβολή βεβαιωμένων οφειλών στο δημόσιο

Η φοροδιαφυγή είναι παράνομη ενέργεια, δεν έχει καμία νόμιμη υπόσταση, και διενεργείται, όταν σκοπίμως κρύβεται η φορολογητέα ύλη είτε που ένα άτομο, έναν πολίτη είτε από μία επιχείρηση (Τάτσος, 2001).

Η φοροδιαφυγή δεν ανακαλύπτεται, δεν βρίσκεται μόνο σε μία μορφή, σε ένα πεδίο επιχειρηματικής δράσης, αλλά βρίσκεται σε πάρα πολλές πλευρές της ζωής των ατόμων, των φορολογούμενων πολιτών αλλά και των διαφόρων εταιρειών, είτε εγχώριων, είτε διεθνών ή πολυεθνικών επιχειρήσεων (Τσιατούρας, 2018).

Εφόσον υπάρχει φοροδιαφυγή, και ένα μέρος των αναλογούντων φόρων δεν εισέρχεται στα κρατικά ταμεία, το κράτος για να καλύψει αυτό το κενό, αυτό τον έλλειμμα, αναγκάζεται να φορολογήσει περισσότερο τους ήδη υπάρχοντες φορολογούμενους και συνεπώς είναι η πρώτη μεγάλη αδικία της φοροδιαφυγής (Βαβούρα και Κούτρη, 1991).

Μία από τις δυσάρεστες συνέπειες της φοροδιαφυγής είναι οι πολίτες να ξαναφορολογούνται. Για πολλά κράτη ένα από τα σημαντικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν είναι και η φοροδιαφυγή, και επειδή υπάρχει μικρότερη η μεγαλύτερη φοροδιαφυγή, τα κράτη αυτά δεν μπορούν να συγκεντρώσουν τους απαραίτητους οικονομικούς πόρους, ώστε να επιτελέσουν τις λειτουργίες τους αποτελεσματικά (Τσιατούρας, 2018).

Μέσα σε αυτά τα κράτη βρίσκεται και η Ελλάδα η οποία έχει πολύ υψηλό ποσοστό φοροδιαφυγής και είναι ένα από τα κυρίαρχα προβλήματα της οικονομικής πολιτικής της κάθε κυβέρνησης εδώ και πολλά χρόνια (ΟΕΕ, 2021).

Η φορολογία η οποία υπάρχει στην Ελλάδα εκσυγχρονίζεται μέσω χρήσης ηλεκτρονικών υπολογιστών και μέσω εισαγωγής σύγχρονων πληροφοριακών συστημάτων. Η νομοθεσία συνεχώς βελτιώνεται ή γίνεται πιο αυστηρή και είναι

στοιχεία τα οποία μειώνουν κατά κάποιο τρόπο την φοροδιαφυγή (Ernst & Young, 2016). Ιδιαίτερα η φοροδιαφυγή ήταν κρίσιμη για το διάστημα της οικονομικής κρίσης αλλά και του διαστήματος της πανδημίας επειδή υπήρξε πτώση της οικονομικής δραστηριότητας, λόγω αναστολής πολλών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και ακολούθησε, κατά συνέπεια, μείωση των φορολογικών εσόδων και έκανε πιο αισθητή την φοροδιαφυγή στα δημόσια ταμεία (Τάτσος, 2001). Επί πλέον, η φοροδιαφυγή πλήττει και την οικονομική αποτελεσματικότητα μιας οικονομίας .

**Πίνακας 4.1 Μέτρα προς ενίσχυση της οικονομικής αποτελεσματικότητας**

<b>Ενδεικτικές παρεμβάσεις για ενίσχυση της οικονομικής αποτελεσματικότητας</b>	
<b>Περιγραφή παρέμβασης</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Μείωση ύψους οριακών συντελεστών φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων</li> <li>• Μείωση αριθμού κλιμάκων φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων σε δύο το πολύ</li> <li>• Δραστική μείωση του συντελεστή φορολογίας εισοδήματος νομικών προσώπων (το πολύ σε 20%)</li> <li>• Διεύρυνση φορολογικής βάσης με επανεξέταση επιχειρηματικών δαπανών που εκπίπτουν</li> <li>• Μείωση ασφαλιστικών εισφορών</li> <li>• Δυνατότητα συμψηφισμού ζημιών επιχειρήσεων με μελλοντικά κέρδη πέραν των 5 ετών</li> <li>• Αφαίρεση του κόστους κεφαλαίου από τα έσοδα των επιχειρήσεων</li> </ul>
<b>Αναμενόμενο αποτέλεσμα</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ενίσχυση κινήτρων για εργασία, επιχειρηματική δραστηριότητα και επενδύσεις</li> <li>• Περιορισμός φοροδιαφυγής, φοροαποφυγής και συσσώρευσης ληξιπρόθεσμων οφειλών και ενίσχυση εσόδων</li> <li>• Ενίσχυση απασχόλησης και ρυθμού μεγέθυνσης της οικονομίας</li> <li>• Λιγότερο δυσμενής θέση της Ελλάδας έναντι του διεθνούς φορολογικού ανταγωνισμού</li> <li>• Άρση στρεβλώσεων στη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων από ίδια ή δανειακά κεφάλαια τα οποία θα έχουν ισότιμη αντιμετώπιση</li> <li>• Περιορισμένη επίπτωση στο έλλειμμα γενικής κυβέρνησης που ίσως να απαιτεί παρεμβάσεις σε άλλα φορολογικά πεδία ή περικοπή δημοσίων δαπανών</li> </ul>

Πηγή: IOBE, 2018.

Η φοροδιαφυγή είναι ένα από τα βασικά θέματα το οποίο μεγαλώνει την κοινωνική ανισότητα, γιατί πάρα πολλοί φορολογούμενοι, ενώ πληρώνουν τις υποχρεώσεις τους, εύκολα ή δύσκολα, είναι συνεπείς με τις φορολογικές αρχές αλλά ένα άλλο μέρος είτε αποκρύβει και πληρώνει πολύ λιγότερο και είναι συνήθως και το πρώτο βήμα της κοινωνικής αδικίας. Επίσης όταν οι φορολογικές αρχές, το Υπουργείο Οικονομικών καταστρώνουν τη δημοσιονομική πολιτική, αναλόγως τα έσοδα, παρεμβαίνει στην κοινωνία και αναλόγως μπορεί να βοηθήσει τις χαμηλότερες οικονομικά τάξεις, λιγότερο ή περισσότερο (Κανελλόπουλος κ.ά., 1995).

Υπήρξαν από πολλούς και διάφορους, πάρα πολλές προτάσεις για να μπορέσει να περιοριστεί η φοροδιαφυγή. Μερικές από τις προτάσεις αυτές είναι (INE- Γ.Σ.Ε.Ε, 2021):

- Να διενεργείται πιο ουσιαστικός και τακτικός έλεγχος σε κάποιες μορφές επιχειρηματικής δράσης ή αυτοαπασχολούμενων για να βεβαιώνονται σαφέστερα οι οφειλές τους, αλλά και βάσει αυτών των ελέγχων, να επιταχυνθούν οι εισπράξεις εκ μέρους των φορολογικών αρχών.
- Να απλοποιηθούν θέματα γραφειοκρατίας, γιατί ένα μέρος της φοροδιαφυγής οφείλεται στην μεγάλη γραφειοκρατία που χαρακτηρίζει κάποια κράτη, όπως και την Ελλάδα.
- Να γίνει εκσυγχρονισμός των κρατικών δομών σε πάρα πολλά θέματα, όπως και στο θέμα της πράξης καταλογισμού και είσπραξης των φόρων, αλλά αυτό προϋποθέτει προηγουμένως, οι κρατικές αρχές, το κρατικό σύστημα να κατανοήσει καλύτερα τους πολίτες, τις ανάγκες τους και διάφορα κοινωνικά θέματα.

Όλα αυτά που θα πρέπει να σχεδιαστούν και να υλοποιηθούν, θα πρέπει να κοινοποιηθούν και να οργανωθούν με διαφανή τρόπο και επίσης να γίνουν αυτά κατανοητά και από τους πολίτες. Να γίνει κτήμα των πολιτών, ότι οι παρεμβάσεις της πολιτείας, στοχεύουν στην ενίσχυση της φορολογικής δικαιοσύνης που θα επιφέρει θετικά αποτελέσματα σε όλους (Τσιατούρας, 2018).

#### Πίνακας 4.2 Μέτρα προς ενίσχυση της ισότητας και δικαιοσύνης.

Ενδεικτικές παρεμβάσεις για ενίσχυση της δικαιοσύνης και της ισότητας	
<b>Περιγραφή παρέμβασης</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Μείωση φορολογικών συντελεστών και αριθμού κλιμάκων</li><li>• Προώθηση μηχανισμών αναδιανομής μέσω δημοσίων δαπανών και όχι μέσω φορολογίας</li><li>• Σταδιακή κατάργηση τεκμηρίων διαβίωσης για τον προσδιορισμό της φορολογικής βάσης – Χρήση αυτών των χαρακτηριστικών για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των φορολογικών ελέγχων</li><li>• Μη επιβολή έκτακτων ή πρόσθετων φόρων στα δηλωθέντα εισοδήματα</li><li>• Περαιτέρω διάδοση χρήσης πλαστικού χρήματος και ηλεκτρονικής τιμολόγησης</li><li>• Εντατικοποίηση φορολογικών ελέγχων, επιβολής κυρώσεων και ταχεία επίλυση φορολογικών διαφορών</li></ul>
<b>Αναμενόμενο αποτέλεσμα</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Πιο λογική κατανομή των φορολογικών βαρών</li><li>• Ενίσχυση εμπιστοσύνης πολιτών στο φορολογικό σύστημα</li><li>• Ενίσχυση συμμόρφωσης φορολογούμενων</li><li>• Διαφάνεια και δημοκρατικός έλεγχος</li></ul>

Πηγή: IOBE, 2018.

Πρέπει οι πολίτες να γίνουν συμμετοχοί σε αυτή την προσπάθεια ούτως ώστε να υπάρξει πιο αποτελεσματικός έλεγχος σε όλους τους φορολογούμενους, είτε φυσικά πρόσωπα ή επιχειρήσεις. Ο εκσυγχρονισμός και της βεβαίωσης αλλά και της είσπραξης των φόρων, θα βοηθήσει να αυξηθούν τα δημόσια έσοδα και το κράτος να επιτελέσει καλύτερα τις λειτουργίες του (Ο.Ε.Ε, 2021).

Για πάρα πολλούς, οι ποινές της φοροδιαφυγής είναι ακόμα σε πολύ χαμηλά επίπεδα και για πάρα πολλούς οι οποίοι φοροδιαφεύγουν συμφέρει να έχουν αυτές τις ποινές και να φοροδιαφεύγουν παρά να πληρώνουν κανονικά (Ernst & Young, 2016) .

Ένα άλλο σημείο το οποίο θεωρείται σημαντικό και στο οποίο επένδυσαν πάρα πολλά κράτη, είναι η εκπαίδευση στη φορολογική συνείδηση των πολιτών, και ιδιαίτερα από μικρότερες ηλικίες, πριν διαμορφώσουν οριστικά την οικονομική τους παιδεία. Συμπληρωματική στην φοροδιαφυγή είναι και η φοροαποφυγή. Στην φοροαποφυγή ο πολίτης ή η επιχείρηση απλά αποφεύγει να πληρώσει τους φόρους. Τα βασικά χαρακτηριστικά της φοροαποφυγής είναι ότι οι επιχειρήσεις και οι πολίτες, μελετώντας νόμους και διατάξεις, εντοπίζουν κενά, αξιοποιούν αυτά, και νόμιμα πολλές φορές, φοροαποφεύγουν (Τάτσος, 2001).

#### **4.1.2 Παράγοντες δημιουργίας φοροδιαφυγής**

Η φοροδιαφυγή για πάρα πολλές χώρες, είναι από τα πιο σημαντικά προβλήματα, προβλήματα τα οποία βάζουν μία τροχοπέδη σε αυτές τις οικονομίες και τις κοινωνίες να αναπτυχθούν περαιτέρω. Να αναπτυχθούν με οικονομικούς όρους, αξιοποιώντας τους φόρους των πολιτών. Εφόσον η φοροδιαφυγή δημιουργεί μειωμένα εισοδήματα στα κρατικά ταμεία, και το κράτος στην συνέχεια, προσφέρει μειωμένες υπηρεσίες σε όλους μέσω δημόσιων επενδύσεων, είτε στους αναξιοπαθούντες, μειώνοντας κατά πολύ τις φιλανθρωπικές του παρεμβάσεις (Ernst & Young, 2016).

Οι κυριότερες αιτίες οι οποίες βοηθούν στην δημιουργία και ύπαρξη φοροδιαφυγής αλλά και στη μεγέθυνση αυτής είναι:

- A) Η νομοθεσία. Για πάρα πολλές χώρες, η νομοθεσία είναι πολύπλοκη και η οποία βοηθάει επιχειρήσεις ή πολίτες να φοροδιαφεύγουν.
- B) Οι συνεχείς αλλαγές της φορολογικής νομοθεσίας. Η φορολογική νομοθεσία και οι αντίστοιχοι νόμοι και διατάξεις, έχουν πάρα πολλές ρυθμίσεις και τροποποιήσεις, τις οποίες δεν είναι δυνατόν να τις γνωρίζει ένα

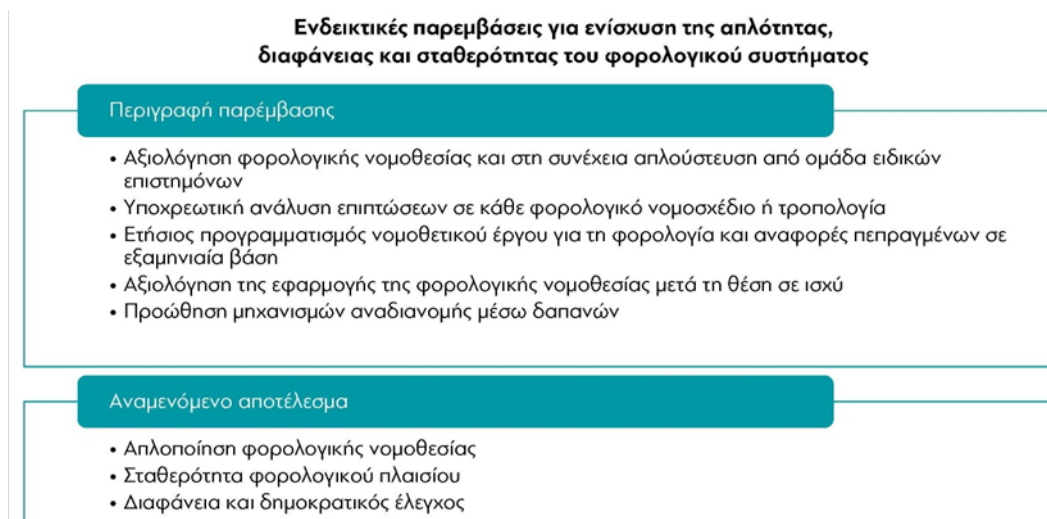
άτομο, βοηθάνε πολλά άτομα να ξεφεύγουν την φορολόγηση, και τα άτομα αυτά που ξεφεύγουν, συνήθως είναι ειδήμονες σε κάποια θέματα.

Γ) Η χαμηλή φορολογική συνείδηση. Για πάρα πολλούς πολίτες, σε πολλά κράτη και στην Ελλάδα επίσης, υπάρχει μικρή φορολογική συνείδηση σε διοικούντες επιχειρήσεων.

Δ) Οι λίγοι έλεγχοι που διενεργούνται χωρίς ιδιαίτερη αποτελεσματικότητα, που γίνονται από ελεγκτικά όργανα, σε διάφορους φορολογούμενους.

Ε) Η κακή σχέση συνεργασίας που έχουν οι φορολογικές αρχές με τους φορολογούμενους, είτε αυτοί είναι επιχειρήσεις είτε είναι άτομα. Πολλές φορές οι κακές σχέσεις δημιουργούνται από την μη ύπαρξη σταθερότητας φορολογικού συστήματος και διαφάνειας.

*Πίνακας 4.3 Μέτρα προς ενίσχυση της απλότητας, διαφάνειας και σταθερότητας του φορολογικού συστήματος*



Πηγή: IOBE, 2018.



Αυτά τα γεγονότα και καταστάσεις υπάρχουν σε πάρα πολλά κράτη, είναι ένα καθεστώς, είναι μία πραγματικότητα την οποία προσπαθούν να αντιμετωπίσουν όλοι και αυτά τα γεγονότα, αυτή η κατάσταση υπάρχει γιατί (Κούνη, 2020) :

- Υπάρχει ένα σύστημα οργάνωσης των φορολογικών υπηρεσιών αλλά και των ελεγκτικών υπηρεσιών οι οποίες χαρακτηρίζονται από αναποτελεσματικότητα, από απερχόμενο εξοπλισμό και πολυνομία.
- Για πάρα πολλά κράτη, πρόβλημα είναι οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές, με συνέπεια πολίτες και επιχειρήσεις να αδυνατούν ή να δυσκολεύονται να πληρώσουν τα υπέρογκα ποσά, κατά τη γνώμη τους. Συνεπώς, καταβάλλουν προσπάθειες για φοροδιαφυγή.
- Οι συνεχείς προσθέσεις νόμων και διατάξεων και ρυθμίσεων και τροποποιήσεων στο υπάρχον φορολογικό σύστημα, δημιουργούν ένα πολύπλοκο δαιδαλώδες φορολογικό σύστημα. Αυτό το πολύπλοκο σύστημα πλέον δεν γνωρίζουν ούτε και οι φορολογικές αρχές και δεν τους βοηθάει ούτε τις φορολογικές αρχές να μπορέσουν να εκτελέσουν τη δουλειά τους αλλά ούτε και τους πολίτες να είναι συνεπείς στις ελάχιστες υποχρεώσεις τους.

#### **4.1.3 Οι συνέπειες της φοροδιαφυγής.**

Η φοροδιαφυγή σαν μία οικονομική κατάσταση, προκαλεί άσχημα αποτελέσματα και στα κρατικά ταμεία αλλά και στην οικονομία και στην κοινωνία. Στα κρατικά ταμεία προκαλεί δυσάρεστες επιπτώσεις γιατί το κράτος δεν συγκεντρώνει τους απαραίτητους πόρους, στην οικονομία γιατί λείπουν κεφάλαια και δεν μπορεί το κράτος να χρηματοδοτήσει επενδύσεις, στην κοινωνία γιατί ένα μέρος των μεταβιβαστικών πληρωμών δεν μπορεί να υλοποιηθεί λόγω έλλειψης των απαραίτητων κεφαλαίων (Τάτσος, 2001). Επί πλέον, το διοικητικό κόστος της παρακολούθησης της φοροδιαφυγής είναι μεγάλο και προς αυτό τον άξονα, πρέπει να φροντίσει και η πολιτεία με την λήψη κατάλληλων μέτρων.



#### Πίνακας 4.4 Μέτρα προς μείωση του διοικητικού κόστους και του κόστους συμμόρφωσης

Ενδεικτικές παρεμβάσεις για μείωση του διοικητικού κόστους και του κόστους συμμόρφωσης

##### Περιγραφή παρέμβασης

- Διοικητική αναδιοργάνωση των φορολογικών αρχών με ενίσχυση του αριθμού των εργαζόμενων στον φορολογικό έλεγχο
- Περαιτέρω εκσυγχρονισμός της φορολογικής διοίκησης και δημιουργία ηλεκτρονικής φορολογικής διοίκησης

##### Αναμενόμενο αποτέλεσμα

- Μείωση κόστους συμμόρφωσης και ταχύτερη εξυπηρέτηση φορολογούμενων
- Βελτίωση αποτελεσματικότητας φορολογικών αρχών
- Ενίσχυση εμπιστοσύνης πολιτών στο φορολογικό σύστημα

Πηγή: Πηγή: IOBE, 2018.

Αντίθετα, για τα άτομα τα οποία καταφέρνουν να φοροδιαφεύγουν, επειδή δεν πληρώνουν τους αναλογούντες φόρους, είναι ένα επιπλέον κρυφό εισόδημα. Όμως, όταν οι επιχειρήσεις, οι αυτοαπασχολούμενοι, οι επαγγελματίες φοροδιαφεύγουν έχουν μία πιο δυνατή φορολογική βάση και γίνονται πιο ανταγωνιστικοί από τους έντιμους και συνεπείς φορολογούμενους επαγγελματίες ή επιχειρήσεις και συνεπώς καταστρατηγείται και ο υγιής ανταγωνισμός στην επιχειρηματικότητα (I.N.E. - Γ.Σ.Ε.Ε (2021)).

#### 4.1.4 Η μείωση ή εξάλειψη της φοροδιαφυγής

Σε όλα τα κράτη, η φοροδιαφυγή είναι ένα μεγάλο πρόβλημα και όλοι οι πολιτικοί, όλων των κρατών, συνεχώς αναφέρονται σε αυτό το θέμα και ότι θα καταβάλλουν προσπάθειες να περιορίσουν για να εξαλείψουν ολοσχερώς την φοροδιαφυγή. Πολλές χώρες σε όλον τον κόσμο, θεωρούν ότι μειώνοντας τη φοροδιαφυγή, θα υπάρξουν παράλληλα, ταυτόχρονα εκείνοι οι πόροι που θα τους βοηθήσουν να επιτελέσουν και την κοινωνική τους πολιτική αλλά και να οδηγήσουν την οικονομία σε μία αναπτυξιακή τροχιά (Κούνη, 2020).

Εφόσον καταπολεμηθεί η φοροδιαφυγή ή ελαχιστοποιηθεί, τότε μία χώρα μπορεί να μειώσει και τους φορολογικούς συντελεστές και κατά συνέπεια, όλοι οι φορολογούμενοι, θα έχουν να πληρώσουν λιγότερα ποσά και αυτό συνεπάγεται μία τόνωση της οικονομίας με αύξηση της ανταγωνιστικότητας, με προσέλκυση ξένων επενδύσεων λόγω του ευνοϊκού φορολογικού περιβάλλοντος κ.ά.

Από τις πολλές προτάσεις για την καταπολέμηση και μείωση της φοροδιαφυγής, γιατί είναι αδύνατο να εξαλειφθεί, σύμφωνα με όλους, οι κυριότερες από αυτές είναι (ΟΕΕ, 2021):

- να προμηθευτεί το κράτος σύγχρονα πληροφοριακά συστήματα και να γίνει εφαρμογή αυτών σε όλους τους τομείς, και ιδιαίτερα στον έλεγχο της επιχειρηματικής δραστηριότητας για να αποκαλυφθεί η απόκρυψη εισοδημάτων και η κατοχή ακίνητης περιουσίας
- παράλληλα με τον εκσυγχρονισμό αυτό, να δοθούν τα μέσα στις ελεγκτικές υπηρεσίες του κράτους να επιτελέσουν καλύτερα την αποστολή τους,
- να συστηματοποιηθούν οι έλεγχοι και σε συχνότητα και σε αριθμό σε διάφορες κατηγορίες αυτοαπασχολούμενων ή επιχειρήσεων, και οι οποίοι ως συνήθως, λόγω φύσης της επιχειρηματικής δραστηριότητας, είναι ύποπτοι για φοροδιαφυγή,
- να υπάρξει περισσότερος έλεγχος σε τραπεζικές συναλλαγές και ιδιαίτερα σε διεθνείς τραπεζικές συναλλαγές,
- να αυξηθούν εκ νέου τα πρόστιμα και το ύψος αυτών, γιατί για πάρα πολλούς φορολογούμενους, προτιμότερο είναι να πληρώσουν ένα πρόστιμο παρά να πληρώσουν τις φορολογικές τους υποχρεώσεις τους.

## 4.2 Φορολογική συνείδηση

### 4.2.1 Ο ορισμός

Σαν φορολογική συνείδηση ορίζεται η διάθεση ενός ατόμου ή μιας εταιρείας να αναλάβουν το φορολογικό βάρος που τους αναλογεί, βάσει της δραστηριότητάς τους, των απολαβών τους ή της κατοχής περιουσίας ή άλλων συναλλαγών (Σώρρος, 2021). Η διάθεση να αναλάβει ένα άτομο το φορολογικό του βάρος προέρχεται από κάποια κίνητρα όπως είναι:

- το προσωπικό όφελος που υπολογίζει να έχει ο φορολογούμενος,
- η ανταποδοτικότητα του φορολογικού βάρους που θα λάβει στο παρόν και στο μέλλον ο φορολογούμενος,

- οι προσδοκίες όπως ένας φορολογικός έλεγχος,
- οι κοινωνικές επιρροές του,
- το πολιτικό περιβάλλον κ.ά. (Torgler & Schneider, 2007).

Η φορολογική συνείδηση δεν μετράει την ατομική συμπεριφορά, αλλά την ατομική στάση. Σαν φορολογική συνείδηση ορίζεται ως «μία ηθική υποχρέωση που αναλαμβάνει ένα άτομο, ένας πολίτης να πληρώσει τους φόρους του, συμβάλλοντας έτσι στη κοινωνία μέσω των πληρωμών των αναλογούντων φόρων» (Torgler & Schneider, 2007).

Η φορολογική συνείδηση συνδέεται στενά με την ηθική των φορολογουμένων, δηλαδή τις σχέσεις των πολιτών με το κράτος, και ιδιαίτερα με τις φορολογικές αρχές, και επίσης ερευνά εάν και κατά πόσο οι πολίτες, οι φορολογούμενοι μιας χώρας, και σε ποιο βαθμό θεωρούν καθήκον τους να καταβάλουν τους αναλογούντες φόρους, να καταβάλλουν φόρους όχι γιατί είναι υποχρεωτικό, μόνον εκ του νόμου και φοβούμενοι τυχόν κυρώσεις, αλλά από ηθικό καθήκον προς τους προς την Πολιτεία (Kirchgässner 2011).

#### 4.2.2 Οι παράγοντες επηρεασμού της φορολογικής συνείδησης

Όπως αναφέρθηκε, φόροι είναι τα χρήματα που καταβάλλουν οι επιχειρήσεις και τα άτομα, οι φορολογούμενοι στις φορολογικές αρχές, ώστε και οι ίδιοι να απολαύσουν τα αγαθά και υπηρεσίες που προσφέρει μία Πολιτεία (Σφακάκης, 2021). Συνεπώς, η πληρωμή των φόρων εκ μέρους των επιχειρήσεων και ατόμων, πολιτών είναι ηθικά αιτιολογημένα, εφόσον καταβάλλοντας φόρο, απολαμβάνουν και αυτοί διάφορες υπηρεσίες που παρέχονται δωρεάν από την Πολιτεία.

Συνεπώς εάν ένα άτομο δεν έχει φορολογική συνείδηση, και δεν καταβάλει τους φόρους, τότε μπορεί να θεωρηθεί αυτό και σαν κλοπή δημοσίου χρήματος, γιατί είναι ηθικά παρόμοια με την κλοπή. Εάν επίσης οι φορολογούμενοι πληρώνουν τους επιβαλλόμενους φόρους αλλά δεν απολαμβάνουν ανάλογα σε υπηρεσίες και αγαθά σε αυτό το ύψος που πληρώνουν φόρο, τότε μπορεί να φανεί και σαν κλοπή της περιουσίας τους (Καραγιώργος, 2017).

Η προθυμία πληρωμής των φόρων εκ μέρους των επιχειρήσεων και των πολιτών, σχετίζεται και με τον τρόπο με τον οποίον οι φορολογικές αρχές αντιμετωπίζουν τα φορολογικά υποκείμενα, δηλαδή τους πολίτες και τις επιχειρήσεις (Vilhanto, 2003). Εάν ο φορολογούμενος θεωρεί ότι φορολογείται άδικα, και υπάρχει

αδικία στη φορολόγηση του, τότε καταβάλλει τις σχετικές προσπάθειες να αποφύγει ή να αποκρύψει φόρους.

Η δικαιοσύνη που έχει ένα φορολογικό σύστημα, είναι ο βασικός παράγοντας να διαμορφωθεί στο κοινό, πολίτες και επιχειρήσεις, μία υψηλή φορολογική συνείδηση (McGee, 2008). Πολλά κράτη τα οποία διαθέτουν περίπου τα ίδια φορολογικά συστήματα, δεν παρουσιάζουν και το ίδιο επίπεδο φορολογικής συμμόρφωσης και δεν έχουν την ίδια φορολογική συνείδηση ούτε οι διοικούντες των επιχειρήσεων αλλά ούτε και τα άτομα. Τα συμπεράσματα του Torgler (2008), είναι ότι:

- οι πολίτες οι οποίοι συμμορφώνονται με τις εκάστοτε φορολογικές ρυθμίσεις και νόμους και διατάγματα πιστεύουν ότι η φοροδιαφυγή είναι μία ανήθικη πράξη,
- τα άτομα συμμορφώνονται περισσότερο όταν γίνεται εκ μέρους της πολιτείας και των φορολογικών αρχών επίκληση της ηθικής τους,
- τα άτομα επηρεάζονται από τον κοινωνικό τους περίγυρο σε θέματα φορολογικής συνείδησης, και εάν ο περίγυρος ενός ατόμου έχει φορολογική συνείδηση θα αποκτήσουν και τα άτομα αυτά,
- όταν σε μία κοινωνία υπάρχει η αίσθηση στους πολίτες της κοινωνικής συνοχής τότε η φορολογική συνείδηση είναι μεγαλύτερη

#### 4.2.3 Η μέτρηση της φορολογικής συνείδησης

Δεν υπάρχει ένας καθιερωμένος ή κοινά αποδεκτός τρόπος καταγραφής της φορολογικής συνείδησης. Τις περισσότερες φορές, όταν θέλει η Πολιτεία, ένας φορέας, να καταγράψει τη φορολογική συνείδηση μιας περιοχής, ενός κράτους, διενεργούνται έρευνες μέσω ερωτηματολογίου. Στο ερωτηματολόγιο μπορούν να συμπεριληφθούν πάρα πολλές μεταβλητές, που αφορούν δημογραφικά, κοινωνικά, οικονομικά και ζητήματα συμπεριφοράς (Tsikas, 2017)

Επίσης, εάν αυτά τα στοιχεία συγκριθούν με προηγούμενες έρευνες, μπορεί να φανεί η εξέλιξη της φορολογικής συνείδησης στην διάρκεια των ετών ή επίσης να γίνει και μία σύνδεση της φορολογικής συνείδησης μιας χώρας με την φορολογική συνείδηση πολιτών άλλων χωρών (Γιώγος, 2023).

#### 4.2.4 Τεχνικές αύξησης της φορολογικής συνείδησης

Η αντιμετώπιση εκ μέρους των φορολογικών αρχών, της φοροδιαφυγής δεν μπορεί να έχει επιτυχία εάν γίνεται μόνον κατασταλτικά ή με τιμωρητικά μέτρα και ποινές, αλλά πρέπει να καταβληθεί προσπάθεια ώστε να πειστούν τα άτομα, εταιρείες, ότι πρέπει να συμμορφωθούν στις υποχρεώσεις τους ώστε να καταβάλουν τους αναλογούντες φόρους (Ράπανος και Καπλάνογλου, 2014).

Κράτη ανεπτυγμένα, τα οποία έχουν να επιδείξουν υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, σημαντικά φορολογικά έσοδα, έχουν παράλληλα χαμηλή φοροδιαφυγή και συνήθως σε αυτά τα κράτη, υπάρχουν υψηλά επίπεδα και συνεργασίας και εμπιστοσύνης μεταξύ των πολιτών, των εταιρειών και των φορολογικών αρχών (Litina & Palivos, 2015). Πρέπει να εξεταστεί το ζήτημα των παραγόντων που επιδρούν στην φορολογική συνείδηση των πολιτών και να καταγραφούν οι προσωπικές και κοινωνικές αξίες των πολιτών μιας χώρας και ποιοι είναι αυτοί οι παράγοντες, οι οποίοι κάνουν τον πολίτη να εμπιστεύεται και τους θεσμούς αλλά και τις φορολογικές αρχές του κράτους στο οποίο διαβιεί (Νιφορόπουλος, 2019).

Οι πολίτες είναι πιθανό να πληρώνουν τις φορολογικές υποχρεώσεις τους, εάν θεωρούν ότι η κρατική μηχανή, ο φορολογικός μηχανισμός είναι ειλικρινής και ότι εμπιστοσύνη αυτή του πολίτη με τις αρχές δημιουργεί αυξημένη φορολογική συνείδηση (Σταϊκούρας και Μπακάλης, 2018). Η φορολογική συνείδηση και συνεπώς η συμμόρφωση με τις κρατικές αρχές και στις φορολογικές υποχρεώσεις δημιουργείται όταν σε μία χώρα δεν υπάρχει υψηλό επίπεδο διαφθοράς και οι πολίτες εμπιστεύονται τις κρατικές και πόσο μάλλον τις φορολογικές αρχές. Είναι εξαιρετικά δύσκολο να διαμορφωθεί μία ψηλή φορολογική συνείδηση με βάση αυτά και φαίνεται ότι από τα προβλήματα που έχουν να αντιμετωπίσουν πάρα πολλές χώρες, είναι να καταστείλουν τη διαφθορά και τη φοροδιαφυγή και έτσι να αναπτυχθεί στη συνέχεια και η φορολογική συνείδηση (Σώρρος, 2021).

Επιπλέον, σύμφωνα με τον OECD (2015) φαίνεται ότι η ποιότητα των κοινωνικών δαπανών σε ένα κράτος και η φορολογική συνείδηση συσχετίζονται απόλυτα και αναλογικά, δηλαδή όταν οι πολίτες αλλά και επιχειρήσεις είναι ευχαριστημένοι από τις δημόσιες υπηρεσίες, ότι είναι επαρκείς και ποιοτικές οι υπηρεσίες, τότε αυτοί, πολίτες και επιχειρήσεις, είναι πιο πρόθυμοι να καταβάλουν τους αναλογούντες φόρους.

Με βάση τα ανωτέρω, σαν ένα πρώτο στάδιο για να ενισχυθεί η φορολογική συνείδηση, από τα διάφορα κράτη, πρέπει

- να καταπολεμηθεί αρχικά η διαφθορά,

- να προωθηθεί η δικαιοσύνη και να γίνει αισθητή αυτή προώθηση της δικαιοσύνης στους πολίτες,
- να ενισχυθεί η ανταποδοτικότητα, δηλαδή να βλέπουν οι επιχειρήσεις και οι πολίτες ότι οι φόροι τους «έπιασαν τόπο»,
- να παρέχονται στους πολίτες καλύτερες και πιο ποιοτικές δημόσιες υπηρεσίες και περισσότερες ευκαιρίες και επενδύσεις επιχειρήσεις,

ώστε να ενισχυθεί η αμοιβαιότητα και εμπιστοσύνη μεταξύ των επιχειρήσεων και των ατόμων, των φυσικών προσώπων στις κρατικές αρχές αλλά και στις φορολογικές αρχές (Tsikas, 2017).

#### 4.2.5 Η εκπαίδευση και η φορολογική συνείδηση

Ένας παράγοντας ο οποίος μπορεί να βοηθήσει πάρα πολύ στην ενίσχυση της φορολογικής συνείδησης είναι η εκπαίδευση των πολιτών ακόμα και μέσα από το σχολείο (Σφακάκης, 2021). Ο κύριος στόχος να εκπαιδευτούν οι φορολογούμενοι πάνω σε θέματα φορολογίας, ώστε να αναγνωρίσουν την κοινωνική αξία που έχουν οι φόροι και να συνδεθούν οι φόροι από αυτούς με τις δημόσιες δαπάνες που αυτοί οι ίδιοι και οι οικογένειές τους αλλά και επιχειρήσεις τους αναμένουν. Προηγουμένως όμως, πρέπει το κράτος να καταβάλει τις ανάλογες προσπάθειες για να μπορέσει να αντιμετωπίσει με αποτελεσματικό τρόπο τη διαφθορά που υπάρχει στη δημόσια διοίκηση, στις φορολογικές αρχές, και να φροντίσει ώστε τα προϊόντα και υπηρεσίες που προσφέρει στην κοινωνία, να είναι πιο ποιοτικά και περισσότερα.

Όλα τα ανωτέρω θα κάνουν τον πολίτη πιο φιλικό και προς το κράτος και προς τις φορολογικές αρχές, και συνεπώς θα αυξηθεί και η φορολογία. Εάν συμβούν αυτά θα γίνεται η απόδοση των φόρων πιο εύκολα και αποτελεσματικά. Η μετάβαση αυτή απαιτεί χρόνο και πολλές ενέργειες, αρχικά εκ μέρους του κράτους (Σταϊκούρας και Μπακάλης, 2018).

Έχουν καταγραφεί πολλές πρωτοβουλίες ώστε να εκπαιδευτούν οι φορολογούμενοι πολίτες και στελέχη επιχειρήσεων σε διάφορα κράτη, και επίσης υπάρχει ένα μεγάλο μέρος της εκπαίδευσης το οποίο γίνεται σε νέους ενήλικες αλλά και σε παιδιά. Είναι το τμήμα του πληθυσμού αυτό που κάνει την αρχή της οικονομικής του ενσωμάτωσης στην κοινωνία και η ευαισθητοποίηση σε θέματα φορολογίας και οι γνώσεις τους και του ρόλου της φορολογίας και σε αυτόν και στην οικογένειά του και στο κράτος είναι σημαντικό στοιχείο (Alexander P., Balavac M. 2018)

Η κύρια φορολογική εκπαίδευση είναι το ίδιο σημαντική και σπουδαία, όπως είναι οι άλλοι κλάδοι εκπαίδευσης, οι πολιτικές επιστήμες, η ιστορία και η οικονομική εκπαίδευση. Με την εκπαίδευση τίθενται σημαντικά θεμέλια για να υπάρξουν πιο συνειδητοποιημένοι φορολογούμενοι πολίτες (Γιώγος, 2023). Σε ένα κράτος τα οφέλη από τέτοια προγράμματα σπουδών εκπαίδευσως νέων ανθρώπων αναμένεται να λειτουργήσουν θετικά στο μέλλον, και να δώσουν ακόμα και στην κοινωνία περισσότερη συνοχή. Επιπλέον οι φορολογικές αρχές θα έχουν πιο εύκολο ρόλο και τα κράτη θα μπορούν να επιβιώσουν καλύτερα και να λειτουργήσουν καλύτερα, όταν θα γνωρίζουν ότι πιο εύκολα θα υπάρξει ένα ελάχιστο επίπεδο φορολογικών εισπράξεων (Nwanna & Richards, 2010).

Σύμφωνα με τον Φινοκαλιώτη (2011), οι πολίτες όταν βλέπουν ότι υπάρχει αφαίρεση πόρων, χρημάτων ή οικονομικής δύναμης, δηλαδή πληρωμή φόρου, χωρίς να είναι ορατό κάποιο αποτέλεσμα, κάποια ανταπόκριση, κάποια αντιπαροχή, αντιδρούν και προσπαθούν να αποφύγουν με διάφορους τρόπους την επιβάρυνση αυτή. Για να μπορέσει να αναπτυχθεί μία διαφορετική κουλτούρα στα άτομα μιας χώρας, μιας κοινωνίας, πρέπει να υπάρξει και η παιδεία τον ατόμου, των πολιτών αλλά και επίσης προηγούμενες ενέργειες της πολιτείας (Σώρρος, 2021).

Εάν τα άτομα, οι φορολογούμενοι πολίτες ή οι επιχειρήσεις δεν αντιληφθούν για ποιους λόγους πληρώνουν τόσο υψηλό φόρο, κατά τη γνώμη τους, και αν δεν μπορούν να αφομοιώσουν και να κατανοήσουν την αξία που έχει ένα φορολογικό σύστημα σε μία κοινωνία τότε οι συμπεριφορές τους είναι μη αποδεκτές και οπωσδήποτε δεν υπάρχει διάθεση εκ μέρους τους να συμβάλουν με τους φόρους τους στην ευημερία του κράτους (Tsikas, 2017)

Το φορολογικό σύστημα, ίσως να είναι αρκετά πολύπλοκο και αυτή η πολυπλοκότητα, πρέπει να γίνει πιο κατανοητή στον μέσο πολίτη αλλά και στις μικρές ή μεγάλες εταιρείες, ούτως ώστε να ενισχυθεί η φορολογική τους συνείδηση (Νιφορόπουλος, 2019).

Όταν τα άτομα αντιλαμβάνονται το φορολογικό σύστημα σαν πολύπλοκο, δεν έχουν καθόλου γνώσεις για την λειτουργία μιας φορολογικής αρχής, ενώ αντίθετα, όσοι είχαν αρκετές γνώσεις για το κράτος, τις κρατικές λειτουργίες και τις φορολογικές αρχές, αντιλαμβάνονταν καλύτερα την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος (Saad, 2014).

Η φορολογική συμμόρφωση πολιτών και εταιρειών, με τους φορολογικούς κανόνες και ρυθμίσεις και τη φορολογική νομοθεσία, εμπεριέχει και την υποβολή των στοιχείων των φορολογουμένων στο χρόνο που πρέπει, και στη συνέχεια την καταβολή του αναλογούντος φόρου (Awang & Amran, 2014).

Οπωσδήποτε η διαρκής προσπάθεια των κρατικών αρχών, των φορολογικών αρχών, είναι η ενημέρωση των πολιτών, των εταιρειών του κάθε φορολογούμενου, για τις αρχές της φορολογικής συμμόρφωσης και τις αρχές της φορολογικής συνείδησης.

Ένας από τους κύριους παράγοντες για τη φορολογική συνείδηση είναι και το επίπεδο της φορολογικής γνώσης που διαθέτουν οι φορολογούμενοι. Η φορολογική γνώση απαιτεί να γνωρίζει ο πολίτης τις διαδικασίες των φορολογικών αρχών, και επίσης να γνωρίσει για ποιο λόγο υπάρχουν οι φόροι. Για να αποκτηθούν αυτά από τους πολίτες, χρειάζεται διαρκής επαφή της πολιτείας και των φορολογικών αρχών με τον πολίτη και εκπαίδευση έστω και από μικρότερη ηλικία των πολιτών (Bornman & Ramutumbu, 2019).



## ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

### ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

#### 5.1 ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Επιδιώκεται με την παρακάτω έρευνα να διερευνηθούν οι λόγοι , τα αίτια και η αντιμετώπιση της πολυπλοκότητας του φορολογικού συστήματος στην Ελλάδα.

Σύμφωνα με την διατύπωση του αντικειμένου του θέματος οδηγούμαστε στις παρακάτω ερευνητικές υποθέσεις.

- Το φορολογικό πλαίσιο είναι περίπλοκο.
- Το φορολογικό πλαίσιο είναι σταθερό.
- Η απλοποίηση του φορολογικού πλαισίου μεγιστοποιεί τα φορολογικά έσοδα.
- Το παρόν φορολογικό σύστημα υποστηρίζει τη διαφθορά.
- Η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος ευνοεί τη φοροδιαφυγή.
- Η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος δυσχεραίνει τη φορολογική συμμόρφωση.
- Η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος οφείλεται στον Κεντρικό σχεδιασμό.
- Η γραφειοκρατία επηρεάζει την φορολογική πολυπλοκότητα.
- Η εισαγωγή και η χρήση πληροφοριακών συστημάτων μειώνει την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος.
- Η εισαγωγή και η χρήση πληροφοριακών συστημάτων έχει καταφέρει να μειώσει την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος.
- Οι φορολογούμενοι έχουν τις γνώσεις πληροφοριακών συστημάτων ώστε να ανταποκρίνονται στις φορολογικές τους υποχρεώσεις.
- Το φορολογικό σύστημα ενισχύει τη φορολογική συνείδηση.
- Η φορολογική νομοθεσία έχει ως στόχο την αύξηση της φορολογικής συνείδησης.
- Η απλοποίηση του φορολογικού συστήματος θα βοηθήσει σε θέματα κοινωνικής δικαιοσύνης.
- Το σύστημα εκπαίδευσης ενισχύει τη φορολογική συνείδηση των πολιτών.

- Δημογραφικοί παράγοντες όπως (φύλο, ηλικία, επίπεδο εκπαίδευσης, απασχόληση, επίπεδο γνώσης Η/Υ) που μπορεί να σχετίζονται με τις απόψεις των ερωτώμενων.

## 5.2 ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑΣ

Στις σημερινές έρευνες τις περισσότερες φορές χρησιμοποιούνται μετρήσεις αντιπροσωπευτικές του πληθυσμού. Έτσι καταλήγουμε στη λήψη αντιπροσωπευτικού δείγματος, που εάν επιλεγεί σωστά, θα μπορέσει να βγάλει ασφαλή αποτελέσματα για το σύνολο του πληθυσμού (Χαλικιάς, κά, 2015). Στην παρούσα έρευνα έγινε συλλογή και χρήση πρωτογενών δεδομένων, τα οποία στηρίχτηκαν σε ποσοτικά στοιχεία. Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε είναι κλειστού τύπου και διεξήχθη τους μήνες Φεβρουάριο και Μάρτιο του έτους 2023. Το πρόγραμμα με το οποίο σχεδιάστηκε το ερωτηματολόγιο είναι το Goggle Forms, χρησιμοποιώντας την κλίμακα Likert την πενταβάθμια, με απαντήσεις, 1= Καθόλου, 2= Λίγο, 3=Ούτε πολύ Ούτε λίγο, 4= Πολύ, και 5= Πάρα πολύ και οι ερωτήσεις είχαν την μορφή καταφατικών προτάσεων. Οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου στηρίχτηκαν στο ερωτηματολόγιο της (Κασιούλη Μαρίας 2020). Δημιουργήθηκε αρχικά μια ομάδα εστίασης 4 ατόμων στον εργασιακό χώρο οι οποίοι σχολίασαν τις ερωτήσεις, τις τροποποίησαν και κατέληξαν σε αυτές του ερωτηματολογίου. Αυτό περιλαμβάνει 20 ερωτήσεις και χωρίζεται σε 5 ενότητες. Η πρώτη ενότητα περιέχει 4 ερωτήσεις που σχετίζονται με το Φορολογικό πλαίσιο, η δεύτερη περιλαμβάνει 4 ερωτήσεις σχετικά με την Πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος και τις απόψεις των ερωτώμενων, η τρίτη ενότητα περιλαμβάνει 3 ερωτήσεις σχετικά με τα πληροφοριακά συστήματα και το φορολογικό πλαίσιο. Στην τέταρτη ενότητα περιλαμβάνονται 4 ερωτήσεις σχετικά με την φορολογική συνείδηση των ερωτωμένων και τέλος στην Πέμπτη ενότητα περιέχονται ερωτήσεις που αφορούν δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος των ερωτωμένων.<<Οι δειγματοληπτικές έρευνες βασίζονται σε δεδομένα που καταγράφονται για ένα υποσύνολο του πληθυσμού, το δείγμα (sample) και έχουν ως στόχο την εξαγωγή συμπερασμάτων που αφορούν άγνωστες παραμέτρους του πληθυσμού. Τόσο η χρήση, όσο και η θεματολογία τους, είναι ευρύτατη. Οι μέθοδοι δειγματοληψίας

χωρίζονται σε μεθόδους πιθανότητας (*probability sampling*) και μεθόδους μη-πιθανότητας (*non-probability sampling*)>> (Παπαγεωργίου, 2015).

### 5.3 ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Προτού πραγματοποιηθεί η αποστολή του ερωτηματολογίου , έγινε μια πιλοτική έρευνα σε 10 άτομα, με σκοπό να διαπιστωθεί αν υπάρχει δυσκολία κατανόησης του και να εντοπιστούν πιθανόν λάθη. Έπειτα έγιναν οι απαραίτητες διορθώσεις, οριστικοποιήθηκε και έγινε η αποστολή του. Οι συμμετέχοντες παρέλαβαν το ερωτηματολόγιο σε ψηφιακή μορφή μέσω του συνδέσμου [https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSeqZ\\_oieUoGlni5pS4l7k2CSqAVN0kF3Z\\_M\\_UqxkkbtQyc-x8w/viewform?usp=sf\\_link](https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSeqZ_oieUoGlni5pS4l7k2CSqAVN0kF3Z_M_UqxkkbtQyc-x8w/viewform?usp=sf_link).

### 5.4 ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με ερωτηματολόγια και στη συνέχεια τα δεδομένα κωδικοποιήθηκαν με το στατιστικό πρόγραμμα JASP (version 0.16.2) και αναλύθηκαν τα αποτελέσματα.

Η ανάλυση πραγματοποιήθηκε με την Περιγραφική και Επαγωγική Στατιστική. Με την Περιγραφική Στατιστική αναλύονται και περιγράφονται πίνακες συχνοτήτων καθώς και διαγράμματα. Στην Επαγωγική Στατιστική περιγράφονται αλλά και αναλύονται πίνακες συνάφειας και πραγματοποιούνται τεστ ανεξαρτησίας και συνάφειας διαφόρων μεταβλητών όπως τύπου Ordinal, Likert και Scale. Επιπλέον διενεργήθηκε έλεγχος αξιοπιστίας μέσω του δείκτη εσωτερικής συνέπειας Cronbach's a.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

### ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

#### 6.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ

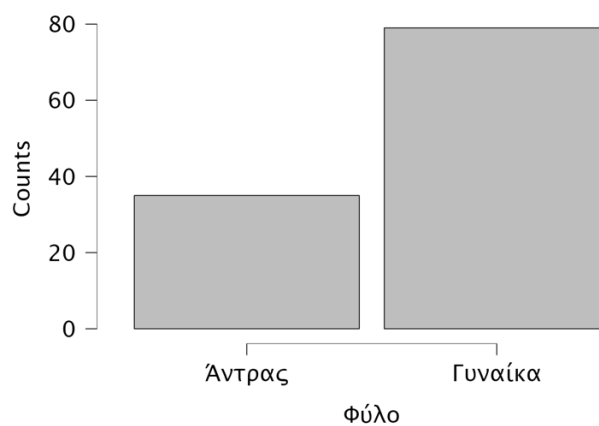
Η πέμπτη ενότητα του ερωτηματολογίου αποτελείται από ερωτήσεις που σχετίζονται με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος του πληθυσμού που μελετάμε.

**Φύλο:** Σύμφωνα με την έρευνα από τα 114 άτομα που ζητήθηκαν να δηλώσουν το φύλο τους, προκύπτει από τις απαντήσεις τους ότι τα 35 άτομα ήταν άντρες που αντιστοιχεί σε ποσοστό 30,70 % του δείγματος και 79 άτομα ήταν γυναίκες δηλαδή ποσοστό 69,30% περίπου.

Πίνακας 6.1: Φύλο

Φύλο	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Άντρας	35	30.702	30.702	30.702
Γυναίκα	79	69.298	69.298	100.000
Missing	0	0.000		
Total	114	100.000		

Σχήμα 6.1: Διάγραμμα Συχνοτήτων

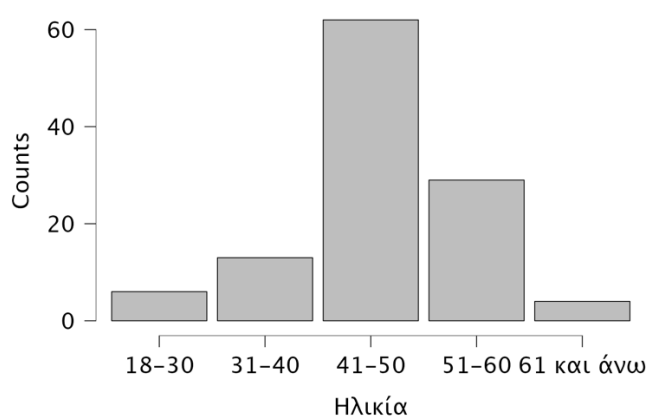


**Ηλικία:** Οι ερωτώμενοι ζητήθηκαν να δηλώσουν την ηλικία τους. Από τις απαντήσεις τους προκύπτει ότι στην πρώτη ηλικιακή ομάδα 18-30 ανήκουν 6 άτομα και αντιπροσωπεύουν το 5,36% του δείγματος, στην δεύτερη ηλικιακή ομάδα 31-40, 13 άτομα τα οποία αντιπροσωπεύουν το 11,40%, στην τρίτη ηλικιακή ομάδα 41-50, ανήκουν 62 άτομα τα οποία αντιπροσωπεύουν το 54,39% , στην τέταρτη ηλικιακή ομάδα 51-60 ετών , 29 άτομα ανήκουν με ποσοστό 25,44% περίπου και τέλος στην πέμπτη ηλικιακή ομάδα 61ετών και άνω ανήκουν 4 άτομα τα οποία αντιστοιχούν σε ποσοστό 3,51 % συμμετοχής του δείγματος.

Πίνακας 6.2:Ηλικία

Ηλικία	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
18-30	6	5.263	5.263	5.263
31-40	13	11.404	11.404	16.667
41-50	62	54.386	54.386	71.053
51-60	29	25.439	25.439	96.491
61 και άνω	4	3.509	3.509	100.000
Missing	0	0.000		
Total	114	100.000		

Σχήμα 6.2:Διάγραμμα Συχνοτήτων



**Επίπεδο Εκπαίδευσης:** Στην ερώτηση σχετικά με το επίπεδο εκπαίδευσης, παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος που κλήθηκαν να απαντήσουν ,είναι απόφοιτοι Α.Ε.Ι/Τ.Ε.Ι. τριτοβάθμιας δηλαδή εκπαίδευσης με

ποσοστό 49,12% , ήτοι 56 άτομα. Τα άτομα που κατέχουν μεταπτυχιακό τίτλο είναι 38 , με ποσοστό 33,33%, ενώ 2 άτομα είναι κάτοχοι διδακτορικού τίτλου με ποσοστό 1,75%. Τέλος 18 είναι τα άτομα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με ποσοστό 15,79%.

Πίνακας 6.3: Εκπαίδευση

Εκπαίδευση	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
ΑΕΙ / Τ.Ε.Ι	56	49.123	49.123	49.123
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	18	15.789	15.789	64.912
Διδακτορικό	2	1.754	1.754	66.667
Μεταπτυχιακό	38	33.333	33.333	100.000
Missing	0	0.000		
Total	114	100.000		

**Απασχόληση:** Στην επόμενη ερώτηση σχετικά με την απασχόληση των ερωτώμενων, παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος 63,16% είναι δημόσιοι υπάλληλοι, ήτοι 72 άτομα. Ακολουθούν οι ιδιωτικοί υπάλληλοι με ποσοστό 18,42%, ήτοι 21 άτομα, ενώ οι ελεύθεροι επαγγελματίες/ επιχειρήσεις κατέχουν ποσοστό 13,16%, ήτοι 15 άτομα. Τέλος 6 άτομα του δείγματος ποσοστού 5,26% δήλωσαν άλλο.

Πίνακας 6.4: Απασχόληση

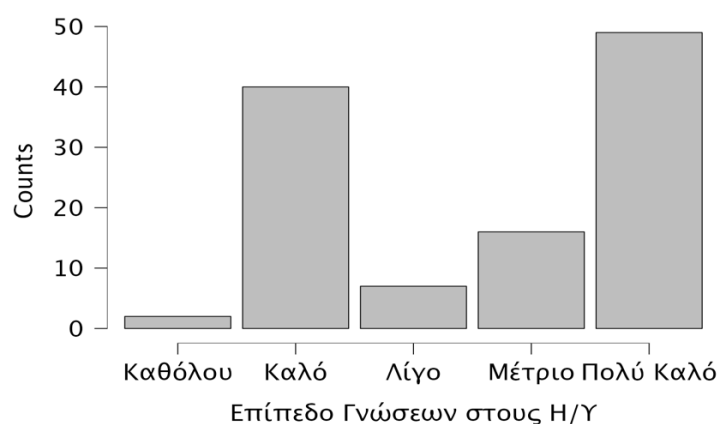
Απασχόληση	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Άλλο	6	5.263	5.263	5.263
Δημόσιος Υπάλληλος	72	63.158	63.158	68.421
Ελεύθερος Επαγγελματίας/ Επιχείρηση	15	13.158	13.158	81.579
Ιδιωτικός Υπάλληλος	21	18.421	18.421	100.000
Missing	0	0.000		
Total	114	100.000		

**Επίπεδο Γνώσεων στους Η/Υ:** Επίσης από τους ερωτώμενους ζητήθηκαν να δηλώσουν το επίπεδο γνώσεων που έχουν στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Προέκυψε από το ερωτηματολόγιο ότι το 42,98% δηλαδή 49 άτομα έχουν πολύ καλό επίπεδο γνώσης Η/Υ, το 35,09% δηλαδή 40 άτομα έχουν καλό επίπεδο, 16 άτομα δηλαδή 14,04% μέτριο επίπεδο, τα 7 άτομα δηλαδή 6,14% κατέχουν λίγο από Η/Υ και τέλος 2 άτομα με ποσοστό 1,75% δεν γνωρίζουν καθόλου Η/Υ.

Πίνακας 6.5: Επίπεδο Γνώσεων στους Η/Υ

Επίπεδο Γνώσεων στους Η/Υ	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Καθόλου	2	1.754	1.754	1.754
Καλό	40	35.088	35.088	36.842
Λίγο	7	6.140	6.140	42.982
Μέτριο	16	14.035	14.035	57.018
Πολύ Καλό	49	42.982	42.982	100.000
Missing	0	0.000		
Total	114	100.000		

Σχήμα 6.3: Διάγραμμα συχνοτήτων



Στην ερώτηση που ακολουθεί στην πρώτη ερώτηση της Α΄ ενότητας οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν στο κατά πόσο «Το φορολογικό πλαίσιο είναι περίπλοκο». Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι 41,23% (47 άτομα) συμφωνούν πολύ, το 28,95% (33 άτομα) συμφωνούν πάρα πολύ, το 19,30% (22 άτομα) συμφωνούν ούτε λίγο ούτε πολύ, ενώ το 10,53% (12 άτομα) συμφωνούν λίγο.

Πίνακας 6.6: Το φορολογικό πλαίσιο είναι περίπλοκο

A1	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Λίγο	12	10.526	10.526	10.526
Ούτε λίγο ούτε πολύ	22	19.298	19.298	29.825
Πολύ	47	41.228	41.228	71.053
Πάρα πολύ	33	28.947	28.947	100.000
Missing	0	0.000		
Total	114	100.000		

Στην επόμενη ερώτηση «το φορολογικό πλαίσιο είναι σταθερό» είχαμε τα εξής αποτελέσματα σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτώμενων. Το 50% (57 άτομα) θεωρούν ότι το φορολογικό πλαίσιο δεν είναι καθόλου σταθερό, το 28,07% (32 άτομα) δήλωσαν ότι είναι λίγο σταθερό, το 21,05% (24 άτομα) δήλωσαν ούτε λίγο ούτε πολύ, ενώ μόλις 1 άτομα το 0,88% δήλωσε ότι είναι πάρα πολύ σταθερό.

Πίνακας 6.7 : Το φορολογικό πλαίσιο είναι σταθερό

A2	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Καθόλου	57	50.000	50.000	50.000
Λίγο	32	28.070	28.070	78.070
Ούτε λίγο ούτε πολύ	24	21.053	21.053	99.123
Πάρα πολύ	1	0.877	0.877	100.000
Missing	0	0.000		
Total	114	100.000		



Η τρίτη ερώτηση της Α' ενότητας του ερωτηματολογίου « Η απλοποίηση του φορολογικού πλαισίου μεγιστοποιεί τα φορολογικά έσοδα» έδειξε ότι το 47,37% δηλαδή 54 άτομα συμφωνούν πολύ, το 25,44% δηλαδή 29 άτομα δήλωσαν ούτε λίγο ούτε πολύ, το 15,79% δηλαδή 18 άτομα δήλωσαν πάρα πολύ, το 5,26% δηλαδή 6 άτομα δήλωσαν λίγο και τέλος το 6,14% 7 άτομα δήλωσαν καθόλου.

Πίνακας 6.8 : Η απλοποίηση του φορολογικού πλαισίου μεγιστοποιεί τα φορολογικά έσοδα

A3	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Καθόλου	7	6.140	6.140	6.140
Λίγο	6	5.263	5.263	11.404
Ούτε λίγο ούτε πολύ	29	25.439	25.439	36.842
Πολύ	54	47.368	47.368	84.211
Πάρα πολύ	18	15.789	15.789	100.000
Missing	0	0.000		
Total	114	100.000		

Στην τελευταία ερώτηση της Α' ενότητας ρωτήθηκε η άποψη σχετικά με το κατά πόσο «το παρόν φορολογικό σύστημα στηρίζει την διαφθορά». Σύμφωνα με τον πίνακα συχνοτήτων που παρουσιάζεται παρακάτω 39 άτομα δηλαδή το 34,21 % δήλωσαν πολύ, 35 άτομα δηλαδή το 30,70 % δήλωσαν ούτε λίγο ούτε πολύ, 19 άτομα δηλαδή 16,67% δήλωσαν πάρα πολύ , 14 άτομα δηλαδή 12,28% δήλωσαν λίγο ενώ 7 άτομα με ποσοστό 6,14% δήλωσαν καθόλου.

Πίνακας 6.9 : Το παρόν φορολογικό σύστημα στηρίζει την διαφθορά

A4	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Καθόλου	7	6.140	6.140	6.140
Λίγο	14	12.281	12.281	18.421
Ούτε λίγο ούτε πολύ	35	30.702	30.702	49.123
Πολύ	39	34.211	34.211	83.333
Πάρα πολύ	19	16.667	16.667	100.000
Missing	0	0.000		
Total	114	100.000		

Η πρώτη ερώτηση από την Β' ενότητα του ερωτηματολογίου « Η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος ευνοεί την φοροδιαφυγή» μας δίνει τα αποτελέσματα που αποτυπώνονται στον παρακάτω πίνακα συχνοτήτων. Σύμφωνα με αυτόν 4 άτομα με ποσοστό 3,51% απάντησαν καθόλου, 9 άτομα με ποσοστό 7,90% απάντησαν λίγο, 19 άτομα με ποσοστό 16,67% απάντησαν ούτε λίγο ούτε πολύ, η συντριπτική πλειοψηφία των 62 ατόμων με ποσοστό 54,39% απάντησαν πολύ και τέλος 20 άτομα με ποσοστό 17,54% απάντησαν πάρα πολύ.

Πίνακας 6.10 : Η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος ευνοεί την φοροδιαφυγή

B1	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Καθόλου	4	3.509	3.509	3.509
Λίγο	9	7.895	7.895	11.404
Ούτε λίγο ούτε πολύ	19	16.667	16.667	28.070
Πολύ	62	54.386	54.386	82.456
Πάρα πολύ	20	17.544	17.544	100.000
Missing	0	0.000		
Total	114	100.000		

Στην δεύτερη ερώτηση του ερωτηματολογίου της Β' ενότητας οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να δηλώσουν αν « Η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος δυσχεραίνει την φορολογική συμμόρφωση». Στον παρακάτω πίνακα προκύπτει ότι 2 άτομα με ποσοστό 1,75% δήλωσαν καθόλου. Το 8,77% απάντησαν λίγο ,ήτοι 10 άτομα , 18 άτομα απάντησαν ούτε λίγο ούτε πολύ ενώ πάνω από τα μισά άτομα του δείγματος της έρευνας ήτοι 59 άτομα με ποσοστό 51,75% απάντησαν πολύ. Τέλος 25 άτομα με ποσοστό 21,93% απάντησαν πάρα πολύ.

Πίνακας 6.11 : Η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος δυσχεραίνει την φορολογική συμμόρφωση

B2	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Καθόλου	2	1.754	1.754	1.754
Λίγο	10	8.772	8.772	10.526
Ούτε λίγο ούτε πολύ	18	15.789	15.789	26.316

Πίνακας 6.11 :Η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος δυσχεραίνει την φορολογική συμμόρφωση

B2	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Πολύ	59	51.754	51.754	78.070
Πάρα πολύ	25	21.930	21.930	100.000
Missing	0	0.000		
Total	114	100.000		

Στην επόμενη ερώτηση « η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος οφείλεται στον κεντρικό σχεδιασμό» είχαμε τα παρακάτω αποτελέσματα σύμφωνα με τον πίνακα συχνοτήτων. Μόλις 1 άτομο με ποσοστό 0,88 % απάντησε καθόλου, 3 άτομα με ποσοστό 2,63% απάντησαν λίγο, 15 άτομα με ποσοστό 13,16% απάντησαν ούτε λίγο ούτε πολύ, 53 άτομα με ποσοστό 46,49% απάντησαν πολύ ενώ τέλος 42 άτομα με ποσοστό 36,84% απάντησαν πάρα πολύ.

Πίνακας 6.12 :Η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος οφείλεται στον κεντρικό σχεδιασμό.

B3	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Καθόλου	1	0.877	0.877	0.877
Λίγο	3	2.632	2.632	3.509
Ούτε λίγο ούτε πολύ	15	13.158	13.158	16.667
Πολύ	53	46.491	46.491	63.158
Πάρα πολύ	42	36.842	36.842	100.000
Missing	0	0.000		
Total	114	100.000		

Στην τελευταία ερώτηση της Β΄ ενότητας του ερωτηματολογίου στην οποία οι ερωτώμενοι ζητήθηκαν να απαντήσουν αν «Η γραφειοκρατία επηρεάζει τη φορολογική πολυπλοκότητα» είχαμε τις παρακάτω απαντήσεις. Με ποσοστό 1,75% 2 άτομα απάντησαν καθόλου, 1 άτομα με ποσοστό 0,88% απάντησε λίγο, 14 άτομα με ποσοστό 12,28% απάντησαν ούτε λίγο ούτε πολύ ενώ 62 άτομα με ποσοστό 54,39% απάντησαν πολύ και τέλος 35 άτομα με ποσοστό 30,70% απάντησαν πάρα πολύ. Ακολουθεί παρακάτω ο πίνακας συχνοτήτων.

Πίνακας 6.13 : Η γραφειοκρατία επηρεάζει τη φορολογική πολυπλοκότητα

B4	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Καθόλου	2	1.754	1.754	1.754
Λίγο	1	0.877	0.877	2.632
Ούτε λίγο ούτε πολύ	14	12.281	12.281	14.912
Πολύ	62	54.386	54.386	69.298
Πάρα πολύ	35	30.702	30.702	100.000
Missing	0	0.000		
Total	114	100.000		

Καθώς προχωράμε στην Γ' ενότητα του ερωτηματολογίου οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν στο κατά πόσο « η εισαγωγή και η χρήση των πληροφοριακών συστημάτων μειώνει την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος». Η πλειοψηφία του δείγματος του πληθυσμού που συμμετείχε στην έρευνα απάντησαν με ποσοστό 46,49% πολύ, ήτοι 53 άτομα. Με ποσοστό 23,68% απάντησαν ούτε λίγο ούτε πολύ το οποίο αντιστοιχεί σε 27 άτομα, 16 άτομα απάντησαν πάρα πολύ με ποσοστό 14,04% όπως ομοίως άλλα 16 άτομα με το ίδιο ποσοστό απάντησαν λίγο. Τέλος 2 άτομα με ποσοστό 1,75% απάντησαν ότι η εισαγωγή και η χρήση των πληροφοριακών συστημάτων δεν μειώνει καθόλου την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος,. Αναλυτικά τα στοιχεία παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 6.14 : Η εισαγωγή και η χρήση των πληροφοριακών συστημάτων μειώνει την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος

C1	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Καθόλου	2	1.754	1.754	1.754
Λίγο	16	14.035	14.035	15.789
Ούτε λίγο ούτε πολύ	27	23.684	23.684	39.474
Πολύ	53	46.491	46.491	85.965
Πάρα πολύ	16	14.035	14.035	100.000
Missing	0	0.000		
Total	114	100.000		

Στην ερώτηση « η χρήση των πληροφοριακών συστημάτων έχει καταφέρει να μειώσει την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος» έχουν προκύψει τα εξής αποτελέσματα σύμφωνα με τον πίνακα που ακολουθεί. Με ποσοστό 6,14% 7 άτομα απάντησαν ότι η χρήση των πληροφοριακών συστημάτων δεν έχει καταφέρει καθόλου να μειώσει την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος, 21 άτομα με ποσοστό 18,42% δηλώνουν λίγο , 30 άτομα με ποσοστό 26,32% δηλώνουν ότι ούτε λίγο ούτε πολύ , 44 άτομα με ποσοστό 38,60% δηλώνουν πολύ ενώ τέλος 12 άτομα με ποσοστό 10,53% δήλωσαν ότι έχει καταφέρει πάρα πολύ να μειώσει την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος η χρήση των πληροφοριακών συστημάτων.

Πίνακας 6.15 : Η χρήση των πληροφοριακών συστημάτων έχει καταφέρει να μειώσει την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος

C2	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Καθόλου	7	6.140	6.140	6.140
Λίγο	21	18.421	18.421	24.561
Ούτε λίγο ούτε πολύ	30	26.316	26.316	50.877
Πολύ	44	38.596	38.596	89.474
Πάρα πολύ	12	10.526	10.526	100.000
Missing	0	0.000		
Total	114	100.000		

Στην τελευταία ερώτηση της Γ΄ ενότητας κλήθηκαν να δηλώσουν αν «οι φορολογούμενοι έχουν τις γνώσεις πληροφοριακών συστημάτων ώστε να ανταποκρίνονται στις φορολογικές τους υποχρεώσεις». Τα αποτελέσματα τα οποία ακολουθούν σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα έδειξαν ότι 15 άτομα δηλαδή το 13,16% δεν έχουν καθόλου γνώσεις των πληροφοριακών συστημάτων, 49 άτομα δηλαδή 42,98% έχουν λίγο γνώση, 44 άτομα δηλαδή 38,60% είναι ουδέτεροι ούτε λίγο ούτε πολύ και 6 μόλις άτομα δηλαδή 5,26% έχουν τις γνώσεις πληροφοριακών συστημάτων ώστε να ανταποκρίνονται στις φορολογικές τους υποχρεώσεις.

Πίνακας 6.16 : Οι φορολογούμενοι έχουν τις γνώσεις πληροφοριακών συστημάτων ώστε να ανταποκρίνονται στις φορολογικές υποχρεώσεις

C3	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Καθόλου	15	13.158	13.158	13.158
Λίγο	49	42.982	42.982	56.140
Ούτε λίγο ούτε πολύ	44	38.596	38.596	94.737
Πολύ	6	5.263	5.263	100.000
Missing	0	0.000		
Total	114	100.000		

Στην ερώτηση «το φορολογικό σύστημα συμβάλλει στην φορολογική συνείδηση» παρατηρούμε ότι 46 άτομα δηλαδή 40,35 % απάντησαν ότι το φορολογικό σύστημα δεν συμβάλλει καθόλου στην φορολογική συνείδηση, 37 άτομα δηλαδή 32,46% δήλωσαν ότι συμβάλλει λίγο , 23 άτομα δηλαδή 20,18% δήλωσαν ούτε λίγο ούτε πολύ, 7 άτομα δηλαδή 6,14% απάντησαν ότι συμβάλλει πολύ ενώ μόλις 1 άτομο δηλαδή 0,88% απάντησε ότι συμβάλλει πάρα πολύ στη φορολογική συνείδηση το φορολογικό σύστημα. Αναλυτικά παρακάτω ακολουθεί ο πίνακας συχνοτήτων.

Πίνακας 6.17 : Το φορολογικό σύστημα συμβάλλει στη φορολογική συνείδηση

D1	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Καθόλου	46	40.351	40.351	40.351
Λίγο	37	32.456	32.456	72.807
Ούτε λίγο ούτε πολύ	23	20.175	20.175	92.982
Πολύ	7	6.140	6.140	99.123
Πάρα πολύ	1	0.877	0.877	100.000
Missing	0	0.000		
Total	114	100.000		

Στην δεύτερη ερώτηση του ερωτηματολογίου της τέταρτης ενότητας ,οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν στο αν « η φορολογική νομοθεσία έχει ως στόχο την αύξηση της φορολογικής συνείδησης». Από τον παρακάτω πίνακα συχνοτήτων προκύπτει ότι 37 άτομα με ποσοστό 32,46% δήλωσαν καθόλου , 23 άτομα δηλαδή 20,18% δήλωσαν λίγο , 41 άτομα δηλαδή 35,97% δήλωσαν ότι η φορολογική νομοθεσία ούτε λίγο ούτε πολύ έχει ως στόχο την αύξηση της φορολογικής συνείδησης και τέλος 14 άτομα δηλαδή 11,40% δήλωσαν η φορολογική νομοθεσία έχει στόχο να αυξήσει πολύ την φορολογική συνείδηση.

Πίνακας 6.18 : Η φορολογική νομοθεσία έχει ως στόχο την αύξηση της φορολογικής συνείδησης

D2	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Καθόλου	37	32.456	32.456	32.456
Λίγο	23	20.175	20.175	52.632
Ούτε λίγο ούτε πολύ	41	35.965	35.965	88.596
Πολύ	13	11.404	11.404	100.000
Missing	0	0.000		
Total	114	100.000		

Στην προτελευταία ερώτηση του ερωτηματολογίου οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν στο αν « η απλοποίηση του φορολογικού συστήματος θα βοηθήσει σε θέματα κοινωνικής δικαιοσύνης». Όπως φαίνεται από τον παρακάτω πίνακα η πλειοψηφία του δείγματος του πληθυσμού που απάντησαν δηλαδή 56 άτομα με 49,12% απάντησαν ότι η απλοποίηση του φορολογικού συστήματος θα βοηθήσει πολύ σε θέματα κοινωνικής δικαιοσύνης, 25 άτομα με ποσοστό 21,93% απάντησαν πάρα πολύ, 20 άτομα δηλαδή 17,54% απάντησαν ούτε λίγο ούτε πολύ, 12 άτομα δηλαδή 10,53% λίγο και μόλις 1 άτομα δηλαδή 0,88% απάντησαν ότι η απλοποίηση του φορολογικού συστήματος δεν θα βοηθήσει καθόλου σε θέματα κοινωνικής δικαιοσύνης.

Πίνακας 6.19 : Η απλοποίηση του φορολογικού συστήματος θα βοηθήσει σε θέματα κοινωνικής δικαιοσύνης

D3	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Καθόλου	1	0.877	0.877	0.877
Λίγο	12	10.526	10.526	11.404
Ούτε λίγο ούτε πολύ	20	17.544	17.544	28.947
Πολύ	56	49.123	49.123	78.070
Πάρα πολύ	25	21.930	21.930	100.000
Missing	0	0.000		
Total	114	100.000		

Στην τελευταία ερώτηση του ερωτηματολογίου σχετικά με το αν «το σύστημα εκπαίδευσης ενισχύει τη φορολογική συνείδηση των πολιτών» 32 άτομα με ποσοστό 28,07% απάντησαν καθόλου το σύστημα εκπαίδευσης δεν ενισχύει τη φορολογική συνείδηση των πολιτών, τα 20 άτομα δηλαδή 17,54% δήλωσαν ότι ενισχύει λίγο, 23 άτομα με ποσοστό 20,18% απάντησαν ούτε λίγο ούτε πολύ, 30 άτομα δηλαδή 26,32% απάντησαν πολύ και 9 άτομα δηλαδή 7,90% απάντησαν ότι το σύστημα εκπαίδευσης ενισχύει πάρα πολύ τη φορολογική συνείδηση.

Πίνακας 6.20 : Το σύστημα εκπαίδευσης ενισχύει τη φορολογική συνείδηση των πολιτών

D4	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Καθόλου	32	28.070	28.070	28.070
Λίγο	20	17.544	17.544	45.614
Ούτε λίγο ούτε πολύ	23	20.175	20.175	65.789
Πολύ	30	26.316	26.316	92.105
Πάρα πολύ	9	7.895	7.895	100.000
Missing	0	0.000		
Total	114	100.000		



Πίνακας 6.21:Περιγραφική Στατιστική

	A1	A2	A3	A4
Valid	114	114	114	114
Missing	0	0	0	0
Mean	3.886	1.737	3.614	3.430
Std. Deviation	0.948	0.852	1.018	1.097
Minimum	2.000	1.000	1.000	1.000
Maximum	5.000	5.000	5.000	5.000

Η πρώτη ενότητα του ερωτηματολογίου περιέχει ρωτήσεις που έχουν σκοπό να διερευνήσουν κατά πόσο συμφωνούν οι φορολογούμενοι σχετικά με το αν το φορολογικό πλαίσιο α) είναι περίπλοκο β) είναι σταθερό γ) η απλοποίησή του μεγιστοποιεί τα φορολογικά έσοδα δ) στηρίζει την διαφθορά. Σύμφωνα με τον πίνακα 6.21 και με βάση την πενταβάθμια κλίμακα Likert, η χαμηλότερη τιμή καταγράφηκε στην δεύτερη ερώτηση με τους ερωτώμενους να απαντούν ότι συμφωνούν λίγο έως καθόλου και ο μέσος όρος (Mean) να κυμαίνεται στο 1,74, ενώ στην πρώτη ερώτηση τείνουν στο ότι συμφωνούν πολύ με μέσο όρο 3,89. Παρατηρώντας την(Std.Deviation) τυπική απόκλιση διαπιστώνουμε ότι υπάρχει μεγάλη απόκλιση απόψεων μεταξύ των ερωτώμενων και μεγάλη διασπορά γύρω από τον μέσο όρο.

Πίνακας 6.22:Περιγραφική Στατιστική

	B1	B2	B3	B4
Valid	114	114	114	114
Missing	0	0	0	0
Mean	3.746	3.833	4.158	4.114
Std. Deviation	0.958	0.930	0.816	0.784
Minimum	1.000	1.000	1.000	1.000
Maximum	5.000	5.000	5.000	5.000

Από τον παραπάνω πίνακα 6.22 παρατηρούμε ότι οι ερωτήσεις της δεύτερης ενότητας σύμφωνα με την πενταβάθμια κλίμακα Likert που απάντησαν οι φορολογούμενοι-ερωτώμενοι , ο μέσος όρος (mean) κυμαίνεται από 3,75 έως 4,11, δηλαδή τείνουν να συμφωνούν πολύ στις ερωτήσεις της Β' ενότητας σχετικά με την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος α) αν ευνοεί τη φοροδιαφυγή, β) δυσχεραίνει τη φορολογική συμμόρφωση γ) οφείλεται στον Κεντρικό σχεδιασμό και δ) επηρεάζεται από την γραφειοκρατία. Παρατηρώντας την(Std.Deviation) τυπική απόκλιση διαπιστώνουμε ότι υπάρχει μεγάλη απόκλιση απόψεων μεταξύ των ερωτώμενων της πρώτης ερώτησης (0,958) και μικρότερη τυπική απόκλιση στην 4<sup>η</sup> ερώτηση (0,784).

Πίνακας 6.23:Περιγραφική Στατιστική

	C1	C2	C3
Valid	114	114	114
Missing	0	0	0
Mean	3.570	3.289	2.360
Std. Deviation	0.959	1.079	0.777
Minimum	1.000	1.000	1.000
Maximum	5.000	5.000	4.000

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα 6.23 παρατηρούμε ότι οι ερωτήσεις της 3<sup>ης</sup> ενότητας του ερωτηματολογίου με βάση την πενταβάθμια κλίμακα Likert με την οποία απάντησαν οι φορολογούμενοι-ερωτώμενοι ο μέσος όρος κυμαίνεται από 2,36 έως 3,57. Παρατηρώντας την(Std.Deviation) τυπική απόκλιση διαπιστώνουμε ότι υπάρχει μεγάλη απόκλιση απόψεων μεταξύ των ερωτώμενων και μεγάλη διασπορά γύρω από τον μέσο όρο σε όλες τις ερωτήσεις.

Σύμφωνα με τον πίνακα 6.24 που ακολουθεί ο μέσος όρος στην πρώτη ερώτηση κυμαίνεται στο 1,947 γεγονός που δείχνει ότι οι απαντήσεις τείνουν στο λίγο ενώ στην τρίτη ερώτηση στο 3,807 οι απαντήσεις τείνουν στο πολύ. Παρατηρώντας την(Std.Deviation) τυπική απόκλιση διαπιστώνουμε ότι υπάρχει μεγάλη απόκλιση απόψεων μεταξύ των ερωτώμενων και μεγάλη διασπορά γύρω από τον μέσο όρο σε όλες τις ερωτήσεις..

Πίνακας 6.24: Περιγραφική Στατιστική

	D1	D2	D3	D4
Valid	114	114	114	114
Missing	0	0	0	0
Mean	1.947	2.263	3.807	2.684
Std. Deviation	0.967	1.040	0.930	1.339
Minimum	1.000	1.000	1.000	1.000
Maximum	5.000	4.000	5.000	5.000

## 6.2 ΕΠΑΓΩΓΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ

### 6.2.1 Έλεγχος αξιοπιστίας μέσω δείκτη εσωτερικής συνέπειας Cronbach's a.

Ένας δείκτης που μας δείχνει την ομοιογένεια μιας κλίμακας είναι η αξιοπιστία της εσωτερικής συνέπειας. Ο συντελεστής Cronbach's  $\alpha$ , εκτιμάει την αξιοπιστία αυτή. Αποδεκτή θεωρείται η τιμή του Cronbach's  $\alpha$  όταν είναι  $> 0,7$ . Όσο πιο μεγάλη είναι η τιμή του συντελεστή τόσο μεγαλύτερη θεωρείται η αξιοπιστία εσωτερικής συνέπειας. Ακολουθεί ο πίνακας με τα αποτελέσματα της Β' ομάδας σε σχέση με την αξιοπιστία εσωτερικής συνέπειας .από τον πίνακα 6.25 που ακολουθεί προκύπτει ότι ο δείκτης Cronbach's  $\alpha$  είναι οριακά με συντελεστή 0,72.Συνεπώς η αξιοπιστία του δείγματος αποδεικνύεται.

Πίνακας 6.25: Cronbach's a

Frequentist Scale Reliability Statistics

Estimate	Cronbach's a
Point estimate	0.723

Frequentist Individual Item Reliability Statistics

Item	If item dropped	
	Cronbach's a	
B1		0.574
B2		0.559
B3		0.731
B4		0.735

### 6.2.2 Έλεγχος ερευνητικών υποθέσεων

Η μεταβλητή A mean αντιστοιχεί στον μέσο όρο των ερωτήσεων της Α' ομάδας του ερωτηματολογίου. Η μεταβλητή B mean αντιστοιχεί στον μέσο όρο της Β' ομάδας του ερωτηματολογίου και αντίστοιχα η C mean και η D mean τους μέσου όρους της Γ' και Δ' ομάδας του ερωτηματολογίου.

Πίνακας 6.26

Group Descriptives

	Group	N	Mean	SD	SE
A mean	Άντρας	35	3.314	0.512	0.087
	Γυναίκα	79	3.101	0.510	0.057

Στον πίνακα 6.26 παρατηρούμε ότι στο Α' κεφάλαιο, στο πλήθος των ερωτημάτων «Φορολογικό πλαίσιο» οι άντρες συμφωνούν όσο και οι γυναίκες με τον μέσο όρο για τους άντρες να κυμαίνεται στο 3,31 και για τις γυναίκες στο 3,10.

Πραγματοποιήθηκε (t-test) τεστ ανεξαρτησίας με το οποίο εξετάστηκε η επίδραση που τυχόν να έχει το φύλο σε σχέση με τον μέσο όρο των απαντήσεων της συγκεκριμένης ομάδας ερωτήσεων.

Μηδενική υπόθεση  $H_0: \mu_A = \mu_B$ . Το φύλο δεν επηρεάζει την άποψη των ερωτώμενων στην έρευνα για το φορολογικό πλαίσιο.

Εναλλακτική υπόθεση  $H_1: \mu_A \neq \mu_B$ . Το φύλο επηρεάζει την άποψη των ερωτώμενων στην έρευνα για το φορολογικό πλαίσιο.

Από τον πίνακα 6.27 που ακολουθεί προκύπτει ότι το  $p=0,042$  το οποίο είναι μικρότερο από  $\alpha=0,05$  ( $\alpha$ = επίπεδο σημαντικότητας). Συνεπώς αφού  $p < \alpha$  ισχύει η εναλλακτική υπόθεση που σημαίνει ότι το φύλο επηρεάζει την άποψη των συμμετεχόντων στην έρευνα για το φορολογικό πλαίσιο.

Πίνακας 6.27

Στατιστικός Έλεγχος Ανεξαρτησίας

Independent Samples T-Test

	t	df	p
A mean	2.053	112	0.042

Note. Student's t-test.

Από τον παρακάτω πίνακα 6.28 παρατηρούμε ότι οι άντρες τείνουν να συμφωνούν με μέσο όρο 4,17 και με μέσο όρο 3,87 συμφωνούν οι γυναίκες στο πλήθος των ερωτήσεων της Β ομάδας του ερωτηματολογίου «Πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος».

Πίνακας 6.28

Group Descriptives

	Group	N	Mean	SD	SE
B mean	Άντρας	35	4.171	0.609	0.103
	Γυναίκα	79	3.870	0.645	0.073

Πραγματοποιήθηκε (t-test) τεστ ανεξαρτησίας με το οποίο εξετάστηκε η επίδραση που τυχόν να έχει το φύλο σε σχέση με τον μέσο όρο των απαντήσεων της Β' ομάδας ερωτήσεων.

Μηδενική υπόθεση  $H_0: \mu_A = \mu_B$ . Το φύλο δεν επηρεάζει την άποψη των ερωτώμενων στην έρευνα για τη πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος.

Εναλλακτική υπόθεση  $H_1: \mu_A \neq \mu_B$ . Το φύλο επηρεάζει την άποψη των ερωτώμενων στην έρευνα για τη πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος.

Από τον πίνακα 6.29 που ακολουθεί προκύπτει ότι το  $p=0,021$  το οποίο είναι μικρότερο από  $\alpha=0,05$  ( $\alpha$ = επίπεδο σημαντικότητας). Συνεπώς αφού  $p < \alpha$  ισχύει η εναλλακτική υπόθεση που σημαίνει ότι το φύλο επηρεάζει την άποψη των συμμετεχόντων στην έρευνα για τη πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος.

Πίνακας 6.29

Independent Samples T-Test

	t	df	p
B mean	2.338	112	0.021

*Note.* Student's t-test.

Πίνακας 6.30

Group Descriptives

	Group	N	Mean	SD	SE
C mean	Άντρας	35	3.114	0.741	0.125
	Γυναίκα	79	3.055	0.711	0.080

Από τον παραπάνω πίνακα 6.30 παρατηρούμε ότι οι άντρες τείνουν να συμφωνούν με μέσο όρο 3,11 και με μέσο όρο 3,06 συμφωνούν οι γυναίκες στο πλήθος των ερωτήσεων της Γ' ομάδας του ερωτηματολογίου «Πληροφοριακά συστήματα και φορολογικό πλαίσιο».

Επίσης πραγματοποιήθηκε (t-test) τεστ ανεξαρτησίας με το οποίο εξετάστηκε η επίδραση που τυχόν να έχει το φύλο σε σχέση με τον μέσο όρο των απαντήσεων της Γ' ομάδας ερωτήσεων.

Μηδενική υπόθεση  $H_0: \mu_A = \mu_B$ . Το φύλο δεν επηρεάζει την άποψη των ερωτώμενων στην έρευνα για τα πληροφοριακά συστήματα και φορολογικό πλαίσιο.

Εναλλακτική υπόθεση  $H_1: \mu_A \neq \mu_B$ . Το φύλο επηρεάζει την άποψη των ερωτώμενων στην έρευνα για τα πληροφοριακά συστήματα και φορολογικό πλαίσιο.

Από τον πίνακα 6.31 που ακολουθεί προκύπτει ότι το  $p=0,69$  το οποίο είναι μεγαλύτερο από  $\alpha=0,05$  ( $\alpha$ = επίπεδο σημαντικότητας). Συνεπώς αφού  $p > \alpha$  ισχύει η μηδενική υπόθεση που σημαίνει ότι το φύλο δεν επηρεάζει την άποψη των συμμετεχόντων στην έρευνα για τα πληροφοριακά συστήματα και φορολογικό πλαίσιο.

Πίνακας 6.31

Independent Samples T-Test

	t	df	p
C mean	0.406	112	0.685

*Note.* Student's t-test.

Από τον παρακάτω πίνακα 6.32 παρατηρούμε ότι οι άντρες και οι γυναίκες τείνουν οριακά από την ουδετερότητα στο να συμφωνούν με μέσο όρο 2,64 και με μέσο όρο 2,70 αντίστοιχα στο πλήθος των ερωτήσεων της Δ' ομάδας του ερωτηματολογίου «Φορολογική συνείδηση».

Πίνακας 6.32

Group Descriptives

	Group	N	Mean	SD	SE
D mean	Άντρας	35	2.636	0.682	0.115
	Γυναίκα	79	2.693	0.729	0.082

Τέλος και σε αυτή την ομάδα των ερωτήσεων πραγματοποιήθηκε (t-test) τεστ ανεξαρτησίας με το οποίο εξετάστηκε η επίδραση που τυχόν να έχει το φύλο σε σχέση με τον μέσο όρο των απαντήσεων της Δ' ομάδας ερωτήσεων.

Μηδενική υπόθεση  $H_0: \mu_A = \mu_B$ . Το φύλο δεν επηρεάζει την άποψη των ερωτώμενων στην έρευνα για τη Φορολογική συνείδηση.

Εναλλακτική υπόθεση  $H_1: \mu_A \neq \mu_B$ . Το φύλο επηρεάζει την άποψη των ερωτώμενων στην έρευνα για τη Φορολογική συνείδηση.

Από τον πίνακα 6.33 που ακολουθεί προκύπτει ότι το  $p=0,69$  το οποίο είναι μεγαλύτερο από  $\alpha=0,05$  ( $\alpha$ = επίπεδο σημαντικότητας). Συνεπώς αφού  $p > \alpha$  ισχύει η μηδενική υπόθεση που σημαίνει ότι το φύλο δεν επηρεάζει την άποψη των συμμετεχόντων στην έρευνα για τη φορολογική συνείδηση .

Πίνακας 6.33

Independent Samples T-Test

	t	df	p
D mean	-0.395	112	0.694

*Note.* Student's t-test.



## ΕΠΑΓΩΓΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ

### ΤΕΣΤ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ

#### Έλεγχος συνάφειας

Ηο μηδενική υπόθεση. Οι δύο ερωτήσεις του ερωτηματολογίου είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους.

#### Η1 εναλλακτική υπόθεση.

Σύμφωνα με τον έλεγχο ανεξαρτησίας εξετάστηκε εάν υπάρχει συνάφεια μεταξύ των δύο ερωτήσεων. Από τον παρακάτω πίνακα 6.35 προκύπτει ότι το  $p$  ισούται με 0,86 το οποίο είναι μεγαλύτερο από το  $\alpha$  ( $\alpha=0,05$ ) το οποίο αποτελεί το επίπεδο σημαντικότητας ( $p=0,86>0,05$ ). Συνεπώς ισχύει η μηδενική υπόθεση, δηλαδή οι δύο ερωτήσεις είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους.

Πραγματοποιήθηκε έλεγχος ανεξαρτησίας της ερώτησης «Επίπεδο Γνώσεων στους Η/Υ» με την ερώτηση « Οι φορολογούμενοι έχουν τις γνώσεις των πληροφοριακών συστημάτων ώστε να ανταποκρίνονται στις φορολογικές τους υποχρεώσεις».

Από τον πίνακα 6.34 προκύπτει ότι από τους 114 φορολογούμενους που πήραν μέρος στην έρευνα, οι 54 με ποσοστό το 54,16% έχουν λίγες γνώσεις των πληροφοριακών συστημάτων ώστε να ανταποκρίνονται στις φορολογικές τους υποχρεώσεις . Οι φορολογούμενοι με πολύ καλό επίπεδο γνώσεων υπολογιστών συγκέντρωσαν το μικρότερο ποσοστό στη θετική απάντηση με 3,51%. Ακολουθούν οι φορολογούμενοι με καλή γνώση με 14,91%. Η ουδετερότητα και σε αυτήν την ερώτηση συγκέντρωσε υψηλό ποσοστό 38,60%, σε όλα τα επίπεδα γνώσης υπολογιστών.

Πίνακας 6.34. Επίπεδο Γνώσεων στους Η/Υ- Οι φορολογούμενοι έχουν τις γνώσεις των πληροφοριακών συστημάτων ώστε να ανταποκρίνονται στις φορολογικές τους υποχρεώσεις.

#### Contingency Tables

Επίπεδο Γνώσεων στους Η/Υ		C3				Total
		1	2	3	4	
Καθόλου	Count	1.000	0.000	1.000	0.000	2.000
	% of total	0.877 %	0.000 %	0.877 %	0.000 %	1.754 %
Καλό	Count	6.000	16.000	17.000	1.000	40.000
	% of total	5.263 %	14.035 %	14.912 %	0.877 %	35.088 %
Λίγο	Count	0.000	4.000	3.000	0.000	7.000
	% of total	0.000 %	3.509 %	2.632 %	0.000 %	6.140 %
Μέτριο	Count	2.000	8.000	5.000	1.000	16.000
	% of total	1.754 %	7.018 %	4.386 %	0.877 %	14.035 %
Πολύ Καλό	Count	6.000	21.000	18.000	4.000	49.000
	% of total	5.263 %	18.421 %	15.789 %	3.509 %	42.982 %
Total	Count	15.000	49.000	44.000	6.000	114.000
	% of total	13.158 %	42.982 %	38.596 %	5.263 %	100.000 %

Πίνακας 6.35. Επίπεδο Γνώσεων στους Η/Υ- Οι φορολογούμενοι έχουν τις γνώσεις των πληροφοριακών συστημάτων ώστε να ανταποκρίνονται στις φορολογικές τους υποχρεώσεις.

#### Chi-Squared Tests 35

	Value	df	p
$\chi^2$	6.969	12	0.860
N	114		

## Έλεγχος συνάφειας

Ηο μηδενική υπόθεση. Οι δύο ερωτήσεις του ερωτηματολογίου είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους.

H1 εναλλακτική υπόθεση. Πραγματοποιήθηκε έλεγχος συνάφειας με το οποία εξετάστηκε εάν υπάρχει συνάφεια μεταξύ των δύο ερωτήσεων. Από τον παρακάτω πίνακα 6.37 προκύπτει ότι το  $p$  ισούται με 0,069 το οποίο είναι μεγαλύτερο από το  $\alpha$  ( $\alpha=0,05$ ) το οποίο αποτελεί το επίπεδο σημαντικότητας( $p=0,069>0,05$ ). Συνεπώς ισχύει η μηδενική υπόθεση, δηλαδή οι δύο ερωτήσεις είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους.

Πραγματοποιήθηκε έλεγχος συνάφειας της ερώτησης «Ηλικία» με την ερώτηση « Το φορολογικό μας σύστημα ενισχύει τη φορολογική συνείδηση».

Από τον πίνακα 6.36 προκύπτει ότι η ηλικιακή ομάδα 18-30 συγκέντρωσε συνολικά το μεγαλύτερο ποσοστό με 40,35%που σημαίνει ότι το φορολογικό μας σύστημα δεν ενισχύει καθόλου τη φορολογική συνείδηση όπως επίσης και η ηλικιακή ομάδα 41-50 που συγκέντρωσε το 24,56%. Αξίζει να σημειωθεί ότι μόλις 1 άτομο από τα 114 του δείγματος της έρευνας το οποίο ανήκει στην ηλικιακή ομάδα 18-30 πιστεύει ότι το φορολογικό σύστημα ενισχύει πάρα πολύ τη φορολογική συνείδηση.

Πίνακας 6.36. Ηλικία- Το φορολογικό μας σύστημα ενισχύει τη φορολογική συνείδηση.

Contingency Tables

Ηλικία		D1					Total
		1	2	3	4	5	
18-30	Count	1.000	4.000	0.000	0.000	1.000	6.000
	% of total	0.877 %	3.509 %	0.000 %	0.000 %	0.877 %	5.263 %
31-40	Count	4.000	4.000	4.000	1.000	0.000	13.000
	% of total	3.509 %	3.509 %	3.509 %	0.877 %	0.000 %	11.404 %
41-50	Count	28.000	19.000	11.000	4.000	0.000	62.000
	% of total	24.561 %	16.667 %	9.649 %	3.509 %	0.000 %	54.386 %
51-60	Count	11.000	9.000	7.000	2.000	0.000	29.000
	% of total	9.649 %	7.895 %	6.140 %	1.754 %	0.000 %	25.439 %

## Contingency Tables

Ηλικία		D1					Total
		1	2	3	4	5	
61 και άνω	Count	2.000	1.000	1.000	0.000	0.000	4.000
	% of total	1.754 %	0.877 %	0.877 %	0.000 %	0.000 %	3.509 %
Total	Count	46.000	37.000	23.000	7.000	1.000	114.000
	% of total	40.351 %	32.456 %	20.175 %	6.140 %	0.877 %	100.000 %

Πίνακας 6.37. Ηλικία- Το φορολογικό μας σύστημα ενισχύει τη φορολογική συνείδηση.

### Chi-Squared Tests

	Value	df	p
$\chi^2$	25.033	16	0.069
N	114		

## Έλεγχος συνάφειας

Πίνακας 6.38. Απασχόληση- Η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος ευνοεί τη φοροδιαφυγή.

### Contingency Tables

Απασχόληση		B1					Total
		1	2	3	4	5	
Άλλο	Count	1.000	0.000	3.000	1.000	1.000	6.000
	% of total	0.877 %	0.000 %	2.632 %	0.877 %	0.877 %	5.263 %
Δημόσιος Υπάλληλος	Count	3.000	7.000	12.000	40.000	10.000	72.000
	% of total	2.632 %	6.140 %	10.526 %	35.088 %	8.772 %	63.158 %
Ελεύθερος Επαγγελματίας/ Επιχείρηση	Count	0.000	1.000	3.000	7.000	4.000	15.000
	% of total	0.000 %	0.877 %	2.632 %	6.140 %	3.509 %	13.158 %

## Contingency Tables

Απασχόληση		B1					Total
		1	2	3	4	5	
Ιδιωτικός Υπάλληλος	Count	0.000	1.000	1.000	14.000	5.000	21.000
	% of total	0.000 %	0.877 %	0.877 %	12.281 %	4.386 %	18.421 %
Total	Count	4.000	9.000	19.000	62.000	20.000	114.000
	% of total	3.509 %	7.895 %	16.667 %	54.386 %	17.544 %	100.000 %

**Ho μηδενική υπόθεση.** Οι δύο ερωτήσεις του ερωτηματολογίου είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους.

**H1 εναλλακτική υπόθεση.** Πραγματοποιήθηκε έλεγχος συνάφειας με το οποία εξετάστηκε εάν υπάρχει συνάφεια μεταξύ των δύο ερωτήσεων. Από τον παρακάτω πίνακα 6.39 προκύπτει ότι το  $p$  είναι ίσο με 0,224 το οποίο είναι μεγαλύτερο από το  $\alpha$  ( $\alpha=0,05$ ) το οποίο αποτελεί επίπεδο σημαντικότητας ( $p=0,224>0,05$ ). Συνεπώς ισχύει η μηδενική υπόθεση, δηλαδή οι δύο ερωτήσεις είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους. Έγινε έλεγχος συνάφειας της ερώτησης «Απασχόληση» με την ερώτηση «Η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος ευνοεί τη φοροδιαφυγή»

Από τον παραπάνω πίνακα 6.38 προκύπτει ότι από τα 114 άτομα του δείγματος, το 54,38% δηλαδή τα 62 άτομα εκ των οποίων τα 40 είναι δημόσιοι υπάλληλοι 7 ελεύθεροι επαγγελματίες 14 ιδιωτικοί υπάλληλοι και 1 της κατηγορίας άλλος πιστεύουν ότι η πολυπλοκότητα ευνοεί πολύ τη φοροδιαφυγή. Αξίζει να τονιστεί ότι κανένας ιδιωτικός υπάλληλος, ούτε ελεύθερος επαγγελματίας δεν πιστεύει ότι η πολυπλοκότητα ευνοεί τη φοροδιαφυγή σύμφωνα με τα αποτελέσματα του δείγματος της έρευνας.

Πίνακας 6.39. Απασχόληση- Η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος ευνοεί τη φοροδιαφυγή.

### Chi-Squared Tests

	Value	df	p
$\chi^2$	15.333	12	0.224
N	114		

## Έλεγχος συνάφειας

Ηο μηδενική υπόθεση. Οι δύο ερωτήσεις του ερωτηματολογίου είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους.

H1 εναλλακτική υπόθεση. Πραγματοποιήθηκε έλεγχος συνάφειας με το οποία εξετάστηκε εάν υπάρχει συνάφεια μεταξύ των δύο ερωτήσεων. Από τον παρακάτω πίνακα 6.41 προκύπτει ότι το  $p$  είναι ίσο με 0,454 το οποίο είναι μεγαλύτερο από το  $\alpha$  ( $\alpha=0,05$ ) το οποίο αποτελεί επίπεδο σημαντικότητας( $p=0,454>0,05$ ). Συνεπώς ισχύει η μηδενική υπόθεση, δηλαδή οι δύο ερωτήσεις είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους.

Έγινε έλεγχος συνάφειας της ερώτησης «Απασχόληση» με την ερώτηση «Το παρόν φορολογικό σύστημα υποστηρίζει την διαφθορά»

Σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα 6.40 προκύπτει ότι από τα 114 άτομα του δείγματος, το 34,21% δηλαδή τα 39 άτομα εκ των οποίων τα 28 είναι δημόσιοι υπάλληλοι 3 ελεύθεροι επαγγελματίες 7 ιδιωτικοί υπάλληλοι και 1 της κατηγορίας άλλος πιστεύουν ότι το παρόν φορολογικό σύστημα υποστηρίζει πολύ την διαφθορά. Όλες οι κατηγορίες απασχόλησης υποστηρίζουν με ένα πολύ μικρό ποσοστό της τάξεως 6,14% ,δηλαδή μόλις 7 άτομα εκ των οποίων 4 δημόσιοι υπάλληλοι 2 ελεύθεροι επαγγελματίες και ένας ιδιωτικός υπάλληλος έχουν την αντίθετη άποψη ότι δηλαδή τον παρόν φορολογικό σύστημα δεν υποστηρίζει καθόλου την διαφθορά.

Πίνακας 6.40. Απασχόληση- Το παρόν φορολογικό σύστημα υποστηρίζει την διαφθορά

Contingency Tables

Απασχόληση		A4					Total
		1	2	3	4	5	
Άλλο	Count	0.000	2.000	3.000	1.000	0.000	6.000
	% of total	0.000 %	1.754 %	2.632 %	0.877 %	0.000 %	5.263 %
Δημόσιος Υπάλληλος	Count	4.000	10.000	20.000	28.000	10.000	72.000
	% of total	3.509 %	8.772 %	17.544 %	24.561 %	8.772 %	63.158 %
Ελεύθερος Επαγγελματίας/ Επιχείρηση	Count	2.000	1.000	6.000	3.000	3.000	15.000
	% of total	1.754 %	0.877 %	5.263 %	2.632 %	2.632 %	13.158 %

## Contingency Tables

Απασχόληση		A4					Total
		1	2	3	4	5	
Ιδιωτικός Υπάλληλος	Count	1.000	1.000	6.000	7.000	6.000	21.000
	% of total	0.877 %	0.877 %	5.263 %	6.140 %	5.263 %	18.421 %
Total	Count	7.000	14.000	35.000	39.000	19.000	114.000
	% of total	6.140 %	12.281 %	30.702 %	34.211 %	16.667 %	100.000 %

Πίνακας 6.41. Απασχόληση- Το παρόν φορολογικό σύστημα υποστηρίζει την διαφθορά

## Chi-Squared Tests

	Value	df	p
$\chi^2$	11.898	12	0.454
N	114		

## Έλεγχος συνάφειας

**Ho μηδενική υπόθεση.** Οι δύο ερωτήσεις του ερωτηματολογίου είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους.

**H1 εναλλακτική υπόθεση.** Πραγματοποιήθηκε έλεγχος συνάφειας με το οποία εξετάστηκε εάν υπάρχει συνάφεια μεταξύ των δύο ερωτήσεων. Από τον παρακάτω πίνακα 6.43 προκύπτει ότι το  $p$  είναι ίσο με 0,035 το οποίο είναι μικρότερο από το  $\alpha$  ( $\alpha=0,05$ ) το οποίο αποτελεί επίπεδο σημαντικότητας ( $p=0,035 < 0,05$ ). Συνεπώς δεν ισχύει η μηδενική υπόθεση, δηλαδή οι δύο ερωτήσεις δεν είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους.

Έγινε έλεγχος συνάφειας της ερώτησης «Επίπεδο γνώσεων στους Η/Υ» με την ερώτηση «Η εισαγωγή και η χρήση των πληροφοριακών συστημάτων μειώνει την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος». Σύμφωνα με τον πίνακα 6.42 με ποσοστό 21,93 % που αντιστοιχεί στα 25 άτομα με πολύ καλό επίπεδο γνώσης Η/Υ

από τα 114 του δείγματος του ερωτηματολογίου, προκύπτει ότι πιστεύουν ότι η εισαγωγή και η χρήση των πληροφοριακών συστημάτων μειώνει πολύ την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος. Εφτά άτομα με καλό επίπεδο γνώσης Η/Υ με ποσοστό 6,14% συμφωνούν πάρα πολύ ότι η εισαγωγή και η χρήση των πληροφοριακών συστημάτων μειώνει την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος. Αξίζει να σημειωθεί σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα, ότι η εισαγωγή και η χρήση των πληροφοριακών συστημάτων μειώνει πολύ την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος σύμφωνα με ένα 1 άτομο με μηδενικό επίπεδο γνώσεων στους υπολογιστές.

Πίνακας 6.42. Επίπεδο γνώσεων στους Η/Υ - Η εισαγωγή και η χρήση των πληροφοριακών συστημάτων μειώνει την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος.

#### Contingency Tables

Επίπεδο Γνώσεων στους Η/Υ		C1					Total
		1	2	3	4	5	
Καθόλου	Count	0.000	0.000	1.000	1.000	0.000	2.000
	% of total	0.000%	0.000%	0.877%	0.877%	0.000%	1.754%
Καλό	Count	0.000	5.000	10.000	18.000	7.000	40.000
	% of total	0.000%	4.386%	8.772%	15.789%	6.140%	35.088%
Λίγο	Count	1.000	4.000	2.000	0.000	0.000	7.000
	% of total	0.877%	3.509%	1.754%	0.000%	0.000%	6.140%
Μέτριο	Count	0.000	3.000	4.000	9.000	0.000	16.000
	% of total	0.000%	2.632%	3.509%	7.895%	0.000%	14.035%
Πολύ Καλό	Count	1.000	4.000	10.000	25.000	9.000	49.000
	% of total	0.877%	3.509%	8.772%	21.930%	7.895%	42.982%
Total	Count	2.000	16.000	27.000	53.000	16.000	114.000
	% of total	1.754%	14.035%	23.684%	46.491%	14.035%	100.000%



Πίνακας 6.43. Επίπεδο γνώσεων στους Η/Υ - Η εισαγωγή και η χρήση των πληροφοριακών συστημάτων μειώνει την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος.

#### Chi-Squared Tests

	Value	df	p
$\chi^2$	27.627	16	0.035
N	114		

#### Έλεγχος συνάφειας

**Η0 μηδενική υπόθεση.** Οι δύο ερωτήσεις του ερωτηματολογίου είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους.

**Η1 εναλλακτική υπόθεση.** Πραγματοποιήθηκε έλεγχος συνάφειας με το οποίο εξετάστηκε εάν υπάρχει συνάφεια μεταξύ των δύο ερωτήσεων. Από τον παρακάτω πίνακα 6.45 προκύπτει ότι το  $p$  είναι ίσο με 0,388 το οποίο είναι μεγαλύτερο από το  $\alpha$  ( $\alpha=0,05$ ) το οποίο αποτελεί επίπεδο σημαντικότητας ( $p=0,388>0,05$ ). Συνεπώς ισχύει η μηδενική υπόθεση, δηλαδή οι δύο ερωτήσεις είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους. Ο πίνακας 6.44 που ακολουθεί είναι της συνάφειας των ερωτήσεων «Φύλο» με την ερώτηση « Το φορολογικό πλαίσιο είναι περίπλοκο».

Όπως διαφαίνεται παρακάτω οι άντρες της έρευνας αποτελούν το 30,70% του συνολικού δείγματος ενώ οι γυναίκες το υπόλοιπο 69,30% που αντιστοιχεί σε 79 άτομα. Οι 14 άντρες με ποσοστό 12,28% πιστεύουν πάρα πολύ ότι το φορολογικό πλαίσιο είναι περίπλοκο. Από τις 79 γυναίκες οι 35 με ποσοστό 30,70% έχουν την άποψη ότι το φορολογικό πλαίσιο είναι πολύ πολύπλοκο. Τόσο οι άντρες όσο και οι γυναίκες δήλωσαν «λίγο» σχετικά με την ερώτηση σε ποσοστό 2,63% και 7,90% αντίστοιχα.

Πίνακας 6.44. Φύλο- Το φορολογικό πλαίσιο είναι περίπλοκο

#### Contingency Tables

Φύλο		A1				Total
		2	3	4	5	
Άντρας	Count	3.000	6.000	12.000	14.000	35.000
	% of total	2.632 %	5.263 %	10.526 %	12.281 %	30.702 %
Γυναίκα	Count	9.000	16.000	35.000	19.000	79.000
	% of total	7.895 %	14.035 %	30.702 %	16.667 %	69.298 %

## Contingency Tables

Φύλο		A1				Total
		2	3	4	5	
Total	Count	12.000	22.000	47.000	33.000	114.000
	% of total	10.526 %	19.298 %	41.228 %	28.947 %	100.000 %

Πίνακας 6.45. Φύλο- Το φορολογικό πλαίσιο είναι περίπλοκο

### Chi-Squared Tests

	Value	df	p
$\chi^2$	3.027	3	0.388
N	114		

### Έλεγχος συνάφειας

**Ho μηδενική υπόθεση.** Οι δύο ερωτήσεις του ερωτηματολογίου είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους.

**H1 εναλλακτική υπόθεση.** Πραγματοποιήθηκε έλεγχος συνάφειας με το οποία εξετάστηκε εάν υπάρχει συνάφεια μεταξύ των δύο ερωτήσεων. Από τον παρακάτω πίνακα 6.47 προκύπτει ότι το p είναι ίσο με 0,08 το οποίο είναι μεγαλύτερο από το  $\alpha$  ( $\alpha=0,05$ ) το οποίο αποτελεί επίπεδο σημαντικότητας ( $p=0,08 > 0,05$ ). Συνεπώς ισχύει η μηδενική υπόθεση, δηλαδή οι δύο ερωτήσεις είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους.

Ο πίνακας 6.46 που ακολουθεί είναι της συνάφειας των ερωτήσεων «Η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος ευνοεί τη φοροδιαφυγή» με την ερώτηση « Η φορολογική νομοθεσία έχει ως στόχο την αύξηση της φορολογικής συνείδησης».

Σύμφωνα με τον πίνακα 6.46 ,62 άτομα από το συνολικό δείγμα των 114 ατόμων συμφωνεί πολύ ότι πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος ευνοεί τη φοροδιαφυγή και οι 23 εξ' αυτών πιστεύουν ούτε λίγο ούτε πολύ ότι η φορολογική νομοθεσία έχει ως στόχο την αύξηση της φορολογικής συνείδησης. Από το συνολικό δείγμα των ερωτώμενων οι 4 μόνο δεν πιστεύουν καθόλου ότι ευνοεί τη φοροδιαφυγή η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος και από αυτούς οι δύο

μόνο ερωτώμενοι πιστεύουν πολύ ότι η φορολογική νομοθεσία έχει στόχο την αύξηση της φορολογικής συνείδησης.

Πίνακας 6.46. Η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος ευνοεί τη φοροδιαφυγή - Η φορολογική νομοθεσία έχει ως στόχο την αύξηση της φορολογικής συνείδησης

#### Contingency Tables

B1		D2				Total
		1	2	3	4	
1	Count	0.000	2.000	0.000	2.000	4.000
	% of total	0.000 %	1.754 %	0.000 %	1.754 %	3.509 %
2	Count	3.000	4.000	2.000	0.000	9.000
	% of total	2.632 %	3.509 %	1.754 %	0.000 %	7.895 %
3	Count	6.000	2.000	9.000	2.000	19.000
	% of total	5.263 %	1.754 %	7.895 %	1.754 %	16.667 %
4	Count	20.000	10.000	23.000	9.000	62.000
	% of total	17.544 %	8.772 %	20.175 %	7.895 %	54.386 %
5	Count	8.000	5.000	7.000	0.000	20.000
	% of total	7.018 %	4.386 %	6.140 %	0.000 %	17.544 %
Total	Count	37.000	23.000	41.000	13.000	114.000
	% of total	32.456 %	20.175 %	35.965 %	11.404 %	100.000 %

Πίνακας 6.47. Η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος ευνοεί τη φοροδιαφυγή - Η φορολογική νομοθεσία έχει ως στόχο την αύξηση της φορολογικής συνείδησης

#### Chi-Squared Tests

	Value	df	p
$\chi^2$	19.355	12	0.080
N	114		

### 6.3 ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στην έρευνα συνολικά συμμετείχαν 114 άτομα, από τα οποία τα 35 άτομα ήταν άντρες με ποσοστό 30,70 % του δείγματος και 79 άτομα ήταν γυναίκες δηλαδή ποσοστό 69,30% περίπου. Το μεγαλύτερο ποσοστό 54,39% του δείγματος ανήκει στην ηλικιακή ομάδα 41-50 και ακολουθεί η ηλικιακή ομάδα 51-60 με ποσοστό 25,44 % στην οποία ανήκουν 29 άτομα. Όσον αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης, παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος είναι απόφοιτοι Α.Ε.Ι/Τ.Ε.Ι. τριτοβάθμιας δηλαδή εκπαίδευσης με ποσοστό 49,12% , ήτοι 56 άτομα ,και ακολουθούν 38 άτομα με ποσοστό 33,33% που κατέχουν μεταπτυχιακό τίτλο, ενώ 72 ερωτώμενοι είναι δημόσιοι υπάλληλοι(63,16%).

Προέκυψε επιπλέον από την ανάλυση των δεδομένων ότι :

- Το 42,98% δηλαδή 49 άτομα έχουν πολύ καλό επίπεδο γνώσης Ηλεκτρονικών υπολογιστών.
- Το 70,18% των ερωτηθέντων (80 άτομα) συμφωνούν πολύ και συμφωνούν πάρα πολύ ότι το φορολογικό πλαίσιο είναι περίπλοκο.
- Το 50% (57 άτομα ) θεωρούν ότι το φορολογικό πλαίσιο δεν είναι καθόλου σταθερό, το 28,07% (32 άτομα ) δήλωσαν ότι είναι λίγο σταθερό.
- Το 47,37% (54 άτομα) των ερωτηθέντων έχουν θετική άποψη και συμφωνούν πολύ, σε αντίθεση με (7 άτομα ) 6,14% που έχουν αρνητική άποψη ότι η απλοποίηση του φορολογικού πλαισίου μεγιστοποιεί τα φορολογικά έσοδα.
- Το 34,21 % (39 άτομα) δήλωσαν ότι το παρόν φορολογικό σύστημα στηρίζει την διαφθορά πολύ, ενώ το 30,70 % (35 άτομα) έχουν ουδέτερη άποψη, δηλώνουν δηλαδή ούτε λίγο ούτε πολύ.
- Το 71,93% των ερωτηθέντων (82 άτομα) απάντησαν ότι η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος ευνοεί πολύ και πάρα πολύ την φοροδιαφυγή.
- Το 51,75% των ερωτηθέντων (59 άτομα) συμφωνούν πολύ ότι η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος δυσχεραίνει την φορολογική συμμόρφωση όπως επίσης και 25 άτομα με ποσοστό 21,93% έχουν θετική άποψη και συμφωνούν πάρα πολύ ότι η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος δυσχεραίνει την φορολογική συμμόρφωση.
- Το 46,49% (53 άτομα) των ερωτηθέντων απάντησαν ότι η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος οφείλεται πολύ στον κεντρικό σχεδιασμό ενώ το 0,88% (1 άτομο) δήλωσε ότι δεν οφείλεται καθόλου η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος οφείλεται στον κεντρικό σχεδιασμό.

- Το 85,39% (97 άτομα) των ερωτηθέντων συμφωνούν πολύ και πάρα πολύ ότι η γραφειοκρατία επηρεάζει τη φορολογική πολυπλοκότητα.
- Το 46,49% (53 άτομα) που συμμετείχαν, απάντησαν ότι η εισαγωγή και η χρήση των πληροφοριακών συστημάτων μειώνει πολύ την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος, ενώ το 23,68% (27 άτομα) έχουν ουδέτερη άποψη.
- Το 49,13% (66 άτομα) των ερωτηθέντων, απάντησαν θετικά πως η χρήση των πληροφοριακών συστημάτων έχει καταφέρει να μειώσει πολύ έως πάρα πολύ την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος.
- Το 81,58% (93 άτομα) που αποτελούν την συντριπτική πλειοψηφία του συνόλου των συμμετεχόντων της έρευνας δήλωσαν ότι οι φορολογούμενοι έχουν λίγες αλλά και ούτε λίγες ούτε πολλές γνώσεις πληροφοριακών συστημάτων ώστε να ανταποκρίνονται στις φορολογικές τους υποχρεώσεις, ενώ μόλις 6 άτομα έχουν τις απαιτούμενες γνώσεις πληροφοριακών συστημάτων ώστε να ανταποκρίνονται στις φορολογικές τους υποχρεώσεις.
- Το 40,35 % (46 άτομα) των ερωτηθέντων της έρευνας, απάντησαν ότι το φορολογικό σύστημα δεν συμβάλλει καθόλου στην φορολογική συνείδηση, ενώ μόλις 1 άτομο δηλαδή 0,88% απάντησε θετικά ότι δηλαδή συμβάλλει πάρα πολύ στη φορολογική συνείδηση το φορολογικό σύστημα.
- Το 32,46% (37 άτομα) των ερωτηθέντων έχουν εντελώς αρνητικά άποψη σχετικά με την ερώτηση ότι η φορολογική νομοθεσία έχει ως στόχο την αύξηση της φορολογικής συνείδησης ενώ 14 άτομα δηλαδή 11,40% δήλωσαν ότι η φορολογική νομοθεσία έχει στόχο να αυξήσει πολύ την φορολογική συνείδηση.
- Το 49,12% (56 άτομα) και το 21,93% (25 άτομα) των ερωτηθέντων απάντησαν ότι η απλοποίηση του φορολογικού συστήματος θα βοηθήσει πολύ έως πάρα πολύ σε θέματα κοινωνικής δικαιοσύνης.
- Το 7,90% (9 άτομα) των ερωτηθέντων της έρευνας ποσοστό αρκετά μικρό, πιστεύουν ότι το σύστημα εκπαίδευσης ενισχύει πάρα πολύ τη φορολογική συνείδηση σε αντίθεση με το 28,07% (32 άτομα) που πιστεύουν ότι το σύστημα εκπαίδευσης δεν ενισχύει καθόλου τη φορολογική συνείδηση των πολιτών.

Από τα συγκεντρωτικά συμπεράσματα της συγκεκριμένης έρευνας προκύπτει ότι οι ερευνητικές υποθέσεις της εργασίας ικανοποιούνται. Από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων φαίνεται ότι η πλειοψηφία αυτών υποστηρίζει ότι η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος δεν μεγιστοποιεί τα φορολογικά έσοδα, στηρίζει την διαφθορά, ευνοεί την φοροδιαφυγή, δεν συμβάλλει καθόλου στην φορολογική

συνείδηση και δυσχεραίνει την φορολογική συμμόρφωση, ενώ αντιθέτως διαπιστώνεται ότι η εισαγωγή και η χρήση των πληροφοριακών συστημάτων μειώνει πολύ την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος με τους συμμετέχοντες να έχουν πολύ καλό επίπεδο γνώσης Ηλεκτρονικών υπολογιστών.

Στη συνέχεια σύμφωνα με τα τεστ ανεξαρτησίας που πραγματοποιήθηκαν προέκυψε ότι ισχύει η μηδενική υπόθεση, δηλαδή ότι δεν υπάρχει μεταξύ των ερωτήσεων σχέση, δηλαδή είναι ανεξάρτητες οι απαντήσεις της μιας ερώτησης από τις απαντήσεις της άλλης και συγκεκριμένα :

- Το φύλο σε σχέση με τον μέσο όρο των απαντήσεων της Γ' ομάδας ερωτήσεων, «Τα πληροφοριακά συστήματα και φορολογικό πλαίσιο».
- Το φύλο σε σχέση με τον μέσο όρο των απαντήσεων της Δ' ομάδας ερωτήσεων, «Φορολογική συνείδηση».
- Το επίπεδο Γνώσεων στους Η/Υ» με την ερώτηση « Οι φορολογούμενοι έχουν τις γνώσεις των πληροφοριακών συστημάτων ώστε να ανταποκρίνονται στις φορολογικές τους υποχρεώσεις».
- Η ηλικία σε σχέση με την με την ερώτηση « Το φορολογικό μας σύστημα ενισχύει τη φορολογική συνείδηση».
- Η απασχόληση σε σχέση με την ερώτηση «Η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος ευνοεί τη φοροδιαφυγή»
- Η απασχόληση με την ερώτηση «Το παρόν φορολογικό σύστημα υποστηρίζει την διαφθορά»
- Το φύλο με την ερώτηση « Το φορολογικό πλαίσιο είναι περίπλοκο».
- Η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος ευνοεί τη φοροδιαφυγή με την ερώτηση «Η φορολογική νομοθεσία έχει ως στόχο την αύξηση της φορολογικής συνείδησης».

Από τα τεστ ανεξαρτησίας προέκυψε ότι δεν ισχύει η μηδενική υπόθεση, ότι δηλαδή υπάρχει σχέση μεταξύ των ερωτήσεων και ότι οι απαντήσεις μιας ερωτήσεως είναι εξαρτημένη από τις απαντήσεις της άλλης.

Συγκεκριμένα:

- Το φύλλο με το πλήθος των ερωτημάτων του Α' κεφαλαίου «Φορολογικό πλαίσιο»
- Το φύλο σε σχέση με τον μέσο όρο των απαντήσεων της Β' ομάδας ερωτήσεων, «πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος».
- Το επίπεδο γνώσεων στους Η/Υ με την ερώτηση «Η εισαγωγή και η χρήση των πληροφοριακών συστημάτων μειώνει την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος».

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

### ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

#### 7.1 ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Όλα τα κράτη έχουν δημιουργήσει ένα φορολογικό σύστημα με το οποίο προσπαθούν να επιτύχουν μία αύξηση των φορολογικών εσόδων στα κρατικά ταμεία για να μπορέσουν να λειτουργήσουν. Τα ανεπτυγμένα κράτη, και λόγω επενδύσεων στην μηχανογράφηση, στις εφαρμογές πληροφορικής, σε πληροφοριακά συστήματα αλλά και στην εκπαίδευση των πολιτών και ιδιαίτερα σε νεαρές ηλικίες, κατάφεραν να έχουν μικρά ποσοστά φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής. Υπάρχουν πάρα πολλά προβλήματα τα οποία έχουν επιφέρει στις φορολογικές αρχές δυσλειτουργία και αδυναμία να εισπράξουν και βεβαιωμένους φόρους αλλά και να εντοπίσουν φόρους οι οποίοι δεν δηλώνονται. Στην Ελλάδα μία χώρα η οποία βρίσκεται σε πολύ υψηλή θέση φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής, ένα από τα κυρίαρχα ζητήματα είναι και η πολυπλοκότητα που έχει το φορολογικό σύστημα. Καταβάλλονται συνεχώς από τις κυβερνήσεις και από τις φορολογικές αρχές προσπάθειες και εντοπισμού φορολογητέας ύλης αλλά και είσπραξης βεβαιωμένων οφειλών.

Στην εργασία αυτή διενεργήθηκε μία πρωτογενής έρευνα και εξήχθησαν μερικά συμπεράσματα, όσο αφορά την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος στην Ελλάδα, αλλά και για τους λόγους και τα αίτια αλλά και πως πρέπει να αντιμετωπιστεί αυτή η κατάσταση. Τα κυριότερα συμπεράσματα που προέκυψαν από την πρωτογενή έρευνα είναι ότι η πολυπλοκότητά του φορολογικού συστήματος είναι μεγάλη και αυτό επηρεάζει στην ύπαρξη της φοροδιαφυγής, της διαφθοράς, στη μείωση των φορολογικών εσόδων και της φορολογικής συνείδησης και συμμόρφωσης. Η πλειοψηφία επίσης πιστεύει ότι το φορολογικό πλαίσιο είναι και πολύπλοκο αλλά και ασταθές και το σύστημα εκπαίδευσης δεν επαρκεί για την ενίσχυση της φορολογικής συνείδησης.

Αντιθέτως οι φορολογούμενοι που ερωτήθηκαν πιστεύουν ότι η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος μπορεί να μειωθεί με την εισαγωγή και χρήση των πληροφοριακών συστημάτων παρόλο που υπάρχει η άποψη από την συντριπτική πλειοψηφία του συνόλου των συμμετεχόντων της έρευνας ότι οι φορολογούμενοι έχουν λίγες αλλά και ούτε λίγες ούτε πολλές γνώσεις πληροφοριακών συστημάτων ώστε να ανταποκρίνονται στις φορολογικές τους υποχρεώσεις.

## 7.2 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ-ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειώσουμε ότι τα αποτελέσματα της έρευνας παρόλο που είναι ενδιαφέροντα, υπόκειται σε αρκετούς περιορισμούς, όπως και οι περισσότερες μελέτες οι οποίες εμποδίζουν τη δυνατότητα γενίκευσης των αποτελεσμάτων του συνόλου του πληθυσμού. Ο σημαντικότερος περιορισμός αποτελεί το μικρό δείγμα του δείγματος που περιορίστηκε στην Κεντρική και Ανατολική Μακεδονία και δεν επεκτάθηκε σε περισσότερες περιοχές της Ελλάδας. Επίσης το ερωτηματολόγιο περιέχει μόνο κλειστού τύπου ερωτήσεις με συνέπεια οι ερωτώμενοι να μην έχουν την δυνατότητα να εκφράσουν πιο αναλυτικά την άποψη τους. Η έρευνα στηρίχθηκε στην ποσοτική ερευνητικά μέθοδο, η οποία μετρά τόσο τα ποσοστά όσο και τις συχνότητες των φαινομένων, ενώ δεν υπάρχει η δυνατότητα να αναλυθούν οι λόγοι εμφάνισης των φαινομένων λόγω έλλειψης της ποιοτικής ερευνητικής μεθόδου. Προέκυψε μία ακόμη αδυναμία της έρευνας που εντοπίζεται στον έλεγχο ανεξαρτησίας  $\chi^2$ , όπου υπάρχουν πολλά κελιά με μηδενική συχνότητα, γεγονός που δημιουργεί την προϋπόθεση για περαιτέρω έρευνα. Τέλος η παρούσα διπλωματική εργασία θα ήταν ενδιαφέρων να αποτελέσει αφορμή για επανάληψη της ερευνητικής προσπάθειας ,με επιπρόσθετες υποθέσεις καθώς και μεγαλύτερο δείγμα, για να προκύψει εξαγωγή ασφαλέστερων αποτελεσμάτων σχετικά με την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος στην Ελλάδα και τα αίτια και τους τρόπους αντιμετώπισης του.



## Βιβλιογραφία

### Ξενόγλωσση

1. Amran A. and Awang N. (2014), *Ethics and tax compliance, Ethics, Governance and Corporate Crime: Challenges and Consequences*. Developments in Corporate Governance and Responsibility, Vol. 6, 105-113
2. Alexander P., Balavac M. (2018), *Improving Tax Literacy and Tax Morale of Young Adults*, διαθέσιμο στο <https://www.birmingham.ac.uk/Documents/college-social-sciences/socialpolicy/CHASM/2018/Improving-Tax-Literacy-and-Tax-Morale-of-Young-People.pdf> , [πρόσβαση στις 6-3-2023]
3. Bornman M. and Ramutumbu P. (2019), *A conceptual framework of tax knowledge*, Meditari Accountancy Research, Vol. 27, No. 6, pp. 823-839.
4. Kirchgässner G. (2011), *Tax Morale, Tax Evasion, and the Shadow Economy*, διαθέσιμο στο [https://www.researchgate.net/publication/254455507\\_Tax\\_Morale\\_Tax\\_Evasion\\_and\\_the\\_Shadow\\_Economy](https://www.researchgate.net/publication/254455507_Tax_Morale_Tax_Evasion_and_the_Shadow_Economy) , [πρόσβαση στις 25-4-2023]
5. Litina A., Palivos T. (2015), *Corruption and Tax Evasion: Reflections on Greek Tragedy*, διαθέσιμο στο <https://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/Paper2015193.pdf>, [πρόσβαση στις 25-4-2023]
6. McGee R. (2008), *A Comparative Study on Perceived Ethics of Tax Evasion*, διαθέσιμο στο <https://link.springer.com/article/10.1007/s10551-006-9304-1> , [πρόσβαση στις 25-4-2023]
7. Mirrlees, J., Adam, S., Besley, T., Blundell, R., (2011), *Tax by Design: The Mirrlees Review*, Oxford: Oxford University Press for Institute for Fiscal Studies.
8. Nwana, G and Richards D. (2010), *The Imperative of Basic Tax Education for Citizens*, διαθέσιμο στο <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1058550.pdf> , [πρόσβαση στις 3-5-2023]
9. OECD (2015), *Building Tax Culture, Compliance and Citizenship: A Global Source Book on Taxpayer Education*, OECD Publishing, Paris. διαθέσιμο στο <http://dx.doi.org/10.1787/9789264205154-en> , [πρόσβαση στις 3-5-2023]

10. Saad N. (2014), *Tax Knowledge, Tax Complexity and Tax Compliance: Taxpayers' View*, Procedia - Social and Behavioral Sciences, Vol. 109, pp. 1069-1075
11. Torgler B., Schneider F. (2007), *The Impact of Tax Morale and Institutional Quality on the Shadow Economy*, IZA DP No. 2541 Retrieved January 13, 2019 διαθέσιμο στο <http://ftp.iza.org/dp2541.pdf>, [πρόσβαση στις 8-5-2023]
12. Tsikas, Stefanos A. (2017), *Enforce tax compliance, but cautiously: The role of trust in authorities and power of authorities*, Hannover Economic Papers (HEP), No. 589, Leibniz Universität Hannover, Wirtschaftswissenschaftliche Fakultät, Hannover
13. Vilhanto M. (2003), *Tax evasion and the psychology of the social contract*, διαθέσιμο στο <http://isiarticles.com/bundles/Article/pre/pdf/47783.pdf>, [πρόσβαση στις 8-5-2023]

### Ελληνόγλωσση

14. Απέργης Ν. (2017), *Μακροοικονομική Θεωρία και Ανάλυση*, Αθήνα: Εκδότης: Εκδόσεις ΠΕΔΙΟ Α.Ε.
15. Βαβούρα Ι., Κούτρη Α., (1991), *Παραοικονομία: Η έκταση του φαινομένου στην Ελλάδα και το Εξωτερικό*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση
16. Βέττας Ν, Γιώργος Μανιάτης Γ. και Βαλάσκας Κ., (2020), *Η διαφορετική φορολογία και η επίδρασή της στην προώθηση και την επίτευξη στόχων της δημόσιας πολιτικής*, διαθέσιμο στο [http://iobe.gr/docs/research/RES\\_04\\_03122020\\_REP\\_GR.pdf](http://iobe.gr/docs/research/RES_04_03122020_REP_GR.pdf), [πρόσβαση στις 7-4-2023]
17. Γεωργακόπουλος Θ. (2012), *Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική*, Δ' ΕΚΔΟΣΗ, Αθήνα: ΕΚΔΟΣΕΙΣ Ε. ΜΠΕΝΟΥ
18. Γεωργακόπουλος Θ., Πάσχου Π.. (2022), *Εισαγωγή στη φορολογία*, Αθήνα: Εκδότης: Μπένου Ε.
19. ΓΙΩΓΟΣ Δ. (2023), *ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ «ΕΔΩ ΚΑΙ ΤΩΡΑ»*, διαθέσιμο στο <https://www.accountancygreece.gr/%CF%86%CE%BF%CF%81%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%B7->

[%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%B5%CE%B9%CE%B4%CE%B7%CF%83%CE%B7/](#), [πρόσβαση στις 7-4-2023]

20. Δράκος Γ.Ε. (1996), *Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική*, Αθήνα: Α. Σταμούλης,
21. Ernst & Young (2016), *Η Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα : Αιτίες , Έκταση και Προτάσεις Καταπολέμησής της, διαθέσιμο στο <https://www.dianeosis.org/research/tax-evasion/>*, [πρόσβαση στις 5-5-2023]
22. Κανελλόπουλος Κ., Κουσουλάκος, Ι. και Ράπανος, Β., (1995), *Παραοικονομία και φοροδιαφυγή: Μετρήσεις και οικονομικές επιπτώσεις*, Αθήνα: Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών
23. Καράγιωργας Δ. (1981), *Δημόσια Οικονομική 2, Οι δημοσιονομικοί θεσμοί*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση  
Καραγιώργος Θεοφάνης (2016), *Εισαγωγή στη Χρηματοοικονομική Λογιστική*, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Αφοί Θ. Καραγιώργου Ο.Ε.
24. Καραγιώργος Θ. (2017), *Λογιστική Εταιριών και Φορολογία Εισοδήματος*, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Αφοί Θ. Καραγιώργου Ο.Ε.
25. Κορομηλάς Γ. (2017), *Φορολογικές Σημειώσεις 2017*, Αθήνα
26. Κούνη Δ. (2020), *Η ΦΟΡΟΔΙΑΥΓΗ ΣΤΟΝ ΦΠΑ*, Θεσσαλονίκη: ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
27. Κόντος Γ. (2021), *Χρηματοοικονομική Λογιστική σύμφωνα με τα ΔΛΠ και τα ΕΛΠ*, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις ΔΙΠΛΟΓΡΑΦΙΑ
28. Λιανός Θ., Μπένος Θ., (2013), *Μακροοικονομική Θεωρία και Πολιτική*, Αθήνα: Εκδότης ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΠΕΝΟΥ
29. Μπάρμπας, Ι., & Φινοκαλιώτης, Δ. (2011), *Δημόσια Οικονομικά*, Γ' έκδοση, Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας.
30. Νιφορόπουλος Κ. (2019), *Ιστορική αναδρομή στην «Φορολογική Συνείδηση» και στην «Φορολογική Συμμόρφωση»*, διαθέσιμο στο <https://www.taxheaven.gr/news/46275/istorikh-anadromh-sth-forologikh-syneidhsh-kai-sth-forologikh-symmorfwshe>, [πρόσβαση στις 5-5-2023]
31. Ράπανος Β., και Καπλάνογλου Γ., (2014), *Φορολογία και οικονομική διαθέσιμο στο ανάπτυξη: Η περίπτωση της Ελλάδας*, <https://www.hba.gr/5Ekdosis/UplPDFs/sylltomos14/609-638%20Rapanos%202014.pdf>, [πρόσβαση στις 5-5-2023]
32. Ρέππας Παναγιώτης, (2003), *Οικονομική ανάπτυξη Θεωρίες και Στρατηγικές*, Θεσσαλονίκη: εκδόσεις Παπαζήση.

33. Σέλλας Σ. (1989). *Το ελληνικό φορολογικό σύστημα*, Αθήνα: Παπαζήση,
34. Σταϊκούρας Χ., Μπακάλης Σ. (2018), *Φορολογική συνείδηση και οι ευθύνες της πολιτείας*, διαθέσιμο στο <https://www.kathimerini.gr/economy/local/977435/apopsi-forologiki-syneidisi-kai-oi-eythynes-tis-politeias/>, [πρόσβαση στις 9-5-2023]
35. Σταματάκης Ν. (2000), *Οικονομική της ανάπτυξης*, Αθήνα: Εκδόσεις Τυπωθήτω, α.
36. Σταματόπουλος Δ. και Καραβοκύρης Α. (2020), *Φορολογία εισοδήματος*, Αθήνα: Εκδόσεις Forin
37. Σφακάκης Κ. (2021), Θέμα παιδείας η δημιουργία φορολογικής συνείδησης, διαθέσιμο στο [https://www.sev.org.gr/arthografia\\_mme/thema-paideias-i-dimiourgia-forologikis-syneidisis/](https://www.sev.org.gr/arthografia_mme/thema-paideias-i-dimiourgia-forologikis-syneidisis/) [πρόσβαση στις 9-5-2023]
38. Σωτηρόπουλος Δ. και Χριστόπουλος Λ. (2016), *Πολυνομία, Κακονομία και Γραφειοκρατία στην Ελλάδα. Ανάλυση Αποτυχιών του Παρελθόντος και Προτάσεις Βελτιωτικών Παρεμβάσεων*, Dianeosis - Οργανισμός Έρευνας και Ανάλυσης, Αθήνα.
39. Σώρρος Ι. (2021), *Η φορολογική συνείδηση ως θεμέλιος λίθος στη διαμόρφωση φορολογικής πολιτικής*, διαθέσιμο στο <https://www.ot.gr/2021/04/23/apopseis/i-forologiki-syneidisi-os-themelios-lithos-sti-diamorfosi-forologikis-politikis/> [πρόσβαση στις 9-5-2023]
40. ΤΑΤΣΟΣ Ν. (2001), *ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ*, Αθήνα: Εκδότης ΠΑΠΑΖΑΣΗΣ
41. Τομπουλίδης, Π. (2015), *Φορολογική Πολιτική και Οικονομική Ανάπτυξη*, Αθήνα: Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης & Αυτοδιοίκησης.
42. Τσιατούρας Φ. (2018), *Φορολογία Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων*, Αθήνα: Εκδότης: Τσιατούρας Φώτης.
43. Τσουρουφλής Α., Φορτσάκης Θ. (2022), *Φορολογικό Δίκαιο*, Αθήνα: Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.
44. Φινοκαλιώτης Κ. (2011), *Φορολογικό Δίκαιο*, Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα,
45. Φλώρος Α. (2010), *Φορολογική λογιστική*, Αθήνα: Εκδόσεις Σύγχρονη εκδοτική.
46. Χαλικιάς, Μ., Μανωλέσσου, Α. & Λάλου, Π. (2015). *Μεθοδολογία Έρευνας και Εισαγωγή στη Στατιστική Ανάλυση Δεδομένων με το IBM SPSS STATISTICS*.

### Ηλεκτρονικές πηγές

47. ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΣΟΔΩΝ (2022), *ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ Τ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΗ ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΦΟΡΟΥΣ ΕΤΟΥΣ 2022*, διαθέσιμο στο [https://www.aade.gr/sites/default/files/2023-03/ekthesi\\_esodon\\_etous\\_2022.pdf](https://www.aade.gr/sites/default/files/2023-03/ekthesi_esodon_etous_2022.pdf)), [πρόσβαση στις 9-5-2023]
48. Ι.Ν.Ε. Γ.Σ.Ε.Ε. (2021), *Η άνιση κατανομή του φορολογικού βάρους στα νοικοκυριά στην Ελλάδα*, διαθέσιμο στο <https://www.inegsee.gr/ekdosi/i-anisi-katanomi-tou-forologikou-varous-sta-nikokyria-stin-ellada/> , [πρόσβαση στις 10-4-2023]
49. ΙΟΒΕ (2018), *Η Φορολογία Εισοδήματος στην Ελλάδα Συγκριτική ανάλυση και προτάσεις αναμόρφωσης*, διαθέσιμο στο [http://iobe.gr/docs/research/RES\\_29042018\\_PRE\\_GR%201.pdf](http://iobe.gr/docs/research/RES_29042018_PRE_GR%201.pdf) . , [πρόσβαση στις 10-4-2023]
50. Ο.Ε.Ε. (2021), *Πρόταση Ο.Ε.Ε. για άμεσες παρεμβάσεις τόνωσης της οικονομίας*, διαθέσιμο στο <https://oe-e.gr/2021/04/> , [πρόσβαση στις 2-4-2023]
51. ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (2021), *Η ετήσια έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για την ελληνική οικονομία*, διαθέσιμο στο <https://www.kathimerini.gr/economy/local/851003/i-etisia-ekthesi-tis-tte-gia-tin-elliniki-oikonomia-4/> [πρόσβαση στις 5-5-2023]

## ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

### Ερωτηματολόγιο Έρευνας

Πολυπλοκότητα του Φορολογικού Συστήματος : λόγοι, αίτια και αντιμετώπιση

Το ερωτηματολόγιο αυτό είναι ένα ερευνητικό εργαλείο που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών «Δημόσιας Διοίκησης» του Τμήματος Οργάνωσης & Διοίκησης Επιχειρήσεων του Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδος.

Το ζητούμενο για την έρευνα είναι να διερευνηθούν οι λόγοι, τα αίτια και η αντιμετώπιση της πολυπλοκότητας του φορολογικού συστήματος στην Ελλάδα.

Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και τα αποτελέσματά του θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για εκπαιδευτικούς και ερευνητικούς σκοπούς. Χρειάζονται μόνο λίγα λεπτά για να ολοκληρωθεί.

Σας ευχαριστώ για την συνεργασία,

Με εκτίμηση,  
Δήμητρα Ματάγκα,

#### A. ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1. Το φορολογικό πλαίσιο είναι περίπλοκο.

- Καθόλου
- Λίγο
- Ούτε Λίγο / Ούτε Πολύ
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

2. Το φορολογικό πλαίσιο είναι σταθερό.

- Καθόλου
- Λίγο
- Ούτε Λίγο / Ούτε Πολύ
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

3. Η απλοποίηση του φορολογικού πλαισίου μεγιστοποιεί τα φορολογικά έσοδα.

- Καθόλου
- Λίγο
- Ούτε Λίγο / Ούτε Πολύ
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

4. Το παρόν φορολογικό σύστημα υποστηρίζει τη διαφθορά.

- Καθόλου
- Λίγο
- Ούτε Λίγο / Ούτε Πολύ
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

## **B. ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ**

5. Η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος ευνοεί τη φοροδιαφυγή.

- Καθόλου
- Λίγο
- Ούτε Λίγο / Ούτε Πολύ
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

6. Η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος δυσχεραίνει τη φορολογική συμμόρφωση.

- Καθόλου
- Λίγο
- Ούτε Λίγο / Ούτε Πολύ
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

7. Η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος οφείλεται στον Κεντρικό σχεδιασμό.

- Καθόλου
- Λίγο
- Ούτε Λίγο / Ούτε Πολύ
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

8. Η γραφειοκρατία επηρεάζει την φορολογική πολυπλοκότητα.

- Καθόλου
- Λίγο
- Ούτε Λίγο / Ούτε Πολύ
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

#### **Γ. ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ & ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ**

9. Η εισαγωγή και η χρήση πληροφοριακών συστημάτων μειώνει την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος.

- Καθόλου
- Λίγο
- Ούτε Λίγο / Ούτε Πολύ
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

10. Η χρήση πληροφοριακών συστημάτων έχει καταφέρει να μειώσει την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος.

- Καθόλου
- Λίγο
- Ούτε Λίγο / Ούτε Πολύ
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

11. Οι φορολογούμενοι έχουν τις γνώσεις πληροφοριακών συστημάτων ώστε να ανταποκρίνονται στις φορολογικές τους υποχρεώσεις.

- Καθόλου
- Λίγο
- Ούτε Λίγο / Ούτε Πολύ
- Πολύ
- Πάρα Πολύ



#### **Δ. ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ**

12. Το φορολογικό μας σύστημα ενισχύει τη φορολογική συνείδηση.

- Καθόλου
- Λίγο
- Ούτε Λίγο / Ούτε Πολύ
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

13. Η φορολογική νομοθεσία έχει ως στόχο την αύξηση της φορολογικής συνείδησης.

- Καθόλου
- Λίγο
- Ούτε Λίγο / Ούτε Πολύ
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

14. Η απλοποίηση του φορολογικού συστήματος θα βοηθήσει σε θέματα κοινωνικής δικαιοσύνης.

- Καθόλου
- Λίγο
- Ούτε Λίγο / Ούτε Πολύ
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

15. Το σύστημα εκπαίδευσης ενισχύει τη φορολογική συνείδηση των πολιτών.

- Καθόλου
- Λίγο
- Ούτε Λίγο / Ούτε Πολύ
- Πολύ
- Πάρα Πολύ

#### **Ε. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ**

16. Φύλο

- Άντρας
- Γυναίκα
- Άλλο

17. Ηλικία

- 18-30
- 31-40
- 41-50
- 51-60
- 61 και άνω

18. Εκπαίδευση

- Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση ΑΕΙ / Τ.Ε.Ι
- Μεταπτυχιακό
- Διδακτορικό

19. Απασχόληση

- Ιδιωτικός Υπάλληλος
- Δημόσιος Υπάλληλος
- Ελεύθερος Επαγγελματίας/ Επιχείρηση
- Άλλο

20. Επίπεδο Γνώσεων στους Η/Υ

- Καθόλου
- Λίγο
- Μέτριο
- Καλό
- Πολύ Καλό